

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Lejla Mulalić

Strategije preživetja upokojencev migrantov

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Lejla Mulalić

Strategije preživetja upokojencev migrantov

Diplomsko delo

Mentorica: izr. prof. dr. Jelka Zorn

Ljubljana, 2017

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Ime in priimek: Lejla Mulalić

Naslov diplomskega dela: Strategije preživetja upokojencev migrantov

Kraj: Ljubljana

Leto: 2017

Štev. strani: 110

Štev. slik: 0

Štev. tabel: 0

Štev. prilog: 4

Mentorica: izr. prof. dr. Jelka Zorn

Deskriptorji: migracije, upokojenci, samooskrba starih, stari ljudje, človekove pravice

Povzetek:

Diplomsko nalogo sestavljata teoretični in empirični del. V prvem, teoretičnem delu sem se posvetila osnovnim pojmom, ki se pomembno navezujejo na diplomsko tematiko; definirala sem pojma migracija in proces staranja prebivalstva, povzela raziskavo strategije shajanja, predstavila socialne prejemke in socialno zakonodajo starostnikov, zdravje starostnikov, skupnost oziroma socialno mrežo ter stanovanjsko problematiko starostnikov.

V drugem, empiričnem delu sem raziskovala izkušnje tistih migrantov, ki so se v Slovenijo preselili iz drugih držav nekdanje Jugoslavije zaradi boljših priložnosti za delo in posledično zaradi boljše prihodnosti za družino. V nalogi sem raziskala kako se migranti danes preživljajo z nizko pokojnino, katera dela so opravljali pred upokojitvijo, kako razporedijo svoj dohodek čez mesec in katere strategije uporabljajo, da lažje shajajo iz meseca v mesec. Poleg tega sem vključila poznavanje področja pomoči starim v domovih za stare pri sogovornikih, ter o njihovih načrtih za prihodnost.

Title: Survival strategies retired migrants

Descriptors: Migration, seniors, selfcare of the elders, old people, human rights

Abstract: My thesis is written in two parts, which are theoretical and empirical. In the first part I focused on the basic concepts which are directly included in my dissertation. I focused on defining migration, process of aging population, I summarized the research of handling the incomes and on social legislation of elders, elders well being, communities – social networks, and housing problem of elders.

In the second, empirical part I explored the experiences of immigrants from the former republic of Yugoslavia. They immigrated to Slovenia searching better job opportunities and better future for their families. In my dissertation I explored how immigrants tend to survive with very low pension, what types of work they did before pension, how they allocate their income through month and what kind of strategies they use to cope better from month to month. In that I also included my knowledge about the help they give at nursing homes and about their plans for future.

PREDGOVOR

Temo diplomske naloge z naslovom Strategije preživetja upokojenih migrantov sem si izbrala v 4. letniku študija pri predmetu Metode raziskovanja, pri katerem smo dobili nalogo raziskati to tematiko. Osredotočila sem se na populacijo migrantov, ker sem bila prepričana, da bom kot predstavnica druge generacije migrantov lažje dobila privolitve za intervjuje. Vedela sem, da so migranti v večini opravljali dela, ki so bila malo plačana, zato je danes njihova pokojnina nizka.

V raziskavi me je zanimalo, kdaj so intervjuvanci prišli v Slovenijo, kaj je bil razlog za selitev v Slovenijo, kakšno je njihovo trenutno življenje in zdravstveno stanje ter kako shajajo v Sloveniji z nizko pokojnino, poseben poudarek raziskave pa je na staranju prebivalstva, shajanju z nizko pokojnino in na vprašanju, kaj vpliva na upokojenčevo zdravje ter na občutek pripadnosti skupnosti kot viru podpore. Na osnovi intervjujev in njihovih analiz predstavim ugotovitve, kako upokojeni migranti shajajo z nizko pokojnino, ter njihove potrebe in želje. Ugotovitve raziskave lahko služijo za nadaljnje raziskovanje oziroma za primerjanje z avtohtonimi prebivalci Slovenije, po drugi strani pa lahko ta raziskava predstavi težave, s katerimi se soočajo upokojenci, in tudi njihove potrebe.

Želim se zahvaliti svoji mentorici, izr. prof. dr. Jelki Zorn, za vse napotke, usmerjanje, trud, in pomoč pri izdelavi diplomske naloge. Rada bi se zahvalila vsem sogovornikom, brez katerih diplomska naloga ne bi bila tudi mogoča. Zahvaljujem se jim, ker so mi zaupali svoje zgodbe, kljub temu da sem nekatere izmed njih tudi osebno poznala. Zahvaljujem se svoji, sošolki Urški Mikolić s fakultete, ki se je potrudila, da mi poslika celo literaturo, da sem kljub oddaljenosti dobila primerno literaturo. Zahvaljujem se tudi svoji družini, sosedom in prijateljem, ki so me vedno spodbujali in motivirali, predvsem pa bi se rada zahvalila svoji mami Sebihi in možu Edinu za vso podporo in ljubezen.

KAZALO VSEBINE

1	TEORETIČNI UVOD.....	1
1.1	STARANJE PREBIVALSTVA	1
1.2	STRATEGIJE PREŽIVETJA.....	2
1.3	PREJEMKI IN SOCIALNA ZAKONODAJA	2
1.4	MIGRACIJA	6
1.5	ZDRAVJE	9
1.6	SKUPNOST	10
1.6.1	Družina	12
1.6.2	Sosedje in prijatelji	13
1.7	STANOVANJSKA PROBLEMATIKA	13
2	PROBLEM.....	17
3	METODOLOGIJA.....	18
3.1	VRSTA RAZISKAVE.....	18
3.2	TEME RAZISKAVE.....	18
3.3	MERSKI INSTRUMENT	18
3.4	POPULACIJA IN VZORČENJE	19
3.5	ZBIRANJE PODATKOV IN EMPIRIČNEGA GRADIVA	19
3.6	OBDELAVA GRADIVA.....	19
4	REZULTATI.....	21
5	RAZPRAVA.....	24
6	SKLEPI	25
7	PREDLOGI.....	26
8	LITERATURA	27
9	PRILOGA	30
9.1	INTERVJUJI.....	30
9.2	ODPRTO KODIRANJE	64
9.3	OSNO KODIRANJE	96
9.4	ODNOSNO KODIRANJE	110

1 TEORETIČNI UVOD

V teoretičnem delu predstavljam pojme, pomembne za razumevanje diplomske tematike in smisla njenega raziskovanja, ki je prikazati problematiko starejših v Sloveniji, predvsem nekdanjih migrantov, ki danes v svojem tretjem življenjskem obdobju z nizko pokojnino težko shajajo.

1.1 STARANJE PREBIVALSTVA

Beseda staranje je izpeljanka iz besede star, ki je v Slovarju slovenskega knjižnega jezika opredeljena kot nekdo, »ki je v zadnjem obdobju življenja«, »ki nima več potrebne, ustrezne kakovosti za uživanje«, »ki ima razmeroma veliko let«, najdemo pa lahko še druge razlage (SSKJ, internetni vir). Staro populacijo označujemo za tisti del prebivalstva, ki je starejši od 65 let. Dejstvo je, da delež tega dela populacije hitro narašča, kar potrjuje Statistični urad Republike Slovenije. Ta potrjuje tudi, da so starejši prebivalci najbolj izpostavljeni največjemu tveganju revščine, med njimi najbolj ženske. »Stopnja revščine v Sloveniji je v letu 2013 znašala 14,5 %, kar pomeni, da je pod pragom tveganja revščine živel 14,5 % ali približno 291.000 oseb, in med temi je bilo 22 % oseb starih 65 ali več let. Pri starejših moških je znašala stopnja tveganja revščine 13,2 %, kar je nižje od slovenskega povprečja, pri ženskah pa je bila 25,5 %. Glede na velikost in sestavo gospodinjstva je revščina v letu 2013 najbolj ogrožala enočlanska gospodinjstva starejših žensk (42,1 %)« (Statistični urad Slovenije, internetni vir).

Izsledki najnovejše raziskave Nacionalnega inštituta Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje Staranje v Sloveniji iz leta 2013 opozarjajo na demografske probleme, aktualne tako v Sloveniji kot tudi drugod v Evropi, ki so večanje potreb po oskrbi onemoglih ljudi, prešibko medsebojno poznavanje generacij, preobremenjenost družine pri oskrbi onemoglih družinskih članov in prešibko doživljanje smisla starosti (Staranje v Sloveniji 2013: 24).

Število starostnikov narašča, kar postaja problem celotne družbe, saj imajo starostniki svoje interese, želje in potrebe, po katerih se razlikujejo od ostalih starostnih skupin in ki jih imajo pravico ter tudi možnost zadovoljiti.

»Staranje prebivalstva v Sloveniji je vedno večji izziv za družbene sisteme, in sicer kako tej vedno večji skupini ljudi zagotoviti kakovostno in dostojno staranje. Osrednjega pomena postajajo različne storitve oskrbe starejših v skupnosti, saj oskrba v lokalni skupnosti za starega človeka pomeni manjšo potrebo po spremembi in s tem manj stresa (ki ga predstavlja selitev v dom ali selitev v dom zunaj lokalnega okolja) ter bolj zaželeno obliko staranja tako starega človeka kot tudi njegovih družinskih članov« (Filipovič Hrast et al. 2014: 169)

1.2 STRATEGIJE PREŽIVETJA

V knjigi Samo da bo denar in zdravje: življenje starih revnih ljudi (2010: 48 – 61) avtorji opisujejo aktivno in pasivno shajanje. Pri aktivnih strategijah shajanja so izpostavili iskanje dodatnih finančnih virov dohodka in dobrin, samooskrbo s hrano, gospodarjenje s hrano, gospodarjenje z viri, vzdrževanje socialnega omrežja in stikov, plačevanje storitev med družinskimi člani, delitev stroškov med družinskimi člani, delitev dela med družinskimi člani, pasivne strategije so pa tiste, ki so naravnane k omejevanju različnih potreb. Nekatere dobrine so pri tem življenjsko nujne (zdravstveni pripomočki), medtem ko so druge manj nujne (nova oblačila). Avtorji pasivne strategije shajanja delijo glede na resnost odpovedovanja in glede na pomembnost za kakovost življenja intervjuvancev, in sicer navajajo omejevanje vitalnih potreb, omejevanje pri priboljških, omejevanje nujnih popravil, omejevanje večjih vlaganj in nakupov, omejevanje prostočasnih dejavnosti (potovanj, izletov, počitnic, zdravilišč, konjičkov in kulturne potrošnje), črpanje preteklih prihrankov, prejemanje pomoči od organizacij in društev (npr. Rdečega križa ali Karitasa), omejevanje pri nakupu oblačil (Hlebec et al. 2010: 48–61).

1.3 PREJEMKI IN SOCIALNA ZAKONODAJA

Vsi zaposleni plačujejo pokojninsko zavarovanje, po novem zakonu tudi študentje. Moje mnenje je, da bi ta zakon bilo treba uvesti že veliko prej. Prvi člen zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju navaja: »[S] tem zakonom se ureja sistem obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja, sistem obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja in sistem prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja« (ZPIZ-2. Ur. l. RS. št. 96/2012).

Ramovš (2003: 236) navaja, da se pokojninski skladi osnovnega zavarovanja sproti polnijo s prispevki aktivne srednje generacije za pokojninsko zavarovanje in istočasno praznijo za izplačevanje pokojnin prejšnji delovno aktivni generaciji. Medgeneracijska pogodba, kot jo imenuje avtor, deluje dobro, če so generacije med seboj uravnotežene. Če se zgodi, da se nenadoma poveča število upokojencev in zmanjša število srednje generacije plačnikov pokojninskega zavarovanja, nastane v pokojninskih skladih primanjkljaj za tekoče izplačevanje pokojnin. Rešitev je znižanje pokojnin ali pokritje pokojninskega primanjkljaja iz državnega proračuna. In oboje se v Sloveniji že dogaja.

Podobno piše Žnidaršič Kranjc (2000: 27) o Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ- 2. Ur.l. RS. št. 106/99), ki je za financiranje pokojninskega in invalidskega zavarovanja predvideni dokladni sistem, po katerem se sredstva za izplačevanje pokojnin zagotavljajo sproti iz prispevkov aktivnih zavarovancev. Tako imenovana medgeneracijska pogodba zavezuje mlajše zavarovance, da plačujejo prispevke v zavesti, da bo generacija njihovih otrok prav tako zbirala sredstva za izplačevanje njihovih pokojnin, potem ko se bodo tudi sami postarali.

Danes iz sistema obveznega pokojninskega zavarovanja vse težje zagotavljamo sredstva za pred desetletji in v drugačnih okoliščinah vzpostavljen sistem pokojninsko-invalidskega zavarovanja. Razlogi za to so podaljševanje življenjske dobe, zmanjšanje rodnosti in povečanje deleža starejših med prebivalstvom. Razlogi so tudi v gospodarskem razvoju, težave pri zagotavljanju gospodarske rasti in rasti zaposlovanja (Žnidaršič Kranjc, 2000: 17–18). Menim, da sta vedno bolj dobrodošla sistema dodatnega pokojninskega zavarovanja in prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja kot ene izmed rešitev za kakovostno starost.

Trenutni sistem obveznega pokojninskega zavarovanja bo čedalje težje zagotavljal prihodke upokojencem, glede na to, da število upokojencev narašča. Dosedanja ukrepanja so bila nujna in se je v tem zakonu pokazalo pri zniževanju pokojnin, kar se bo v prihodnje še povečalo. Kar pomeni, da pokojnine pokojncem še zdaleč ne bodo zagotavljale standarda, kakršnega so vajeni v delovno aktivni dobi. Večini bodo zagotavljale le preživetje oziroma življenjski minimum (Žnidaršič Kranjc, 2000: 19). Po novem zakonu je delovno dobo, potrebna za redno upokojitev podaljšana, prav tako se je povišala tudi minimalna starost za redno starostno upokojitev. Vse to pomeni zaostrovanje pogojev koriščenja pravic iz pokojninskega zavarovanja.

Menim, da se je slabostim obveznega pokojninskega zavarovanja moč izogniti z dodatnim pokojninskim zavarovanjem, ki pa v Sloveniji še ni dovolj razvito. »Glede na sprejeto pokojninsko reformo, ki je začela veljati 1. januarja 2000, lahko pričakujemo nagel razvoj trga prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj, ki so namenjena predvsem delavcem v starosti od 18 do 50 let.« (Žnidaršič Kranjc, 2000: 20). Posameznik je torej tisti, ki mora v svojem aktivnem življenju poskrbeti za ustrezno varčevanje – seveda če sploh ima možnost varčevanja –, da si bo lahko omogočil primeren življenjski standard v svoji starosti oziroma kakovostno staranje.

»Največja prednost sistema dodatnega pokojninskega zavarovanja je torej njegova sposobnost pospeševanja gospodarske rasti. Medtem ko sistem obveznega pokojninskega zavarovanja v določenih razmerah pospešuje potrošnjo in zavira gospodarsko rast, je sistem dodatnega pokojninskega zavarovanja tisti, ki spodbuja varčevanje in ustvarja rezerve za trajne naložbe. Je torej generator gospodarske rasti.« (Žnidaršič Kranjc, 2000: 23)

Prispevke, ki jih sedanji delovno aktivni prebivalci plačujejo za pokojnine trenutnih upokojencev, naj bi jim, ko bodo v pokoju, vrnil prihodnji zavarovanci. »S finančnega vidika gre pri sistemu obveznega pokojninskega zavarovanja za zadolževanje naslednjih generacij« (Žnidaršič Kranjc, 2000: 18)

V okviru obveznega in dodatnega pokojninskega zavarovanja si lahko zagotovimo (Žnidaršič Kranjc, 2000: 40–41):

pravico do pokojnine: starostna pokojnina, invalidska pokojnina, vdovska pokojnina, družinska pokojnina, državna pokojnina in delna pokojnina:

pravice iz invalidskega zavarovanja: pravica do poklicne rehabilitacije, pravica do nadomestila za invalidnost, pravica do premestitve in dela s krajšim delovnim časom od polnega, pravica do drugih nadomestil iz invalidskega zavarovanja in pravica do povrnitve potnih stroškov;

dodatne pravice: pravica do dodatka za pomoč in postrežbo, pravica do invalidnine, varstveni dodatek k pokojnini;

druge pravice: odpravnina, oskrbnina, pravica do dodatka za rekreacijo ali pravica do enkratnega letnega dodatka.

V pokojninski sklad prispevajo finance na podlagi pokojninskih načrtov. »Pojninski načrt je dokument (pogodba), ki določa pogoje za pridobitev pravic iz pojninskega zavarovanja, vrsto in obseg teh pravic ter postopek za njihovo uveljavitev. Ta dokument vsebuje pravila vplačevanja v pojninski sklad in pravila izplačevanja sredstev oziroma posameznih pojninskih rent upravičencem. Pojninski načrt določa, kdaj je član pojninskega načrta ali njegov dedič upravičen do vplačila privarčevanih sredstev oziroma do začetka izplačevanja posameznih vrst pojninskih rent.« (Žnidaršič Kranjc, 2000: 80–81)

Pojninske načrte prostovoljnega dodatnega pojninskega zavarovanja izvajajo pojninski skladi, ustanovljeni po Zakonu o pojninskem in invalidskem zavarovanju, poleg teh pa jih izvajajo tudi zavarovalnice (Žnidaršič Kranjc, 2000: 113).

Mandič in Filipović (2002: 107) omenjata subvencije kot finančno spodbudo, da bi omogočili starejšim kakovostno bivanje v starosti, ki bi ustrezalo njihovim željam in potrebam ter življenjskemu slogu. Pri tem bi upoštevali njihovo finančno stanje in jim pomagali z državnimi transferji.

Subvencija lahko pozitivno vpliva na kakovostno staranje posameznika, saj si z njo lahko omogoči pomoč, ki jo potrebuje v svojem vsakdanjem življenju. Leta 2010 je v veljavo stopila nova socialna zakonodaja, ki je tako ljudi kot tudi stroko socialnega dela postavila v nezavidljiv položaj. Stiske ljudi, predvsem starih, so se povečale. Ključne ugotovitve raziskave, nanašajoče se na starejšo populacijo, so bile naslednje: »1. odpovedovanje pravici do varstvenega dodatka zmanjšuje materialno in finančno zmožnost starih ljudi za samostojno življenje; 2. iskanje nadomestnih sredstev za preživetje pomeni zgolj kratkoročne rešitve in ne omogoča odpravljanja stisk; 3. povečuje se odpovedovanje osnovnim življenjskim potrebam, denimo po hrani, obleki, toplem stanovanju, stikom z drugimi ljudmi; 4. odpuščanje starih ljudi iz domov za stare postaja čedalje večja grožnja, s tem pa odvisnost starih ljudi od svojcev vse bolj realna posledica.« (Mali, 2012: 136)

Po novi zakonodaji, ki je veliko kriterijev še zaostрила, se je stanje v državi še poslabšalo, ljudje so se zaradi posledic prejemanja socialne pomoči množično odpovedovali svojim pravicam, ob tem pa se je njihovo življenje poslabšalo, ne morejo živeti samostojno in neodvisno, ne uživajo kakovostne starosti. Mali navaja: »Nova socialna zakonodaja ne omogoča kakovostne starosti in je v tem pogledu v nasprotju z veljavno in načrtovano socialno politiko staranja« (Mali, 2010: 132)

1.4 MIGRACIJA

Že od nekdaj so se ljudje selili iz različnih vzrokov, največkrat zaradi želje po izboljšanju kakovosti življenja ali zaradi bojazni, da v svoji matični državi zanje in za njihovo družino ni prihodnosti. S tem sta se strinjala tudi Lukić in Medica (2010: 10), ki navajata, da je ekonomska nuja glavni vzrok, ki je silil ljudi v preseljevanje. Poleg tega pa so za delodajalce migranti vedno pomenili poceni delovno silo na tržišču.

Glosar migracij Mednarodne organizacije za migracije (Glosar migracij, internetni vir 2006: 47) definira migracije kot gibanje ljudi čez državne meje ali znotraj države ne glede na trajanje, obliko ali vzroke. Vključuje tudi migracije beguncev, razseljenih, gospodarskih migrantov in ljudi, ki so bili prisiljeni zapustiti svoje domove.

»Migracije so dogodki, selitve med različnimi vrstami okolja (mesta, podeželje) ali med nacionalnimi enotami. Migrant je človek, ki živi v državi ali okolju, v katerem ni rojen. Migracije so zunanje ali notranje, glede na državne meje ali pa večetnično ali večnacionalno skupnost, kot je EU. Migracijski tokovi označujejo nekatere značilne in množične premike preseljevanja v geografskem pomenu ali vrstah držav – na primer med razvitimi državami in tistimi v razvoju. Migrantske tokove sestavljajo zelo različne skuine: politični ali ekonomski in strokovni migrantje, ljudje, ki iščejo ali so našli delo, družinski člani migranta, študentje ali strokovnjaki na izpopolnjevanju, avanturisti in begunci pred revščino in brezupom različnih konfliktov.« (Verlič Christensen, 2002: 18)

Na mednarodni ravni ni splošno sprejete definicije migranta. »Izraz najpogosteje označuje vse primere, ko oseba samostojno, brez vpliva drugih zunanjih dejavnikov, sprejme odločitev, da bo migrirala zaradi 'osebnih ugodnost'. Ta pojem torej vključuje osebe in njihove družinske člane, ki potujejo v druge države ali območja, da si izboljšajo materialne ali socialne razmere ter nadaljnje možnosti zase in za življenje svojih družin.« (Glosar migracij, internetni vir 2006: 46).

»V obdobju nacionalnih držav je bila migracija razumljena kot človeški proces gibanja preko meja nacije. Vprašanje izvora in destinacije je postalo ključnega pomena, državljanstvo in izgnanstvo pa kategoriji, ki determinirata bodisi vključitev ali izključitev iz nacionalne države.« (Medica, Lukić, 2011: 8)

Klinar (1976: 27–30) je vzroke oziroma motive migracij razdelil v tri velike skupine, in sicer navaja:

1. gospodarske in demografske vzroke oziroma motive (reševanje eksistence, izboljšanje ekonomskega položaja, prenaseljenost itd.),
2. politične in vojaške vzroke oziroma motive (predvsem v smislu prisilnega preseljevanja),
3. osebne in družinske vzroke oziroma motive (ti so najbolj raznovrstni, npr. možnost pridobitve izobrazbe).

Medica in Lukić (2011: 8) manita, da ima izraz migrant še vedno ambivalentni pomen, vse manj ima pozitiven prizvok kozmopolitizma in avanture, vse bolj pa prizvok, ki tujce, azilante in migrante povezuje z nestabilnostjo, strahom in nevarnostjo. Slednje prinašajo tisti, ki pridejo v državo kot začasni delavci ali obiskovalci in se naselijo za vedno.

V Slovenijo je bilo veliko priseljevanja oziroma notranjih migracij. »Med letom 1954 in vse do devetdesetih let dvajsetega stoletja je bila Slovenija predvsem območje priseljevanja. Najpomembnejša značilnost omenjenega obdobja so bile migracije iz republik nekdanje Jugoslavije, zlasti Bosne in Hercegovine pa tudi Hrvaške, Srbije, Črne gore in Makedonije.« (Cukut Krilić, 2009: 69)

Slovenija je bila ena izmed držav, ki je potrebovala poceni delovno silo in dodatno fizično delo; iz teh razlogov je odprla meje predvsem za migrante z območja nekdanje Jugoslavije. »Analiza evropskih in z njimi tudi slovenske politike ekonomskih migracij izpostavlja dva temeljna cilja: po eni strani prizadevanje za učinkovite strategije privabljanja migrantskih delavk in delavcev in po drugi strani vzpostavljanje mehanizmov za udejanjanje začasnosti njihovega bivanja in dela, ki naj bi preprečevali njihovo trajno naselitev na območju Evropske unije. Ustaljena praksa kaže, da država spodbuja priseljevanje, kadar potrebuje novo delovno silo, za integracijo imigrantov pa praviloma ne poskrbi oziroma poskrbi kot 'sekundarna' politika; po drugi strani se imigranti v obdobjih povečane brezposelnosti oziroma negotovih socialno-ekonomskih razmer pogosto znajdejo v vlogi grešnega kozla, ujeti v pogosto neurejene zakonske okvire, ki jim preprečujejo ustrezen dostop do sistemov socialne varnosti.« (Medica, Lukić, 2011: 14–15)

Verlič Christensen (2002: 45) ugotavlja, da sta bila v Sloveniji vsaj dva razloga v prid politiki odpiranja meja za migrante: staranje prebivalstva in posledično zmanjševanje

števila aktivnega dela prebivalcev ter nefleksibilnost delovne sile. Komac in Medvešek (2004: 68) navajata, da se je v letih 1971–1980 v Slovenji najbolj povečalo število prebivalstva (za 160 tisoč), in sicer je bila relativna rast prebivalstva največja, kar desetodstotna. V Sloveniji je bilo ob popisu prebivalstva leta 1981 več kot 150 tisoč narodnostno neavtohtonega prebivalstva (SFRJ), kar je 23 tisoč več, kot je bilo priseljenih iz drugih republik.

Državljeni EU, med njimi Slovenija se zavedajo, da več migrantov pomeni nižjo urno postavko dela, saj so ti pripravljeni delati za nižje plačilo, zato se morajo državljani EU prilagajati in opravljati tudi odgovorna dela za nižje plačilo. Poleg tega se zmanjšujejo socialni dodatki za pomoč družinam, saj se sredstva, namenjena za socialne transferje, namenjajo tudi za pomoč migrantom. Vzrok vsega tega je vse bolj negativen odnos državljanov EU do migrantov, poleg tega se bojijo spremembe lastnega ekonomskega in socialnega položaja, izgubili so občutek lastne varnosti in strah jih je pred tujim oziroma drugačnim (Medica, Lukič, 2011: 21). Avtohtono prebivalstvo je še dodatno zaskrbljeno zaradi naraščanja števila nedokumentiranih migracij in prosilcev za azil v zadnjih nekaj letih, nekaj pa k temu dodajo še politika in mediji, ki tujce prikazujejo kot grožnjo Evropejcem ter ustvarjajo negativno javno mnenje o njih, saj jih predstavljajo kot tiste, ki odvzemajo delovna mesta, ogrožajo kulturo in izvajajo kriminalna dejanja (Medica, Lukič, 2011: 21).

Kot opažam, so tujci največkrat diskriminirani pri zaposlovanju, saj četudi so kvalificirani ali boljši kader za opravljanje nekega dela, imajo prednost avtohtoni prebivalci posamezne države. S tem se strinjata tudi Medica in Lukič (2011: 11), ki navajata, da so zakonske pravice migrantov v novem okolju praviloma omejene. Poleg delovne pogodbe, izločenosti iz posameznih poklicev, visokih položajev in funkcij so migrantu omejene tudi zdravstvene pravice.

Verlič Christensen (2002: 33) omenja, da veljajo pri zaposlovanju pravila prednostne hierarhije: prednost imajo državljani, sledijo jim državljani drugih članic EU, šele tem sledijo priseljenci iz tretjih držav (priseljeni iz držav, ki niso članice EU in imajo stalno bivališče v eni izmed držav članic, a so brez državljanstva države članice EU). K temu dodaja, da naj bi se po zadnjem sporazumu iz Tampere iz leta 1999 pravice slednjih čim bolj približale pravicam državljanom, kar pa se v praksi ne izvaja.

1.5 ZDRAVJE

Starosti posameznika ne določajo leta, ampak njegovo počutje, ki je odvisno predvsem od njegovega zdravja. »Zmanjševanje funkcionalnih sposobnosti, tj. ustreznega funkcioniranja organskega sistema, vodi do zmanjšanja sposobnosti zadovoljevanja lastnih potreb. Pri starih ljudeh ni redek pojav, da je neki problem, ki se kaže v funkcionalni sferi, v resnici medicinski. Medsebojna povezanost teh pojavov močno ogroža samostojnost starega človeka.« (Cijan Cijan, 2003: 52)

V ustanovni listini Svetovne zdravstvene organizacije je navedena definicija zdravja, ki se glasi: »Zdravje je stanje popolnega fizičnega, duševnega in socialnega blagostanja in ne le odsotnost bolezni ali invalidnosti. Doseganje najboljšega možnega zdravja je temeljna pravica vsakega človeka ne glede na raso, versko ali politično prepričanje ter socialni ali ekonomski položaj.« (Zdravstvo, internetni vir)

Pri staranju se stanje zdravja posameznika praviloma slabša in pojavljajo se različne bolezni. zato lahko govorimo o fiziološkem, normalnem, upočasnjem in pospešenem ter patološkem staranju. Te spremembe so razlog, da posameznik ne more doživeti svoje možne biološke dolžine življenja. Dolžina življenja posameznika je v veliki meri odvisna od družbe, družine, delovnega zdravja, načina prehranjevanja, podnebja oz. od biološkega, fizičnega in socialnega okolja (Cijan, Cijan, 2003: 23–24).

Eržen in drugi (2010: 5) menijo, da na odnos družbe do fizičnega okolja vplivajo razni dejavniki, kot so izobrazba, sistem vrednot, kultura, družbena ureditev, socialno stanje in ekonomske potrebe, poleg teh pa navajajo še dejavnike, ki vplivajo na zdravje, in sicer so to biološki dejavniki, njihovi prenašalci, fizikalni in kemični dejavniki v okolju, ki so neodvisni od človekovih dejavnosti in lahko poslabšajo zdravje zaradi njihove prisotnosti ali zaradi njihovega pomanjkanja (jod, selen), škodljivi fizikalni in kemični dejavniki, ki jih v okolje vnaša človek (dušikovi oksidi, PAH, prašni delci, plin, biomedicinski odpadki, radioaktivni odpadki itd.). Proučevanje socialno-ekonomskih dejavnikov nam omogoča boljše razumevanje, kaj so vzroki za te probleme in na kak način jih lahko zmanjšamo (Eržen et al. 2010: 6 – 7).

Ko se posameznik stara, se začne spreminjati tudi njegova podoba. Posameznik začne samega sebe doživljati kot starega, ko opazi, da ne more opravljati vsakdanja dela in da mu pešajo sposobnosti ter da izgublja znanja. Takrat se začne umikati odgovornostim, za

katere ve, da jim ne bo kos. S tem je povezano vprašanje, ali bo imel posameznik pozitiven odnos do upokojitve ali ne. Cijan in Cijan (2003: 27) trdita, da kdor staranja ne sprejema kot naravni proces, ne sprejema niti manifestacij tega procesa, izmed katerih je eden tudi pokoj. Avtorja še sklemeta, da osebe, ki se ne prilagodijo, postanejo anksiozne, pogosto do nit nevrotskih simptomov, tudi depresivne.

V današnjem času je vse več starejših ljudi, ki v tretje življenjsko obdobje vstopijo aktivni, zdravi in se fizično dobro počutijo, kar je posledica boljšega življenjskega standarda in boljšega zdravstva v primerjavi z nekoč, zato je obdobje življenja po upokojitvi danes daljše kot je bilo nekoč. Pa vendar Cijan in Cijan (2003: 41) ugotavljata, da v Sloveniji stopnja hospitalizacij zaradi bolezni srca in ožilja ter novotvorb narašča, medtem ko stopnja hospitalizacij zaradi poškodb in zastrupitev v zadnjih desetih letih niha.

Stari ljudje so zaradi slabšanja funkcionalnih sposobnosti oziroma bolezni vedno manj sposobni zadovoljevati lastne potrebe in zato je samostojnost starega človeka oziroma opravljanje gospodinjskih in drugih opravil lahko okrnjeno. Razlog je za to lahko tudi neprimerno stanovanje posameznika. Mandič in Filipovič (2002: 21) sta v stanovanjskih raziskavah ugotovila, da je neprimerno stanovanje lahko posledica nezmožnosti reševanja drugih človekovih težav in hkrati vzrok za nastanek dodatne duševne bolezni.

Nacionalni program zdravstvenega varstva (2000) kot cilje za izboljšanje zdravja starejših navaja čim daljše neodvisno življenje v domačem okolju, približevanje primarnega zdravstvenega varstva in organiziranje neinstitucionalnih oblik življenja ostarelih v lokalnih skupnostih, v *Nacionalnem programu razvoja varstva starejših v Sloveniji (1997)* pa sta zapisana dva cilja, ki poudarjata vključevanje starejših v socialno in urbano okolje ter ohranjanje visoke kakovosti življenja (Mandič, Filipović, 2002: 56).

Velik pomen za zdravja imajo tudi izobraževanja in poizvedovanje. Cijan in Cijan sta zapisala (2003: 104), da Svetovna zdravstvena organizacija še posebej poudarja pomen izobraževanja in informiranja starejših, torej pomen njihovega vključevanja v ustrezne izobraževalne programe.

1.6 SKUPNOST

Zelo pomemben odnos je odnos skupnosti do starega človeka, ki lahko vpliva na njegovo fizično in predvsem psihično zdravje. Filipovič Hrast in drugi (2014: 2) trdijo, da

»skupnost predstavlja širše okolje, v katerem star človek biva. Temelj skupnosti je običajno prostorska bližina. V povezavi z oskrbo razumemo skupnost kot geografsko oz. prostorsko opredelitev območja, na katerim starejšim zagotavlja oskrba; v večini primerov gre za jasno zamejena območja na podlagi meja med občinami in kraji, na ravni mest tudi med soseskami in četrtnimi skupnosti. Večja navezanost starejših na skupnost izhaja iz daljšega bivanja v tej skupnosti, več prostega časa za preživljanje v njej in manjše mobilnosti.«

Hlebec (2009: 170) opredeljuje skupnost glede na občutke in pravi, da »lokalna skupnost oz. soseska ima pomembno vlogo v vsakdanjem življenju ljudi – predstavlja poznano okolje ter skupnost ljudi, med katerimi se počutimo sprejeto, domače in varno, ter hkrati predstavlja tudi stalno prisotnost manjše praktične pomoči.«

Za kakovostno starost v skupnosti je pomemben odnos med posameznikom in njegovo okolico oziroma to, kako dobro se posameznik vključuje v družbene in fizične značilnosti okolja, ki določajo, kako uspešno bo lahko star človek živel v skupnosti. Vse več je ljudi, ki so bolj navezani na svojo skupnost. Raziskovalci to povezujejo tudi s tem, da poznana okolica predstavlja možnost obujanja spominov, reinterpretacijo življenjskih dogodkov in »album«, v katerem so dokumentirani življenjski dosežki posameznika. Spet v drugih primerih pa starejši ne želijo ostati v poznani skupnosti, ampak se selijo v skupnosti, ki so prilagojene njihovim potrebam in nudijo širši nabor storitev (dom upokojencev ipd.). Ekološka teorija staranja poudarja odnos med domom, širšim okoljem in starejšo osebo ter kako lahko okolje opolnomoči starejšo osebo (Filipovič Hrast et al. 2014: 12).

Kot sem že omenila zgoraj, je eden izmed ciljev za izboljšanje zdravja starejših tudi ta, da so starejši čim dlje v svoji skupnosti in skupnostna skrb je oznaka za razvoj različnih storitev v skupnosti, ki bo npr. starejšim omogočila čim daljše in kakovostno bivanje doma. »Oskrba v skupnosti zajema tako storitve pomoči na domu kot različne storitve, namenjene starejšim. Skupnostna oskrba obsega storitve, kot so dnevni centri, zdravstvene storitve ipd. Širša opredelitev oskrbe v skupnosti kot ključen del oskrbe starejših v skupnosti navaja razvoj naslednjih storitev: socialna oskrba na domu, zdravstvena socialna oskrba na domu (patronaža), paliativna socialna oskrba na domu, dnevni centri, začasno varstvo, društva starejših, zdravstveni in prehranski programi in podporne službe za družinske oskrbovalce.« (Filipovič Hrast et al. 2014: 13).

»Izvajalce oskrbe gerontološka literatura deli v dve veliki skupini, in sicer na formalne in neformalne izvajalce oskrbe starejših. Formalni izvajalci oskrbe predstavljajo storitve, ki so organizirane v skupnosti, katerih namen je podpora starejši osebi pri bivanju v skupnosti, ali pa izvajajo oskrbo v institucionalnem kontekstu, medtem ko so neformalni izvajalci oskrbe najpogosteje družinski člani, prijatelji oz. sosedje, ki običajno izvajajo oskrbo na domu starega človeka.« (Filipovič Hrast et al, 2014: 15–16)

Danes je veliko prezasedenih domov za starejše, zato je vse več programov, ki pomagajo starejšim ljudem v skupnosti, v kateri živijo (socialna oskrba na domu, zdravstvena oskrba na domu ipd.). Najpogosteje so družinski člani tisti, ki za starejšega človeka prevzamejo skrb. »Nega starejših in za samostojno življenje nesposobnih ljudi, ki so pogosto tudi hudo bolni, je povezana z velikimi naporji in stresom tistih, ki za njih skrbijo, pa tudi z nevarnostjo, da kljub vsemu ne bodo deležni ustrezne nege. Zaradi tega so težave tistih, ki zagotavljajo nego in skrb ostarelih, v zadnjih letih vedno bolj v ospredju.« (Cijan, Cijan, 2003: 53)

1.6.1 Družina

Osebe, ki skrbijo za stare, so pogosto tudi same starejše od 65 let, podvržene so depresiji, imajo zmanjšano funkcionalno sposobnost, kognitivne okvare in so včasih tudi same bolne. Zato je pomembna dodatna podpora družinam, ki skrbijo za starejšo osebo, in sicer z možnostjo, da tak družinski član postane tudi družinski oskrbovalec.

»V postmodernejši družbi postaja strokovna oz. storitvena negovalna pomoč še pomembnejša predvsem zaradi zmanjševanja neformalne negovalne pomoči, tj. pomoči znotraj družinskega kroga (otrok, predvsem hčera, staršem), do katere prihaja predvsem zaradi večje obremenjenosti žensk in njihove vse večje vpetosti v delovni proces (večina žensk dela danes polni delovni čas).« (Mandič, Filipović, 2002: 95)

Dodatni stres za družinskega oskrbovalca lahko predstavljajo zunanji dejavniki, kot so npr. odnosi v družini, težave v službi ali doma. Tako se delu oskrbovalca ne more popolnoma posvetiti, zato se povečuje tveganje, da bo bolnik zanemarjen ali celo trpinčen. Neustrezna oskrba bolnika se lahko odraža verbalno, psihološko, finančno, včasih pa celo fizično (Cijan, Cijan, 2003: 53–54).

Filipovič Hrast in drugi (2014: 17) pravijo, »da vsi družinski člani niso enako obremenjeni z oskrbovanjem. Na spreminjanje vloge družinskih oskrbovalcev v sodobnih družbah pomembno vplivajo spremenjene delovne obveznosti (in daljšanje delovne dobe), spremenjena mobilnost (več selitev, redkejša večgeneracijske družine, večje geografske razdalje med družinskimi člani) in spremenjene družinske strukture (večje število samskih in parov brez otrok, pogostejše ločitve), ki vplivajo na zmožnosti družine za izvajanje oskrbe starejšega družinskega člana oz. na številčnost virov pomoči in izvajalcev oskrbe.«

1.6.2 Sosedje in prijatelji

Poleg družinskih članov so sosedje in prijatelji ključni akterji pri pomoči starim ljudem v skupnosti. Običajno niso primarni oskrbovalci starih ljudi, vendar lahko postanejo bolj pomembni, še posebej v primeru, ko posameznik nima družinskih članov ali ti ne živijo v bližini (Filipovič Hrast et al. 2014: 31).

Skupnost se tako povezuje s pozitivnimi odnosi med njenimi člani, z občutki zaupanja, pripadnosti in pomoči.

1.7 STANOVANJSKA PROBLEMATIKA

Ljudje hrepenimo po domu, v katerem se bomo počutili varne, srečne in zadovoljne. Starši poskušajo otrokom nuditi varen in dostojen dom. Veliko je posameznikov, ki želijo svojo starost preživeti na svojem domu, saj so navajeni na okolico oziroma imajo izgrajeno socialno mrežo, poleg tega se počutijo bolj varno in srečno. Nekateri predstavniki tretje generacije pa se odločijo za odhod v institucionalno varstvo, ker čutijo, da doma in v svoji okolici ne morejo varno živeti.

»Stanovanje v smislu fizičnega zavetja (*shelter*) zadovoljuje človekovo potrebo po preživetju, zato je uvrščeno med temeljne človekove potrebe ali pravice v številnih pomembnejših svetovnih deklaracijah, izjavah in drugih političnih dokumentih. Stanovanje ni pomembno le s stališča fizičnega urnika pred vremenskimi razmerami, ampak pomeni možnost zadovoljevanja tudi drugih človekovih potreb.« (Mandič, Filipović, 2002: 21)

Richard in drugi (2007: 37) po Boškič in Filipovič, (2002) so za Slovenijo ugotovili, da različne organizacije kot najbolj ranljive skupine na stanovanjskem področju prepoznajo

pripadnike različnih etničnih skupin, revne, enostarševske družine, starejše, ženske žrtve nasilja, invalide in posameznike s težavami v duševnem zdravju.

Hlebec in drugi (2010: 18) navajajo, da je »revščina razumljena bodisi kot del (materialna dimenzija) socialne izključenosti bodisi kot eden od predpogojev socialne izključenosti (kot stanje, ki vodi v socialno izključenost).« Starejši so zaradi nizkih prihodkov in zaradi izključenosti iz socialne mreže pogosto izpostavljeni revščini in socialni izključenosti. Pri tem Lizbonska strategija izpostavlja tri stanovanjske teme v boju zoper revščino in socialno izključenost, in sicer problematične soseske, negotovost stanovanja in brezdomstvo (Mandič, Cirman, 2006: 17).

Mandič in Filipović, (2002: 54) po Mandič (1996, 1999b) sta obravnavala posebnosti stanovanjske politike in ugotovila, »da je stanovanjska politika povezana z urbano, socialno in tudi ekonomsko politiko, vendar pa pomeni svojevrstno kvaliteto. Druge politike namreč obravnavajo stanovanjsko problematiko le z določenega vidika, medtem ko jo stanovanjska politika obravnava celoviteje, ima možnost povezovanja z ukrepi drugih politik in obvladovanja njihovega skupnega učinka na sistem stanovanjske oskrbe.«

Ključni dejavnik za kakovost življenja in blaginjo prebivalstva so stanovanjske razmere in z njimi se ukvarja že omenjena stanovanjska politika. Med naštetimi ranljivim skupinam so tudi starejši. Mandič in Filipović (2002: 57) ugotavljata, da so starejši na stanovanjskem področju ranljivi zaradi pomanjkanja materialnih virov, zaradi česar jim stanovanja pogosto niso finančno dostopna, zaradi fizične deprivilegiranosti, ki je odvisna od dostopnosti stanovanja in bližine storitvenih dejavnosti (zdravstvena oskrba), ter zaradi izključenosti iz pomembnih družbenih razmerij (socialna izključenost). Ti so socialno izključeni, ker imajo zelo šibke vezi med državo, trgom in civilno družbo, prav tako pa je izrazita tudi izključenost starejših iz zasebnih socialnih omrežji.

Za to, da starejši čim dlje ostane v svojem domu in v svoji okolici, sta možna dva načina. Prvi je prilagoditev oziroma prenova doma, ki bi starejšemu omogočila udobnejše bivanje. Pri tem gre lahko za gradbene ali tehnološke prilagoditve, pri čemer lahko uporabimo novo tehnologijo za izboljšanje kakovosti življenja oziroma za opolnomočenje starejše osebe. Druga možnost pa sledi ameriškemu (makro) načelu, po katerem morajo biti vsi prostori dostopni vsem. To pomeni, da je stanovanje že v fazi gradnje načrtovano za različne skupine prebivalstva, ki se jim na tak način omogočit dostop in udobno življenje brez večjih poznejših prilagoditev (Mandič, Filipović, 2002: 60). Avtorja (2002: 99–100) še

ugotavljata, da imajo starejši ljudje slabše možnosti za vzdrževanje svojih stanovanj, kaj šele za njihovo prenovo, ki bi jim vsekakor omogočila prijetnejše bivanje v njih. Hkrati pa jim pogosto manj zavodske oblike bivanja (pomoč na domu,...) cenovno niso dostopne.

Poleg stanovanjske problematike je pomemben tudi zakon o socialnem varstvu. Ta zakon določa več vrst storitev, med katerimi sta tudi pomoč na domu, ki obsega socialno oskrbo invalidnih, starejših in drugih oseb, pri katerih se lahko s tako oskrbo nadomesti vključitev v institucionalno varstvo, ter socialni servis, ki obsega pomoč pri hišnih in drugih opravilih. Poleg tega imamo tudi več različnih programov, ki jih sofinancira ministrstvo. In sicer so to programi, ki spodbujajo razvoj mrež institucij za pomoč posameznim vrstam uporabnikov, med katere spada tudi mreža medgeneracijskih in drugih skupin za samopomoč, ter drugih programov, ki v bivalnem okolju skrbijo za zmanjševanje socialne izključenosti starejših (Mandič, Filipović, 2002: 62).

Mandič in Filipović (2002: 97–99) nam predstavita različne modele bivanja, razširjene povsod po svetu (podprto bivanje – gre za samostojne stanovanjske enote, ki so v bližini zdravstvenonegovalnega centra; skupinsko bivanje s posebno nego – to so samostojna stanovanja z možnostjo skupnih storitev in zdravstvene pomoči; sostanovanjska skupnost; oblika skupinskega bivanja, v kateri ima vsak posameznik samostojno stanovanje; upokojene skupnosti – tudi tu gre za samostojno bivanje, vendar z občutkom skupnosti). Mnoge od nešteti oblik bivanja terjajo precejšen finančni vložek, zaradi česar upokojencem niso dostopne. Treba se je namreč zavedati, da je finančni položaj starejših glede na preostalo prebivalstvo v večini slabši.

»Glavni namen stanovanjske politike danes naj bi torej bil, da se starejšim omogoči (tudi s subvencijami) večja izbira načina bivanja v tretjem oz. četrtem življenjskem obdobju. Poudarek je torej predvsem na ponujanju možnosti izbire posameznikom, da si lahko izberejo način bivanja, ki ustreza njihovim potrebam in življenjskemu slogu, ter na upoštevanju želja samih uporabnikov.« (Mandič, Filipović, 2002: 100)

Mandič in Filipović (2002: 100–107) predstavita anketo o potrebah in željah starejših ljudi pri njihovem dejavnem vključevanju v reševanje bivanjskega vprašanja, ki jo je naročil Nepremičninski sklad pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Rezultati ankete potrjujejo gibanja, ki jih ugotavljajo tudi v tujini, in sicer da si starejši ljudje predvsem želijo ostati v svojih trenutnih stanovanjih, v običajnih, ne v prilagojenih, in v poznanem socialnem okolju, ne želijo pa v institucionalno obliko bivanja ter biti obkroženi le z ljudmi

enake starosti. Anketa kaže veliko željo ljudi po samostojnosti pri bivanju in opravljanju vsakodnevnih dejavnosti. Vse to bi morala upoštevati tudi stanovanjska politika pri svojih ukrepih. Kljub slabemu finančnemu stanju pa je velika večina anketirancev odgovorila, da nima težav pri plačevanju stanovanjskih obveznosti, delni razlog za to je lahko tudi ta, da 95 % anketirancev ne plačuje najemnine, saj živijo v lastni hiši ali v lastnem stanovanju.

Glavni ukrepi, ki bi omogočili dostop do stanovanj v Sloveniji, so: zagotovitev začasne nastanitve (zavetišča in zasilna bivališča oziroma nujne bivalne enote), zagotovitev trajne nastanitve (neprofitna stanovanja) in finančni instrumenti, kot so na primer stanovanjske subvencije in stanovanjska posojila (Richard et al., 2007: 39).

Richard in drugi (2002: 19) delijo oblike stanovanjskega varstva za stare ljudi na naslednje načine bivanja:

- individualno bivanje,
- zavodsko bivanje,
- dnevno bivanje.

Za individualno bivanje sta primerni dve obliki stanovanj: stanovanje za stare ljudi ali upokojsko stanovanje in stanovanjski dom za stare ljudi. Stanovanje za stare ljudi je namenjeno tistim starim ljudem, ki hočejo biti samostojni, zmorejo živeti sami in voditi lastno gospodinjstvo, vendar z občasno organizirano pomočjo pri hišnih opravilih, osebni higieni in v času bolezni. Stanovanjski dom za stare ljudi pa je stavba, v kateri so samo manjša polnovredna stanovanja za stare ljudi z lastnim gospodinjstvom. Večstanovanjski objekti nudijo eno izmed boljših stanovanjskih rešitev za starejše, ki so manj aktivni, a želijo ostati samostojni čim dlje.

Zavodsko bivanje oziroma dom za starejše izvaja vse oblike pomoči, kateri upravičenci po zakonu nadomeščajo ali dopolnjujejo funkcije doma ali lastne družine, zlasti pa bivanje, organizirana prehrana in varstvo ter zdravstveno varstvo.

Dnevno bivanje se izvaja prek dnevnega centra, ki je institut odprtega tipa in kjer se sicer doma živeči stari ljudje, ki iz nekega razloga ne morejo ali nočejo biti cele dneve doma, zadržujejo večji del dneva. To je dobrodošlo zlasti v družinah, katerih aktivni člani so čez dan zaposleni, in pri tistih, ki ne zmorejo celodnevne obremenitve čuvanja starega človeka. Star človek lahko prihaja v dnevni center vsak dan ali samo določene dneve v tednu (Richard et al. 2002: 20–21).

2 PROBLEM

Stari ljudje so najbolj izpostavljeni materialni prikrajšanosti in zaradi tega potrebujejo strategije shajanja oz. preživetja. Potreba po oskrbi starih ljudi se veča. Socialna zakonodaja pa je z novim zakonom te ljudi še bolj prikrajšala za dohodek, saj je varstveni dodatek postal vračljiv transfer, zato se mu je večina iz te ranljive skupine prebivalstva odrekla. saj bi v primeru prejemanja tega transfera morali celotno svojo lastnino vrniti oziroma dati državi.

Raziskavo sem opravila med populacijo upokojenih migrantk, ki sem jih spoznala prek svoje socialne mreže. Želela sem raziskati, kakšne so njihove njihovo strategijo preživetja ob nizkih pokojninah.

Moji starši so se priselili v Slovenijo kot ekonomski migranti, zato je tema raziskave tudi nekoliko osebna. Poznam veliko ljudi, ki so prišli v Slovenijo kot ekonomski migranti, zato me je zanimalo, kdaj so se odločili, da bodo migrirali v Slovenijo. Poleg tega me je tudi zanimalo, kako se je njihovo življenje spremenilo.

Raziskovalna vprašanja, ki sem si jih sestavila so:

- Kakšna so njihova vsakdanja opravila?
- Kakšno je njihovo zdravstveno stanje?
- Kdaj so prišli v Slovenijo?
- Kako se je njihovo življenje spremenilo po prihodu v Slovenijo?
- Kakšno je bilo njihovo življenje pred upokojitvijo?
- S čim se ukvarjajo sedaj?
- Kako razpolagajo s svojimi dohodki?

3 METODOLOGIJA

3.1 VRSTA RAZISKAVE

Raziskava je kvalitativna in poizvedovalna. Kvalitativna raziskava »je raziskava, pri kateri sestavljajo osnovno izkustveno gradivo, zbrano v raziskovalnem procesu, besedni opisi ali pripovedi, in v kateri je to gradivo tudi obdelano in analizirano na beseden način brez uporabe merskih postopkov, ki dajo števila in brez operacij nad števili.« (Rihter, 2012/2013)

Gradivo za raziskavo sem zbrala neposredno, s spraševanjem, zato je raziskava tudi empirična. Gradivo je lahko uporabno za širšo javnost, za razna društva, ki se ukvarjajo s starejšimi ljudmi in migranti, zato se moja raziskava uvršča tudi med uporabne raziskave.

3.2 TEME RAZISKAVE

V svojem diplomskem delu sem raziskovala naslednje teme:

- opis življenja (infrastruktura, vsakdanja opravila, zdravje),
- delovno življenje in aktivnosti v prostem času,
- dohodki in prejemki,
- poznavanje oblik pomoči starim ljudem,
- načrti za prihodnost.

3.3 MERSKI INSTRUMENT

Kot merski instrument mi je služil vprašalnik, ki sem ga dobila na fakulteti pri predmetu Metode raziskovanja pri socialnem delu s starimi. Vprašalnik se konkretno nanaša na članek Življenjski svet starejšega kmečkega prebivalstva (Mali, Ovčar 2010), ob tem smo ga na fakulteti priredili za svojo temo raziskovanja. Osnovni strukturi vprašalnika sem ob pomoči profesorice dodala še vprašanja s področja migracij, saj sem želela konkretno opredeliti populacijo migrantov ter ugotoviti njihov način življenja v Sloveniji. Nekatera vprašanja sem preuredila, nekatera sem izbrisala, ker sem se želela posvetiti bolj temi migracij in preživetja.

3.4 POPULACIJA IN VZORČENJE

Raziskavo sem izvajala na populaciji upokojencev migrantov oziroma tistih, ki so pridobili pokojnino v Sloveniji. Intervjuje sem opravila v prostorih Društva Up Jesenice, v katero je včlanjena večina žensk, ki so migrantke in upokojene. Nekaj pogovorov sem opravila tudi v Ljubljani, kjer prav tako poznam precej žensk, ki sem jih lahko vključila v raziskavo. Opravila sem deset intervjujev.

Stvarno: upokojene migrantke v Republiki Sloveniji.

Časovno: do 15. 5. 2015.

Krajevno: na Jesenicah v prostorih Društva Up in v Ljubljani.

Vzorec: deset upokojenih migrantk z Jesenic in iz Ljubljane, ki so v raziskavi predstavnice populacije.

3.5 ZBIRANJE PODATKOV IN EMPIRIČNEGA GRADIVA

Podatke sem zbiralala s standardiziranim intervjujem, po vprašalniku iz priloge 1.

Vprašanja so bila sestavljena vnaprej, intervjuvanke sem spraševala samo po vprašanjih, če katerega vprašanja niso razumele, sem jim ga na kratko pojasnila, zato da sem dobila iskrene odgovore in da sem jih lahko med seboj primerjala. Nekatero intervjuje sem opravljala tudi v svojem maternem jeziku, potem ko so intervjuvanke po vprašanju, v katerem jeziku naj se pogovarjamo, odgovorila, da v mojem maternem. Posamezni intervju je trajal okoli 30 minut, lahko tudi manj. Pogovore sem zaradi poznejšega lažjega zapisovanja in ohranitve avtentičnosti zapisa pogovorov snemala, s čimer se vse sogovornice strinjale.

3.6 OBDELAVA GRADIVA

Podatke, pridobljene z intervjujem, sem obdelala kvalitativno, saj so odgovori besedni. Ko sem intervjuje zapisala, sem se lotila kodiranja ter jih ločila z -/. Na koncu izjave sem te označila s številko, številko izjave po stavkih oz. pomenu. Stavke, ki so se mi zdeli nepomembni, sem izpustila. Vseh deset intervjujev je v prilogi 2.

Potem sem se lotila odprtega, osnega in odnosnega kodiranja. Pri odprtem kodiranju sem si pomagala tako, da sem v tabelo pod vsako temo opredelila številko izjave, izjavo, pojem in kategorijo, v katero sem uvrstila izjavo. Nato sem opravila osno kodiranje, ki pomeni vzpostavljanje odnosov znotraj določene kategorije nad kategorijo in njenimi podkategorijami. Pri odnosnem kodiranju sem kategorije med seboj primerjala in znotraj njih poskušala najti povezavo. Pomagala sem si z tabelo. Odprto, osno in odnosno kodiranje je v prilogi 9.2, 9.3 in 9.4.

4 REZULTATI

Opis življenja

Vse sogovornice živijo v bližini centra (»vse mi je blizu«, A2), nekatere so oddaljene od javnega prevoza (C3) in zdravstvene ustanove oz. osebne zdravnice (G3, H3). Večina sogovornic živi v stolpnici oziroma v bloku in v večini živijo z možem, nekatere s hčerko, sinovi, vnuki, nekatere tudi same, medtem ko ena sogovornica živi z mamo, ena pa si deli gospodinjstvo s hčerko in zetom ter sinom in snaho.

Družine sogovornic so velike.

Večinoma opravljajo vsakdanja gospodinjstva opravila, kot so pospravljanje, kuhanje, domačinstvo oziroma gospodinjstvo in čiščenje. Nekatere se vsak dan tudi rekreirajo oziroma sprehajajo, družijo z vnuki in prijateljicami, obdelujejo vrt, ena tudi obiskuje telovadbo. Z obdelovanjem vrta so si priskrbele tudi zdravo, domačo prehrano, ter prihranile s stroški.

Večina sogovornic je imela težave z različnimi boleznimi, kot so srčni pritisk (D20, F12, I14), sladkorna bolezen (C22, I16), ena sogovornica je prebolela raka in imela infarkt. Nobena ne čuti potrebe po pomoči oziroma obisku patronažne sestre ali podobnih organizacij. Večina dobi zdravila na recept in jih dodatno ne plačuje.

Delovno življenje in aktivnosti v prostem času

Večina sogovornic je prišla v Slovenijo med letoma 1964 in 1978, ena sogovornica pa je prišla leta 1992 zaradi vojne v Bosni. Večina sogovornic je v Slovenijo prišla zaradi moške tukajšnje zaposlitve, nekatere pa zaradi lastne službe, zaradi bratove zaposlitve, čuvanja sestričnih otrok in zato, ker je spoznala fanta.

Pri prihodu v Slovenijo so večini sogovornic pomagali svojci, znanci in prijatelji. Pomoč za nujne stvari, kot npr. za zdravila ipd., pri večini ni bila potrebna, le nekatere so potrebovale finančno pomoč za hrano (G64, G65) in za plačilo položnic (B76).

Ob prihodu v Slovenijo so pričakovale izboljšanje ekonomsko-socialnih razmer, pričakovale so predvsem, da se bodo zaposlile v Sloveniji. Po prihodu v Slovenijo so imele stike s svojimi starši in sorodniki, ki so jim največ pomagale finančno, nekatere tudi z nakupom oblačil ali stvari za hišo.

Vse sogovornice so bile mnenja, da je bilo obdobje vojne za njih težko. Nekatere so pomagale tedanjim beguncem v Slovenijo, ena izmed sogovornic je imela osebno izkušnjo z vojno blokado (E37). V vojni so izgubile precej družinskih članov, ena izmed njih kar 24 (D45). Povedale so tudi, da tudi razpad Jugoslavije ni prinesel ničesar dobrega. Pri pridobivanju dokumentov za pridobitev državljanstva večina sogovornic ni imela nikakršnih težav.

Sogovornice so navedle različne slabosti priseljevanja v Slovenijo. Nekatere pogrešajo domovino, nekaterim je oviro predstavljal jezik, spet drugim življenjske navade v Sloveniji ipd. Kot prednosti pa so navedle predvsem zaposlitev in boljše pogoje za življenje. Večini sogovornic so se pričakovanja uresničila, ko so dobile zaposlitev.

Vse razen ene se ne želijo vrniti v domovino. Razlogi za to so predvsem zaradi otrok in dobrih razmer v Sloveniji oz. boljših razmer kot so v matični državi. Vse so bile zaposlene in so takrat z zasluženim denarjem dobro shajale. Opravljale so dela bolničarke, čistilke, kuharice, sobarice, servirke, receptorke, kurirke in ročno izdelava (Kartonažna). Nekatere poleg pokojnine še vedno delajo, saj jim le pokojnina ni dovolj in ne morejo plačevati vseh stroškov.

Dohodki in prejemi

Vsem sogovornicam največji strošek predstavljajo položnice, hrana in bivanje. Večina se odreka raznim priboljškom, kot so potovanja, izleti, toplice. Večina ne more varčevati, nekatere varčujejo za pogreb (A75, H72), za jagnje, za rojstne dneve, za sestro in oblačila.

Vir dohodka pri večini je pokojnina, nekatere prejema vдовsko ali invalidsko pokojnino. Višina njihovega dohodka je od manj kot 300 evrov do 540 evrov, kar je pod povprečjem meje tveganja revščine.

Večina sogovornic sedaj kreditov nima, a so jih imele prej. Sedaj težje shajajo, saj je pokojnina dvakrat manjša ali celo več kot je bila plača. Glede na druge pa menijo, da so zadovoljne in v boljšem položaju.

Večina ima v lasti svoje stanovanje (B89, D93, E80, F68, G78, J97), nekatere tudi hišo (C103, E81, H81, I97, I98).

Poznavanje oblik pomoči starim ljudem

Večina sogovornic potrebuje pomoč članov družine, predvsem otrok (B14, C29, H83, I107, J98). Finančna sredstva katere dobijo kot pomoč jim pomagajo za delitev stroškov, za zdravila, ter izlete.

Pri potrebi po pomoči za prihodnost se sogovornice pogovarjajo največ z otroki, s prijateljicami, možem in hčerkami, ena sogovornica pa se o tem ne pogovarja z nikomer.

Sogovornice bi poiskale pomoč na domu ali bi v primeru hude bolezni posameznice šle tudi v dom starejših občanov. Ena sogovornica se je pozanimala o domovih za starejše v Bosni in se odločila, da bo šla tja v primeru hude bolezni, saj bi s tem finančno razbremenila družino. Vse pa se zavedajo, da so finance pri tem zelo pomembne.

Načrti za prihodnost

Večina sogovornic si želi predvsem zdravja, nekatere si želijo druženja s pozitivnimi, veselimi ljudmi, nekatere pa potovanj oziroma izletov, ki pa si jih z nizko pokojnino težko privoščijo, saj so zanje razkošje.

5 RAZPRAVA

Z raziskavo sem ugotovila, da upokojenke migrantke kljub nizki pokojnini dobro živijo, kar me je presenetilo. Ugotovila sem, da so gospe skromne in da razpolagajo s toliko denarja, kolikor ga imajo. Opazila sem, da je zdravstveno stanje vsake intervjuvane posameznice drugačno, a vendar se vse počutijo dobro in še vedno opravljajo vsakdanja opravila brez težav. Aktivnosti pred upokojitvijo in sedaj so zelo različne, predvsem zato, ker so bile sogovornice zaposlene. V preteklosti niso imele časa na pretek, sedaj pa so dejavne v društvih in tako razvijajo svojo socialno mrežo. Zanimivo je tudi dejstvo, da niso pogosto iskale finančne pomoči (morda bi se počutile neprijetno, če bi to povedale). Ugotovila sem, da so sogovornice migrirale v obdobju, ko se je v Slovenijo priselilo precej migrantov (v letih 1954–1990).

Upokojene migrantke strategijo preživetja opredeljujejo kot sem jo opredelila jaz v teoretičnem delu na osnovi literature. Aktivno strategijo preživetja usmerjajo v vzdrževanje socialnega omrežja in stikov, plačevanje stroškov, ena upokojenka si deli stroške z ostalimi družinskimi člani, v delitev dela med družinskimi člani (hčerke, vnuki). Pasivno strategijo preživetja pa predstavlja predvsem omejevanje pristočasnih aktivnosti, kot so izleti, potovanja, toplice ipd.

Menim, da sem uporabila ustrezno metodologijo raziskovanja, saj so bili odgovori dovolj izčrpni, sicer nekateri kratki, a vseeno dovolj jasni. Raziskava se mi je zdela primerno izvedena, morda bi spremenila le kraj intervjuja: bolje bi bilo vse intervjuje izvajati na domu pri intervjuvancih in ne nekje v javnem prostoru, saj sem opazila, da je oseba v tem primeru veliko bolj sproščena.

6 SKLEPI

Sklepne ugotovitve raziskave so naslednje:

- Upokojene migrantke so danes bolj aktivne v društvih kot nekoč.
- Pokojnine so pod mejo tveganja revščine.
- Osebno zadovoljstvo kljub nizkim dohodkom.
- Aktivne strategije preživetja se usmerja v vzdrževanje socialnega omrežja in stikov, plačevanje položnic tudi delitev stroškov ter vsakdanja opravila z ostalimi člani družine
- Pasivne strategije preživetja se usmerjajo pri omejevanju prostočasnih dejavnosti, odrekanje toplic in potovanj, zaradi finančnih sredstev
- Sprememba življenja na bolje po prihodu v Slovenijo.
- Ohranjanje stikov s sorodniki iz matične države.
- Pričakovanja pred prihodom v Slovenijo so se uresničila (zaposlitev).
- Varčevanje pri nizki pokojnini ni možno, razen za pogreb.

7 PREDLOGI

Predlogi za boljše življenje upokojenih migrantov so naslednji:

- Glede na to, da finančno stanje najbolj vpliva oz. omejuje prostočasne dejavnosti, kot so na primer obisk toplic, potovanja ipd., bi bilo treba spremeniti zakonodajo o pokojnini v tej smeri, da bila ta višja.
- Ustanovitev nevladne organizacije, ki bi bila namenjena upokojencem nasploh in bi jim lahko omogočila brezplačne toplice.
- Domovi za ostarele bi morali znižati finančne standarde. Gospe bi želele v dom za ostarele, ko bo to treba, vendar se zavedajo, da je s svojo pokojnino tega finančno ne bi zmogle.
- Boljša informiranost delodajalcev o dodatnem pokojninskem zavarovanju, kar bi pomenilo pozitivne posledice za posameznika kot tudi za celotno gospodarstvo. (Boljši odnos delavca in delodajalca)
- Subvencije starejšim npr. za prilagoditev oziroma prenovo stanovanj, kot jih imajo na Nizozemskem in na Norveškem.

8 LITERATURA

Cijan, R., Cijan, V. (2003), *Zdravstveni, socialni in pravni vidiki starostnikov*. Maribor: Visoka zdravstvena šola.

Cukut Krilić S.(2009), *Spol in migracija*. Ljubljana: Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU.

Eržen, I., Gajšek, P., Hlastan Ribič, C., Kukec, A., Poljšak, B., Zaletel Kragelj, L.(2010), *Zdravje in okolje*. Maribor: Medicinska fakulteta.

Filipovič Hrast, M., Hlebec, V., Kneževič Hočevan, D., Černič Istenič, M., Kavčič, M., Jelenc Krašovec, S., Kump, S., Mali, J.(2014), *Oskrba starejših v skupnosti: Dejavnosti, akterji in predstave*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Hlebec V., Kavčič M., Filipovič Hrast M., in drugi (2010), *Samo da bo denar in zdravje: življenje starih revnih ljudi*. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede.

Hlebec, V. (2009), *Starejši ljudje v družbi sprememb*. Aristej: Maribor.

Klinar, P. (1976), *Mednarodne migracije : sociološki vidiki mednarodnih migracij v luči odnosov med imigrantsko družbo in imigrantskimi skupnostmi*. Maribor: Obzorja.

Komac M., Medvešek, M., (2004), *Percepcije slovenske integracijske politike*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja

Mali, J. (2012) Socialno delo s starimi ljudmi in nova socialna zakonodaja. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo*, 39, št. 250, str. 128-137, 295, 303.

Mali, J., Ovčar L. (2010), Življenjski svet starejšega kmečkega prebivalstva. *Socialno delo*, 49, št. 4, str. 229-238.

Mandič, S., Cirman, A.(2006), *Stanovanje v Sloveniji 2005*. Ljubljana : Fakulteta za družbene vede.

Mandič, S., Filipović, M.(2002), *Stanovanske študije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Medica, K., Lukič, G.(2011), *Migrantski circulus vitiosus*. Koper: Univerza na Primorskem.

Mesec, B., Rape Žiberna, T. in Rihter, L. (ur.) (2009), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: NAČRTOVANJE RAZISKAVE*. (skripta) Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Ramovš, J. (2003), *Kakovostna starost: Socialna gerontologija in gerontagogika*. Ljubljana. Institut Antona Trstenjaka in Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

Richard, S., Mandič, S., Filipovič, M., Cirman, A.(2007), *Stanovanjska reforma: pričakovanja, potrebe in realizacija*. Ljubljana: Urbanistični inštitut Republike Slovenije.

Richard, S., Černič Mali, B., Jakoš, A., Filipovič Hrast, M.(2002), *Stanovanjske potrebe upokojencev in drugih starejših oseb*. Ljubljana : Urbanistični inštitut Republike Slovenije.

Staranje v Sloveniji: raziskava o potrebah, zmožnostih in stališčih nad 50 letarih prebivalcev Slovenije. 2013. Ljubljana, Inštitut Jožeta Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje

Verlič Christensen, B.(2002), *Evropa v precepu med svobodo in omejitvami migracij*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede

Žnidaršič Kranjc, A.(2000), *Kako prevzeti odgovornost za lastno starost*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.

Internetni viri:

Migracija. <http://sl.wikipedia.org/wiki/Migracije> (Pridobljeno: 27.12.2014)

SSKJ – pojem »star«. 2014. Dostopno na: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=star&hs=1 (Pridobljeno: 13.12.2014)

Statistični urad Slovenije. Dostopno na: <http://www.stat.si/StatWeb/glavnanavigacija/podatki/prikazistaronovico?IdNovice=6513> (Pridobljeno: 28.03.2015)

Glosar migracij. Dostopno na: http://publications.iom.int/bookstore/free/IML_8_SLO.pdf (Pridobljeno: 05.05.2016)

Uradni list RS (2012) Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=110802> (Pridobljeno: 10.08.2016)

Zdravstvo. Dostopno na: <http://www.skupaj-mocnej.si/poglavje/zdravstvo/> (Pridobljeno: 11.08.2016)

9 PRILOGA

9.1 INTERVJUJI

Intervju A

1. Opis življenja

Prosim, opišite svoje življenje, kako trenutno poteka:

- kraj bivanja (poseljenost, oddaljenost sosedov, trgovine, ustanov, javnega prevoza...) ter opis hiše oz. bivalnega prostora

/Živim v centru,/(1)/ vse mi je blizu./ (2)/Stanujem v stolpnici./ (3)

- s kom živi

/Z možem/(4) in /hčerko./ (5)

- opis družine (koliko ima otrok, bratov, sester, partner, nečaki, vnuki ipd.).

/Imam 4 hčerke./ (6) 3 so že poročene imajo svoje družine. Tamala je pa še doma./ Imam 6 vnukov./ (7)

- Kakšna so vaša vsakdanja opravila?

Najbolj/ pospravljanje, /(8)/kuhanje,/(9)/ crkljanje vnučkov/(10), to je to./Kakšen sprehod si privoščim,/(11) kakšno urco si vzamem.

- Kdo vam pomaga pri vsakdanjih opravilih? (Ali vedno isti ljudje)?

/Hčerka, če je doma./ (12)

- Kakšno je vaše zdravje? Ali potrebujete kakšno pomoč? Ali morda jemljete kakšna zdravila? Kako shajate s stroški za zdravstveno oskrbo (zdravila, prevozi do zdravnika)?

/Zaenkrat še ne potrebujem pomoči. /(13)/Veliko sem že dala skozi, rak,/(14) /infarkt/(15) /tudi druge bolezni./ (16)/ Ne jemljem nobenih zdravil./ (17) S stroški zdravil je pri nas zrihtano, /dobim vse prek recepta./ (18)

- Ali vas doma kdo obiskuje, npr. patronažna sestra, kdo iz Karitasa, kdo iz društva upokojencev ali kakšnega drugega društva (gasilsko društvo, kmečka društva), duhovnik ipd.? S kakšnim namenom vas obiščejo? Kako vam pomagajo?

/Ne/(19), nimam nobenih takšnih obiskov.

- Ali vam kdo finančno pomaga oz. vi njim? Kdo (ali so to otroci, ali vedno ista oseba)? Kako si pomagate s temi sredstvi?

/Ne rabim pomoči,/(20) /hčerke včasih prinesejo kakšen dinar./ (21) Sem mami, pravijo, da sem si zaslužila.

2. Delovno življenje in aktivnosti v prostem času

a) Migracija

- kdaj ste prišli v Slovenijo? Na kakšen način? Razlog prihoda v Slovenijo?

/75 leta./ (22)/Bila sem poročena./ (23)/ Mož je dobil službo v Slovenijo, nato sem pa še jaz prišla./ (24)

- Kaj ste pričakovali v Sloveniji?

/Da se je z zlato žlico./ (25)

- Koga ste imeli tukaj?

/Nobenega./ (26)

- Kdo vam je pomagal, ko ste prišli sem (kakšna organizacija, oseba)? Kako vam je pomagal?

/Sami smo prišli./ (27)

-S kom iz vaše države ste po prihodu v Slovenijo imeli stike? Kako ste vi njim morebiti pomagali in kako oni vam?

/Z očetom/ (28) pa /mamico./ (29) oni niso bili potrebni pomoči/ (30) /jaz pa tudi ne./ (31) Če so bila so bila kakšna darila. /Oče nas je moralno podpiral./ (32) ker je tudi on prej delal v Sloveniji za svoja mlada leta.

- Kako se je spremenilo vaše življenje po prihodu v Slovenijo? Kakšna je razlika?

/Na začetku je bilo hudo. / (33) /Prejokala sem par mesecev./ (34) ker si pač/bil vajen vasi, / (35) /sosedov./ (36) /običajev/ (37). /Tukaj je bolj zaprto, vsak se zapira./ (38) / Mi smo bolj odprt narod./ (39)

- Kako ste doživeli razpad Jugoslavije, vojno v Bosni, kaj je to pomenilo za vas?

/Težko./ (40) /Ko je bila vojna sem imela pri sebi nekaj beguncev sorodnikov iz Bosne./ (41) /Razpad Jugoslavije, nam pa ni prinesel nič dobrega./ (42)

- Kako ste si uredili status (državljanstvo, vloga za tujca)?

/Normalno, dala sem vlogo za državljanstvo./ (43)

- Kaj ocenjujete kot prednosti vašega življenja v Sloveniji in kaj kot slabosti?

/Slabost je, ker sem zapustila svojo državo./ (44) /pogrešala sem celo življenje še dones jo pogrešam./ (45) /Tukaj sem pa zaradi materijalnosti./ (46) Če bi mi Bosna lahko dala ta del, bi živela v Bosni.

- Katera vaša pričakovanja so se uresničila in katera ne?

/Uresničilo mi se je, da sem dobila službo./ (47)

- Ste se ob upokojitvi želeli vrniti nazaj v matično državo in zakaj ja oz. zakaj ne?

/Ne./ (48) /ker so otroci zdaj tukaj./ (49) Imam hišo v Bosni, ampak pravim da/ ne morem pogrešati celo življenje nekoga. Prvo sem pogrešala starše, dom, zdaj pa naj bi spet šla "dol", pa bi spet začela pogrešati. Ne morem si to privoščiti./ (50)

b) Pred upokojitvijo

Prosim, opišite sedaj še vaše delovno življenje pred upokojitvijo?

- Kakšno delo ste opravljali pred upokojitvijo? (ZA ZAPOSLENE: Koliko let ste bili zaposleni in kje? Kako ste shajali s finančnimi sredstvi, ki ste jih dobili iz zaposlitve? TISTI, KI NISO BILI ZAPOSLENI: Kdo vas je preživel? S čim ste se preživljali?...)

/Bila sem bolničarka./ (51) /Zaposlena sem bila 38 let/ (52) /v domu Franceta Bevka./ (53) /S financami sem shajala./ (54) 4 otroke sem šolala. /Ni bilo ne revščine ni bogastvo, srednji razred./ (55)

-Če ste potrebovali pomoč, na koga ste se lahko obrnili?

/Ne vem nisem rabila pomoč, nisem se obračala nobenemu./ (56)

- Ste se v prostem času ukvarjali s kakšno dejavnostjo? Katere so bile te aktivnosti? V katerih društvih ste sodelovali? Kaj so bile vaše naloge? Koliko časa ste posvečali delovanju v društvih?

/Sprehodi v naravo./ (57) /Uživam z otroci./ (58) Moje naloge so bile po službi doma skuhati, pospraviti, vse...

c) Delovne aktivnosti sedaj

- Ali sedaj opravljate kakšno delo za plačilo? Kakšno delo je to? Kakšni so odnosi s sodelavci? Kaj vam pomeni delo (npr. dohodek, druženje...)?

/Ne./ (59)

d) Sodelovanje v društvih

- V katerih društvih delujete sedaj? Kako pogosto se srečujete? Kakšnih dejavnosti se udeležujete?

/Hodim na ročna dela/ (60) /v društvo Up Jesenice./ (61) Hodim na /računalništvo./ (62) pa/ če je kakšno predavanje rada poslušam. / (63) Srečujemo se ene /dva krat na teden./ (64)

e) Dohodki in prejemki

- Kako razporedite svoje dohodke za različne potrebe (dom, pomoč na domu ipd.)?

/Zdaj je mož pol leta v Bosni./ (65) Glih tretja hčerka pravi, mami ti pa maš" nafako", srečo. Saj sama preživljamo od moje uboge pemzije, ampak nekako mi rata./Plačam položnice, / (66) pol pa /gledam akcije po trgovinah./ (67)

- Ali imate dovolj dohodkov, za vse kar potrebujete in želite?

/Za vse nimam, / (68) ampak /želje so pa tudi skromne./ (69)

- Za katere stvari vam trenutno zmanjka? Koliko bi še rabili? Ali se morate čemu odreči, ker za to nimate denarja (npr. hrana, zdravstveni pripomočki, zdravila)? Kako pogosto pride do tega (da si nečesa ne morete privoščiti) - enkrat na mesec, večkrat?

/Kakšne toplice bi prav prišle./ (70) Če bi puncam rekla, bi prispevale, vendar nočem./To za enkrat ne./ (71) /za užitke pa./ (72)

- Kaj naredite, če vam zmanjka denarja za nujne stvari (na koga se obrnete, pri kom prosite za pomoč - sorodniki, prijatelji, sosedge, organizacije)? Opišite, prosim, čim bolj podrobno nekaj primerov?

/Se še ni zgodilo./ (73) hvala Bogu.

- Ali lahko kaj varčujete (če dajete kaj denarja na stran - za kaj je namenjen)?

/Varčujem pokojninsko 20 evrov/ (74) in to sem rekla/ za pogreb./ (75)

- Kaj je vaš vir dohodka - pokojnina, katastrski dohodek, dodatna renta, denarna socialna pomoč, varstveni dodatek? (Morda lahko skupaj pogledamo pokojninski odrezek?)

/Samo pokojnina./ (76)

- Koliko pa je približno višina vašega dohodka?

/540 evrov/ (77)

- Ali imate morda kakšen kredit (ali pa ste ga imeli pred časom)?

/Ne./ (78) Imela sem dokler sem delala. (79) Ko sem šla pred pokoj sem vse razčistila, ker sem vedela, da so pokojnine zelo nizke.

- Ali ste si morda pri kom sposodili denar (trenutno ali pa pred nekaj časa)? Pri kom?

/Ne./ (80)

- Kako se je z upokojitvijo spremenilo vaše finančno stanje - sedaj morda težje ali lažje shajate? Kaj vse se je spremenilo z upokojitvijo?

/Pravim, da nikoli nisem imela manj denarja pa bolj živela. ko sem delala še enkrat toliko pa še več, ampak vse je bilo na hitro. Na hitro kupi, skuhaj,...nisi vedel kaj delaš z denarjem. /(81)/Zdaj pa se stegneš toliko koliko se lahko pokriješ in se imaš super. /(82)/Nisem imela nobenemu nič dolžna./(83)

- Kaj menite o svojem finančnem položaju – občutite, da živite v pomanjkanju? Kaj bi rekli glede na svoje preteklo stanje (npr. pred upokojitvijo)? Kaj pa glede na druge ljudi okoli sebe?

/Ne./(84)/ Jaz sem se imela vedno za zlato sredino, glede na druge ljudi./(85)

- Ali imate morda še vedno v lasti kakšno nepremičnino (stanovanje, kmetijo, ...) ali kaj zemlje?

/Ne./(86)/ Mož ima v Bosni./(87)

f) Poznavanje oblik pomoči starim ljudem

- Kaj bi storili, če bi potrebovali (še več) pomoč(i) pri vsakdanjih opravilih, na koga bi se obrnili, kakšno pomoč bi poiskali, kaj bi spremenili v svojem življenju?

Na primer, če bi huje zboleli, kaj bi storili? Kdo bi vam lahko pomagal?

/Šla bi v zdravstveno nego./(88)/ Zame je dom predrag./(89) /Če bi huje zbolela bi izbrala dom./(90) Sem dala to skozi in vem kako je. /Vsi imajo dom za nekaj slabega, jaz pravim samo gospoda, lahko pridejo v dom./(91) /Verjetno bi mi hčerke lahko koliko toliko pomagale./(92)

- S kom se pogovarjate o prihodnosti, različnih možnostih formalne pomoči (otroci, strokovne službe)?

/S puncami./(93)

-Kako pomembno je tu finančno vprašanje (stroški teh storitev)?

/Zelo pomembno./(94)

g) Načrti za prihodnost

Kakšni so vaši načrti za prihodnost? Kaj si želite početi? Kdo bi vam lahko pri tem pomagal?

Kaj pa vem./ Želim se še naprej igrati z vnučki/(95), /pa še najmanj dva vnučka,/(96) če so že vse imele po dva otroka naj še tamala ima. /Kar želim to počnem./(97)

Intervju B

1. Opis življenja

Prosim, opišite svoje življenje, kako trenutno poteka:

- kraj bivanja (poseljenost, oddaljenost sosedov, trgovine, ustanov, javnega prevoza...) ter opis hiše oz. bivalnega prostora

/Živim na Jesenicah v centru./(1) /Živim v stolpnici./(2) /Vse imam blizu./(3)

- s kom živi

/Sama živim./(4)

- opis družine (koliko ima otrok, bratov, sester, partner, nečaki, vnuki ipd.).

/Imam 2 hčerke/(5) in 4 vnučke./(6) Dva sta že velika, dva pa še vedno mirkam.

- Kakšna so vaša vsakdanja opravila?

/Prav veliko jih nimam./ (7) zato ker sem sama. Zjutraj vstanem /si pripravim zajtrk. / (8) /Potem še za otroke kaj pripravim, če so v službi./ (9) /Hodim na sprehode/ (10), /malo štrikam/ (11), /kvačkam/ (12). Veliko pravil nimam.

- Kdo vam pomaga pri vsakdanjih opravilih? (Ali vedno isti ljudje)?

/Zaenkrat nobeden./ (13) /Edino če rabim kakšno večjo fasungo mi otroci pripeljejo./ (14)

- Kakšno je vaše zdravje? Ali potrebujete kakšno pomoč? Ali morda jemljete kakšna zdravila? Kako shajate s stroški za zdravstveno oskrbo (zdravila, prevozi do zdravnika)?

/Zaenkrat sem zdrava./ (15) / Bolj malo jemljem zdravila, nič konkretnega. / (16) /Večinoma dobim zdravila na recept./ (17) zdravnik mi je pa čisto blizu, zato nimam dodatnih stroškov prevoza do zdravnika./ Ne vlagam veliko stroškov./ (18)

- Ali vas doma kdo obiskuje, npr. patronažna sestra, kdo iz Karitasa, kdo iz društva upokojencev ali kakšnega drugega društva (gasilsko društvo, kmečka društva), duhovnik ipd.? S kakšnim namenom vas obiščejo? Kako vam pomagajo?

/Ne/ (19)

- Ali vam kdo finančno pomaga oz. vi njim? Kdo (ali so to otroci, ali vedno ista oseba)? Kako si pomagata s temi sredstvi?

/Nobeden ne pomaga./ (20) /Sama si pomagam, malo hodim še dodatno kaj zaslužiti./ (21)

2. Delovno življenje in aktivnosti v prostem času

a) Migracija

- kdaj ste prišli v Slovenijo? Na kakšen način? Razlog prihoda v Slovenijo?

/70. leta./ (22) Stara sem bila 15 let. /Prišla sem v srednjo šolo na Jesenice./ (23) Potem sem se pa poročila. /V Slovenijo sem prišla, ker sem spoznala fanta, / (24) čeprav sem bila mlada.

- Kaj ste pričakovali v Sloveniji?

/Takrat nisem nič pričakovala. / (25) Seveda Slovenija kot Slovenija, je vedno nama bila nekaj. /Boljše so živeli./ (26) pa/ lažje si dobil službo./ (27) /boljše izobraževanje./ (28) kot pa v Bosni.

- Koga ste imeli tukaj?

/Sorodnico./ (29)

- Kdo vam je pomagal, ko ste prišli sem (kakšna organizacija, oseba)? Kako vam je pomagal?

/Sorodnica mi je pomagala tako, da me je vzela k sebi. / (30) /Čuvala sem njene otroke./ (31)

-S kom iz vaše države ste po prihodu v Slovenijo imeli stike? Kako ste vi njim morebiti pomagali in kako oni vam?

/S starši in sorodniki. / (32) / Oni mi niso mogli kaj veliko pomagati./ (33) / jaz sem jim lahko pomagala finančno, ko sem začela delati./ (34)

- Kako se je spremenilo vaše življenje po prihodu v Slovenijo? Kakšna je razlika?

1. leto 2. Ni bilo nič, /bilo je bolj domotožje./ (35) Potem /sem se pa poročila./ (36) /zaposlila./ (37)

- Kako ste doživeli razpad Jugoslavije, vojno v Bosni, kaj je to pomenilo za vas?

/Težko./ (38) Čeprav smo mi prišli tukaj pred vojno, ampak je zelo vplivalo na nas. /Izgubili smo nekaj članov./ (39) /veliko nepremičnine./ (40)

- Kako ste si uredili status (državljanstvo, vlogo za tujca)?

Prvo nisem hotela vzeti državljanstvo. Nato sem pa zaradi otrok odločila da vzamem. /Imela sam večje pravice, če sem vzela državljanstvo./ (41)

- Kaj ocenjujete kot prednosti vašega življenja v Sloveniji in kaj kot slabosti?

/Velika je prednost, ker sem tukaj lahko dobila zaposlitev/ (42), in /lažje živeli / (43) kot bi dol. /Boljše življenje/ (44). /Slabosti so bili pa to, da nisem vedela jezika/ (45), sem se morala učiti. /Vedno so nas sprejemali, kot tujce. / (46)

-Katera vaša pričakovanja so se uresničila in katera ne?

Veliko nisem pričakovala, ker sem bolj skromna oseba, mogoče to, /da sem si uredila življenje./ (47) /Da so se moji otroci šolali, da so uspešni. / (48)

- Ste se ob upokojitvi želeli vrniti nazaj v matično državo in zakaj ja oz. zakaj ne?

/Želela, še kar je želja,/ (49) /ampak ni bilo možnosti, ker nisem imela dol nobenega premoženja da bi šla/ (50), pa zato nisem šla, ker /imam tukaj otroke / (51) in /vnuke/ (52).

b) Pred upokojitvijo

Prosim, opišite sedaj še vaše delovno življenje pred upokojitvijo?

- Kakšno delo ste opravljali pred upokojitvijo? (ZA ZAPOSLENE: Koliko let ste bili zaposleni in kje? Kako ste shajali s finančnimi sredstvi, ki ste jih dobili iz zaposlitve? TISTI, KI NISO BILI ZAPOSLENI: Kdo vas je preživljal? S čim ste se preživljali?...)

Zaposlena sem bila na več koncih. /V eni oštariji, tam sem delala 11 let./ (53) Potem sem se želela upokojiti, ker je bilo to zame naporno delo. /Delovne dobe imam 33 let./ (54) Šla sem v vdovska pokojnino, po možu. /Dobro sem shajala, dobro sem služila/ (55). Imeli smo nad urno delo, takrat je bilo to dobro plačeno.

-Če ste potrebovali pomoč, na koga ste se lahko obrnili?

/Bolj posvetovala z otroci./ (56)

- Ste se v prostem času ukvarjali s kakšno dejavnostjo? Katere so bile te aktivnosti? V katerih društvih ste sodelovali? Kaj so bile vaše naloge? Koliko časa ste posvečali delovanju v društvih?

/Prav veliko aktivnosti nisem imela, nisem imela časa./ (57)

c) Delovne aktivnosti sedaj

- Ali sedaj opravljate kakšno delo za plačilo? Kakšno delo je to? Kakšni so odnosi s sodelavci? Kaj vam pomeni delo (npr. dohodek, druženje...)?

/Hodim še malo pomagati, tam kjer sam prej delala pred upokojitvijo/ (58), kakšen dan, dva na teden, odvisno koliko rabijo. / Odnosi s sodelavci so zelo v redu./ (59) /Veliko mi pomeni delo,/ (60) /druženje na sploh,/ (61) /dohodek pa tudi./ (62) Vsak človek bi rad da si nekaj privošči.

d) Sodelovanje v društvih

- V katerih društvih delujete sedaj? Kako pogosto se srečujete? Kakšnih dejavnosti se udeležujete?

/V Društvu UP/ (63) /pri projektu Razkrite roke./ (64) /Tukaj imamo druženje/ (65) in /kvačkamo. / (66) /Srečujemo se enkrat na teden./ (67)

e) Dohodki in prejemki

- Kako razporedite svoje dohodke za različne potrebe (dom, pomoč na domu ipd.)?

/Plačam stroške/(68),/ hrano./(69)

- Ali imate dovolj dohodkov, za vse kar potrebujete in želite?

/Ne od pokojnine./(70) /ker pa zaslužim dodatno od tega potem jaz živim in si privoščim./(71)

- Za katere stvari vam trenutno zmanjka? Koliko bi še rabili? Ali se morate čemu odreči, ker za to nimate denarja (npr. hrana, zdravstveni pripomočki, zdravila)? Kako pogosto pride do tega (da si nečesa ne morete privoščiti) - enkrat na mesec, večkrat?

/Zmanjka dosti, če človek živi neskromno. /(72)/To zaenkrat ne./(73)

-Kaj naredite, če vam zmanjka denarja za nujne stvari (na koga se obrnete, pri kom prosite za pomoč - sorodniki, prijatelji, sosedje, organizacije)? Opišite, prosim, čim bolj podrobno nekaj primerov?

/Obrnem se na svoje otroke./(74)/ 2 leti nazaj je bila malo bolj kriza./(75) / Nisem imela dovolj denarja za položnice/(76). /Potem so mi moje punce pomagale./(77)

- Ali lahko kaj varčujete (če dajete kaj denarja na stran - za kaj je namenjen)?

/Ne/(78)

- Kaj je vaš vir dohodka - pokojnina, katastrski dohodek, dodatna renta, denarna socialna pomoč, varstveni dodatek? (Morda lahko skupaj pogledamo pokojninski odrezek?)

/Samo vdovska pokojnina./(79)

- Koliko pa je približno višina vašega dohodka?

/Niti 300 evrov./(80)

- Ali imate morda kakšen kredit (ali pa ste ga imeli pred časom)?

/Ne nimam./(81) /Nikoli nisem imela./(82) Sem imela tako majhno plačo, da nisem mogla niti dobiti kredita.

- Ali ste si morda pri kom sposodili denar (trenutno ali pa pred nekaj časa)? Pri kom?

/Ne nisem./(83)

- Kako se je z upokojitvijo spremenilo vaše finančno stanje - sedaj morda težje ali lažje shajate? Kaj vse se je spremenilo z upokojitvijo?

/Težje shajam/(84). / Omejitev je, če ni dodatnega zaslužka, potem misliš kako boš preživel čez mesec./(85)

- Kaj menite o svojem finančnem položaju – občutite, da živite v pomanjkanju? Kaj bi rekli glede na svoje preteklo stanje (npr. pred upokojitvijo)? Kaj pa glede na druge ljudi okoli sebe?

/Ja, živim v pomanjkanju. /(86) /Velika razlika je pred upokojitvijo in zdaj./(87) / Na splošno ljudje nekateri ljudje komaj preživljajo iz dneva v dan./(88)

- Ali imate morda še vedno v lasti kakšno nepremičnino (stanovanje, kmetijo, ...) ali kaj zemlje?

Ja, /stanovanje./(89)

f) Poznavanje oblik pomoči starim ljudem

- Kaj bi storili, če bi potrebovali (še več) pomoč(i) pri vsakdanjih opravilih, na koga bi se obrnili, kakšno pomoč bi poiskali, kaj bi spremenili v svojem življenju? Na primer, če bi huje zboleli, kaj bi storili? Kdo bi vam lahko pomagal?

/Prvo bi se obrnila na svoje otroke, /(90) /potem pa na pomoč na domu./(91) /Če bi bilo res hudo, najprej bi šla v dom za upokojence./(92)

- S kom se pogovarjate o prihodnosti, različnih možnostih formalne pomoči (otroci, strokovne službe)?

/Z otroci. /(93)

Kako pomembno je tu finančno vprašanje (stroški teh storitev)?

/Zelo pomembno./(94)

g) Načrti za prihodnost

Kakšni so vaši načrti za prihodnost? Kaj si želite početi? Kdo bi vam lahko pri tem pomagal?

/Prav velike želje nimam./(95) /Nimam nobenih načrtov za prihodnost./(96)

Intervju C

1. Opis življenja

Prosim, opišite svoje življenje, kako trenutno poteka:

- kraj bivanja (poseljenost, oddaljenost sosedov, trgovine, ustanov, javnega prevoza...) ter opis hiše oz. bivalnega prostora

/Živim v Ljubljani,/(1)/ vse mi je blizu./ (2)/,razen javni prevoz je oddaljen 1 km./(3) /Privatna hiša, imamo okoli 200 km²./(4)

- s kom živi

/Z možem./ (5) /Potem so še v isti hiši še hčerka in zet/(6), ter /sin in snaha./(7) Samo /nismo v istem gospodinjstvu./(8)

- opis družine (koliko ima otrok, bratov, sester, partner, nečaki, vnuki ipd.).

/Mož,/(9) /sin/(10) in /hčerka./(11) /Imam 5 sester/(12) in enega /brata./(13) /Nečakov imam kar veliko. /(14)

- Kakšna so vaša vsakdanja opravila?

/Vsakdanja opravila so hišna opravila,/(15)/pospravljanje,/(16)/ kuhanje./(17) /Potem grem na telovadbo/(18),/ sprehod s psom/(19).

- Kdo vam pomaga pri vsakdanjih opravilih? (Ali vedno isti ljudje)?

/Mož./(20)

- Kakšno je vaše zdravje? Ali potrebujete kakšno pomoč? Ali morda jemljete kakšna zdravila? Kako shajate s stroški za zdravstveno oskrbo (zdravila, prevozi do zdravnika)?

/Zaenkrat kar v redu./(21) /Imam sladkorno bolezen/(22), pa /težave z hrbtenico/(23). /Zdravil imam kar precej/(24). /Ne dobim vsega preko recepta, nekatere plačam tudi samoplačniško./(25) /Zaenkrat gre./(26)

- Ali vas doma kdo obiskuje, npr. patronažna sestra, kdo iz Karitasa, kdo iz društva upokojencev ali kakšnega drugega društva (gasilsko društvo, kmečka društva), duhovnik ipd.? S kakšnim namenom vas obiščejo? Kako vam pomagajo?

/Ne/(27)

- Ali vam kdo finančno pomaga oz. vi njim? Kdo (ali so to otroci, ali vedno ista oseba)? Kako si pomagata s temi sredstvi?

/Zaenkrat ne pomagajo, ker trenutno ne rabimo./(28) /Drugače kar se tiče stroškov pri hiši, otroci pomagajo./(29) /Delimo stroške hiše./(30)

2. Delovno življenje in aktivnosti v prostem času

a) Migracija

- kdaj ste prišli v Slovenijo? Na kakšen način? Razlog prihoda v Slovenijo?

/76. leta./ (31) /Prišla sam z razlogom, da bi službo iskala./ (32) Takrat sem se ločila. Bila sem poročena 2 leti. Po ločitvi sem prišla v Slovenijo.

- Kaj ste pričakovali v Sloveniji?

Nisem preveč pričakovala, samo to, /da dobim službo./ (33)

- Koga ste imeli tukaj?

Žlahto, /sestrično./ (34)

- Kdo vam je pomagal, ko ste prišli sem (kakšna organizacija, oseba)? Kako vam je pomagal?

/Sestrična mi je pomagala, / (35) / tako da sem prišla jaz v Slovenijo njene otroke čuvati./ (36) /Ona mi je službo najdla./ (37) in /pri njej sem stanovala./ (38)

-S kom iz vaše države ste po prihodu v Slovenijo imeli stike? Kako ste vi njim morebiti pomagali in kako oni vam?

/S starši, / (39) /sestrami./ (40) skratka /s sorodniki./ (41). /Oni meni veliko niso pomagali./ (42) Jaz sem njim pomagala, kolikor sem lahko. /Kakšen denar sem poslala. / (43) Ko sem prišla dol, /sem jim kupovala obleke, / (44) hrane niso rabil, ker so imeli čisto zadosti.

- Kako se je spremenilo vaše življenje po prihodu v Slovenijo? Kakšna je bila razlika?

/Ogromno./ (45) /Dol sem bila brez službe./ (46) /Delali smo na kmetiji./ (47) V družini ni bil nobeden zaposlen. Če smo zaslužili smo poravnali stroške. Nismo si mogli privoščiti kakšen luksuz. /Tukaj sem dobila službo./ (48)

- Kako ste doživeli razpad Jugoslavije, vojno v Bosni, kaj je to pomenilo za vas?

/Teško obdobje je bilo obdobje vojne./ (49) /Dol so bili moji starši./ (50) in /sorodniki./ (51) /Skrbelo me je za njih./ (52) /Samo da je mir./ (53)

- Kako ste si uredili status (državljanstvo, vloga za tujca)?

/Vzeli smo državljanstvo. / (54)

- Kaj ocenjujete kot prednosti vašega življenja v Sloveniji in kaj kot slabosti?

/Prednost je bila v službi./ (55) Ko sem prišla v Slovenijo se je moje življenje popolnoma spremenilo. /Začela sem sama kruh služiti, / (56) /postala sem samostojna, / (57) /sebe vzdrževati./ (58), /tudi drugim pomagati./ (59) Oče je bil zelo bolan, v kratkem je potem umrl. Zato sem bila vesela, da sem jim lahko pomagala. /Nobene slabosti se ne spomnim./ (60)

- Katera vaša pričakovanja so se uresničila in katera ne?

/Nikoli nisem imela velikih pričakovanj. Bila sem vedno skromna./ (61) / Uresničilo se je to, da sem dobila službo. / (62)

- Ste se ob upokojitvi želeli vrniti nazaj v matično državo in zakaj ja oz. zakaj ne?

/Ne./ (63) /Rada grem dol, / (64) /rada obiskujem sorodnike, / (65) /vendar da bi živela dol, pa ne. / (66) /Zame se je življenje začelo, ko sem prišla v Slovenijo./ (67)

b) Pred upokojitvijo

Prosim, opišite sedaj še vaše delovno življenje pred upokojitvijo?

- Kakšno delo ste opravljali pred upokojitvijo? (ZA ZAPOSLENE: Koliko let ste bili zaposleni in kje? Kako ste shajali s finančnimi sredstvi, ki ste jih dobili iz zaposlitve? TISTI, KI NISO BILI ZAPOSLENI: Kdo vas je preživljal? S čim ste se preživljali?...)

/Zaposlena sem bila v domu starejših občanov Kolezija, 20 let. /(68) Na začetku, sem delala v /tovarni koles Rog, 5. let/(69). Potem sem šla v /tovarno obutve na Trnovem, 12 let/(70). Po tej službi sem bila na zavodu 2 leti. /Zame je bila to srednja plača, zraven sem šla tudi dodatno delati. /(71) /Mož je tudi v tujini delal. /(72) /Tako da smo hišo zgradili. /(73) /preživljali smo se. /(74)

Če ste potrebovali pomoč, na koga ste se lahko obrnili?

/Spomnim se, da smo enkrat prosili prijatelja, da smo novo avto kupili, preden smo svojega staro avto prodali. Potem smo pa vrnili. /(75) To je bilo mogoče dva meseca časa.

- Ste se v prostem času ukvarjali s kakšno dejavnostjo? Katere so bile te aktivnosti? V katerih društvih ste sodelovali? Kaj so bile vaše naloge? Koliko časa ste posvečali delovanju v društvih?

/Hodila sem na telovadbo, na aerobiko. /(76) /Nekaj časa sem delala pri organizaciji Merhamet. /(77) /takrat ko je začela vojna, smo zbirali hrano za ljudi, vojsko. /(78) /V društvu sem bila ene 3 leta. /(79)

c) Delovne aktivnosti sedaj

- Ali sedaj opravljate kakšno delo za plačilo? Kakšno delo je to? Kakšni so odnosi s sodelavci? Kaj vam pomeni delo (npr. dohodek, druženje...)?

/Zaenkrat si nisem iskala. /(80) ne rečem pa da ne bom iskala. /(81)

d) Sodelovanje v društvih

- V katerih društvih delujete sedaj? Kako pogosto se srečujete? Kakšnih dejavnosti se udeležujete?

/Trenutno nikjer. /(82)

e) Dohodki in prejemki

- Kako razporedite svoje dohodke za različne potrebe (dom, pomoč na domu ipd.)?

/Večino dohodka gre za položnice/(83) in /hrano. /(84)

- Ali imate dovolj dohodkov, za vse kar potrebujete in želite?

/Ne. /(85) Dohodkov je polovico manj kot prej. /Prej smo veliko potovali na dopuste hodili, zdaj pa tega ni več. /(86)

- Za katere stvari vam trenutno zmanjka? Koliko bi še rabili? Ali se morate čemu odreči, ker za to nimate denarja (npr. hrana, zdravstveni pripomočki, zdravila)? Kako pogosto pride do tega (da si nečesa ne morete privoščiti) - enkrat na mesec, večkrat?

/Samo za kakšno potovanje. /(87) /Dve plače več/(88). /To za enkrat ne. /(89) za luksuz pa. /(90)

- Kaj naredite, če vam zmanjka denarja za nujne stvari (na koga se obrnete, pri kom prosite za pomoč - sorodniki, prijatelji, sosede, organizacije)? Opišite, prosim, čim bolj podrobno nekaj primerov?

/Zaenkrat še ne. /(91)

- Ali lahko kaj varčujete (če dajete kaj denarja na stran - za kaj je namenjen)?

/Težko, v glavnem imamo za sproti./ (92)

- Kaj je vaš vir dohodka - pokojnina, katastrski dohodek, dodatna renta, denarna socialna pomoč, varstveni dodatek? (Morda lahko skupaj pogledamo pokojninski odrezek?)

/Samo pokojnina./ (93)

- Koliko pa je približno višina vašega dohodka?

/manj kot 500 evrov./ (94)

- Ali imate morda kakšen kredit (ali pa ste ga imeli pred časom)?

/Ja imam./ (95)

- Ali ste si morda pri kom sposodili denar (trenutno ali pa pred nekaj časa)? Pri kom?

/Ne./ (96)

- Kako se je z upokojitvijo spremenilo vaše finančno stanje - sedaj morda težje ali lažje shajate? Kaj vse se je spremenilo z upokojitvijo?

/Težje shajamo./ (97) /Veliko se je spremenilo./ (98) /še posebej glede počitnic./ (99)

- Kaj menite o svojem finančnem položaju – občutite, da živite v pomanjkanju? Kaj bi rekli glede na svoje preteklo stanje (npr. pred upokojitvijo)? Kaj pa glede na druge ljudi okoli sebe?

/Ja občutimo./ (100) /Ogromna razlika je pred upokojitvijo in zdaj./ (101) /Drugi še težje shajajo, kot mi./ (102)

- Ali imate morda še vedno v lasti kakšno nepremičnino (stanovanje, kmetijo, ...) ali kaj zemlje?

/Ja, tole hišo./ (103) /Na morju imamo gansonijero./ (104)

f) Poznavanje oblik pomoči starim ljudem

- Kaj bi storili, če bi potrebovali (še več) pomoč(i) pri vsakdanjih opravilih, na koga bi se obrnili, kakšno pomoč bi poiskali, kaj bi spremenili v svojem življenju? -Na primer, če bi huje zboleli, kaj bi storili? Kdo bi vam lahko pomagal?

/Verjetno bi se na otroke obrnila./ (104)

- S kom se pogovarjate o prihodnosti, različnih možnostih formalne pomoči (otroci, strokovne službe)?

/Z možem./ (105) in /otroci./ (106)

Kako pomembno je tu finančno vprašanje (stroški teh storitev)?

/Zelo pomembno./ (107)

g) Načrti za prihodnost

Kakšni so vaši načrti za prihodnost? Kaj si želite početi? Kdo bi vam lahko pri tem pomagal?

/Si želim da bi bila zdrava. / (108) /Da bi še malo potovala./ (109), /uživala življenje./ (110). /Največ si lahko sama pomagam./ (111) /Skromno življenje./ (112) in /šparanje./ (113)

Intervju D

1. Opis življenja

Prosim, opišite svoje življenje, kako trenutno poteka:

-kraj bivanja (poseljenost, oddaljenost sosedov, trgovine, ustanov, javnega prevoza...) ter opis hiše oz. bivalnega prostora

/Živim na Jesenicah v centru/(1), /vse imam blizu/(2). /Živim v stanovanjskem bloku./(3)

-s kom živi

/Živim z neoženjenim sinom./(4)

-opis družine (koliko ima otrok, bratov, sester, partner, nečaki, vnuki ipd.).

Imam 4 otroke, /3 sina/(5) in /hčerko./(6) /4 vnuke./(7) Imam /7 sester/(8) in /3 brata/(9), /5 jih je že pokojnih/(10). Partner je umrl pred 30. leti.

-Kakšna so vaša vsakdanja opravila?

Ja sam tako rečemo lahko sama, sin ima svoje obveznosti. /Večinoma domačinstvo/(11), /kuhanje/(12) /pospravljanje/(13) /obdelovanje vrta/(14)...

-Kdo vam pomaga pri vsakdanjih opravilih? (Ali vedno isti ljudje)?

/Sama./(15)

-Kakšno je vaše zdravje? Ali potrebujete kakšno pomoč? Ali morda jemljete kakšna zdravila? Kako shajate s stroški za zdravstveno oskrbo (zdravila, prevozi do zdravnika)?

/Zdravila imam velik./(16) Težave imam /s srcom/(17), /holesterolom/(18) s /preveč gosto krvjo/(19) in /pritiskom./(20) /Vse dobim prek recepta./(21) /Trenutno ne potrebujem pomoči./(22)

-Ali vas doma kdo obiskuje, npr. patronažna sestra, kdo iz Karitasa, kdo iz društva upokojencev ali kakšnega drugega društva (gasilsko društvo, kmečka društva), duhovnik ipd.? S kakšnim namenom vas obiščejo? Kako vam pomagajo?

/Ne obiskuje./(23)

-Ali vam kdo finančno pomaga oz. vi njim? Kdo oz. komu (ali so to otroci, ali vedno ista oseba)? Kako si pomagata s temi sredstvi?

/Jaz ne pomagam nikomur/(24) /a prav tako lahko rečem, da tudi meni ne./(25)

2. Delovno življenje in aktivnosti v prostem času

a) Migracija

-kdaj ste prišli v Slovenijo? Na kakšen način? Razlog prihoda v Slovenijo?

/15.1.1964. sem prišla./(26) /Poročila sem se z svojim možem, on je delal v Sloveniji./(27) /Potem sem pa tudi jaz prišla z njim./(28)

-Kaj ste pričakovali v Sloveniji?

/Nisem nič./(29) /Veliko sem bila čustveno vezana za Bosno./(30) /Imela sem dobro službo, delala sem v eni firmi./(31) On je imel od prve žene otroka. Jaz sem bila poročena, potem mi je rekla zdravnica, da ne bom imela otrok. Zato je meni to ustrezalo, da spoznam nekoga, ki ima že otroka.

-Koga ste imeli tukaj?

/Imela sem sestro./ (32)

-Kdo vam je pomagal, ko ste prišli sem (kakšna organizacija, oseba)? Kako vam je pomagal?

/Nobeden./ (33)

-S kom iz vaše države ste po prihodu v Slovenijo imeli stike? Kako ste vi njim morebiti pomagali in kako oni vam?

/S svojimi starši./ (34) /Niso nam mogli pomagati./ (35) /Jaz sem pomagala, ko sem začela delati./ (36) /prav tako tudi partnerjevim staršem./ (37) Imela sem odlično taščo, to se lahko samo enkrat rodi na tem svetu. /Staršem smo pomagali na finančni način, kolikor smo lahko./ (38)

-Kako se je spremenilo vaše življenje po prihodu v Slovenijo? Kakšna je bila razlika?

/Jaz sem v Bosni dobro služila./ (39) /Živela s starši./ (40) /vsega je bilo dovolj./ (41) /Ko sem prišla v Slovenijo ni bilo kje kupiti hrano, v bližini nisem imela nobene trgovine./ (42) /Težko se je bilo navaditi./ (43)

-Kako ste doživeli razpad Jugoslavije, vojno v Bosni, kaj je to pomenilo za vas?

/Zelo težko./ (44) Od brata sin je ubit, od brata zet prav tako. Bratranca in njegovo ženo so "izkomadali"...uf.../24 mojih iz družine je pobitih./ (45)

-Kako ste si uredili status (državljanstvo, vloga za tujca)?

/Takrat je bila Jugoslavija, ni bilo težav./ (46)

-Kaj ocenjujete kot prednosti vašega življenja v Sloveniji in kaj kot slabosti?

/V Bosni se ne bi mogla več vrniti, zaradi same čistoče./ (47) Povsod kamor sem šla, še posebej Banja Luka.

/Tam se tone v smetišču./ (48) /Zelo težko mi je bilo ker sem odšla od hiše./ (49)

-Katera vaša pričakovanja so se uresničila in katera ne?

/Da dobim službo./ (50)

-Ste se ob upokojitvi želeli vrniti nazaj v matično državo in zakaj ja oz. zakaj ne?

/Nisem./ (51) /Tukaj so moji otroci./ (52) /tukaj sem se naučila./ (53) /imam svoje stanovanje./ (54) /v Bosni nimam nič./ (55)

b) Pred upokojitvijo

Prosim, opišite sedaj še vaše delovno življenje pred upokojitvijo:

-Kakšno delo ste opravljali pred upokojitvijo? (ZA ZAPOSLENE: Koliko let ste bili zaposleni in kje? Kako ste shajali s finančnimi sredstvi, ki ste jih dobili iz zaposlitve? TISTI, KI NISO BILI ZAPOSLENI: Kdo vas je preživel? S čim ste se preživljali?...)

/20 let sem bila zaposlena v čistilnem servisu./ (56) /Poleg tega, je bilo vedno kaj dodatnega dela./ (57) /šivala sem./ (58) /štrikala./ (59) /vezla./ (60).../Dobro sem shajala s svojo plačo./ (61)

-Če ste potrebovali pomoč, na koga ste se lahko obrnili?

/Nisem rabila./ (62) /Vse sem skrivala, če kaj ni bilo v redu./ (63)

-Ste se v prostem času ukvarjali s kakšno dejavnostjo? Katere so bile te aktivnosti? V katerih društvih ste sodelovali? Kaj so bile vaše naloge? Koliko časa ste posvečali delovanju v društvih?

/Šivala sem./ (64) /štrikala./ (65) /vezla./ (66) /Vse sem doma delala, nisem bila v nobenih društvih./ (67)

c) Delovne aktivnosti sedaj

-Ali sedaj opravljate kakšno delo za plačilo? Kakšno delo je to? Kakšni so odnosi s sodelavci? Kaj vam pomeni delo (npr. dohodek, druženje...)?

/Ne./ (68)

d) Sodelovanje v društvih

-V katerih društvih delujete sedaj? Kako pogosto se srečujete? Kakšnih dejavnosti se udeležujete?

/V društvu Up sem včlanjena/ (69) in v /društvo invalidov/ (70). V društvu Up pridem /enkrat na teden,/ (71)

/na kvačkanje./ (72)/ S društvom invalidov pa gremo na razne izlete, toplice ipd. / (73)

3. Dohodki in prejemki

-Kako razporedite svoje dohodke za različne potrebe (dom, pomoč na domu ipd.)?

/Stroški stanovanja,/ (74) /hrana / (75) ipd.

-Ali imate dovolj dohodkov, za vse kar potrebujete in želite?

/Imam dovolj,/ (76) /nimam veliko ampak znam razpolagati z njimi./ (77)

-Za katere stvari vam trenutno zmanjka? Koliko bi še rabili? Ali se morate čemu odreči, ker za to nimate denarja (npr. hrana, zdravstveni pripomočki, zdravila)? Kako pogosto pride do tega (da si nečesa ne morete privoščiti) - enkrat na mesec, večkrat?

/Kakor človek stari, tako tudi želje več nima toliko veliko,/ (78) /zato se ne rabim ničesar odreči./ (79) Veliko sem potovala v preteklosti.

-Kaj naredite, če vam zmanjka denarja za nujne stvari (na koga se obrnete, pri kom prosite za pomoč - sorodniki, prijatelji, sosede, organizacije)? Opišite, prosim, čim bolj podrobno nekaj primerov?

/Če sem potrebovala kaj nujno, večinoma je kupljeno v dobrih dnevih, ko sem imela dovolj sredstev./ (80)

-Ali lahko kaj varčujete (če dajete kaj denarja na stran - za kaj je namenjen)?

/To pa ne morem./ (81)

-Kaj je vaš vir dohodka - pokojnina, katastrski dohodek, dodatna renta, denarna socialna pomoč, varstveni dodatek? (Morda lahko skupaj pogledamo pokojninski odrezek?)

/Pokojnina./ (82)

-Koliko pa je približno višina vašega dohodka?

/450 evrov./ (83)

-Ali imate morda kakšen kredit (ali pa ste ga imeli pred časom)?

/Ne./ (84)

-Ali ste si morda pri kom sposodili denar (trenutno ali pa pred nekaj časa)? Pri kom?

/Ne. / (85) Tega jaz ne smem.

-Kako se je z upokojitvijo spremenilo vaše finančno stanje - sedaj morda težje ali lažje shajate? Kaj vse se je spremenilo z upokojitvijo?

/Dokler sem bila sposobna da jaz delam in vežem, kvačkam sem bila v dobrem finančnem stanju./ (86) /Znala

sem včasih tudi pokojnino privarčevati./ (87) /Vse je bilo do pred enim tremi leti, ko se je moje zdravstveno

stanje poslabšalo./ (88) /Zdaj težje shajam./ (89)

-Kaj menite o svojem finančnem položaju – občutite, da živite v pomanjkanju? Kaj bi rekli glede na svoje preteklo stanje (npr. pred upokojitvijo)? Kaj pa glede na druge ljudi okoli sebe?

/Prej je bilo malce težje,/(90) /ker so otroci šli v šolo, je bilo treba vse financirati. /(91) /Glede na druge ljudi, vem da je malo./(92)

-Ali imate morda še vedno v lasti kakšno nepremičnino (stanovanje, kmetijo, ...) ali kaj zemlje?

/Samo svoje stanovanje./(93)

4. Poznavanje oblik pomoči starim ljudem

-Kaj bi storili, če bi potrebovali (še več) pomoč(i) pri vsakdanjih opravilih, na koga bi se obrnili, kakšno pomoč bi poiskali, kaj bi spremenili v svojem življenju? Na primer, če bi huje zboleli, kaj bi storili? Kdo bi vam lahko pomagal?

/Dom onemoglih. /(94) /Tam bi se obrnila na pomoč. /(95)

-S kom se pogovarjate o prihodnosti, različnih možnostih formalne pomoči (otroci, strokovne službe)?

/S svojimi otroci./(96) /Oni vejo, da si želim v dom./(97)

-Kako pomembno je tu finančno vprašanje (stroški teh storitev)?

/Zelo pomembno,/(98) /koliko sem se pozanimala bi morali še otroci 100, 150 eur doplačati./(99)

5. Načrti za prihodnost

-Kakšni so vaši načrti za prihodnost? Kaj si želite početi? Kdo bi vam lahko pri tem pomagal?

/Druženje z ljudmi,/(100) /da sem med veselimi ljudmi, pozitivnimi./(101)

Intervju E

1. Opis življenja

Prosim, opišite svoje življenje, kako trenutno poteka:

-kraj bivanja (poseljenost, oddaljenost sosedov, trgovine, ustanov, javnega prevoza...) ter opis hiše oz. bivalnega prostora

/Živim na Jesenicah, tukaj v centru./(1) /Vse je blizu./(2)

-s kom živi

/Sama živim./(3)

-opis družine (koliko ima otrok, bratov, sester, partner, nečaki, vnuki ipd.).

/Nimam otrok./(4) /Mož mi je umrl pred osmimi leti./(5) /Imam tukaj enega brata/ (6)in /njegove dve hčerke/(7). /V Bosni pa še dva brata/(8) in /sestro/(9) ter /starše/(10).

-Kakšna so vaša vsakdanja opravila?

/Veliko delam,/(11) /čistim stanovanjske bloke./(12) Res je, da sem sama, ampak /imam vseeno malo prostega časa./(13) /Vedno nekaj delam,/(14) /štrikam/(15) ipd.

-Kdo vam pomaga pri vsakdanjih opravilih? (Ali vedno isti ljudje)?

/Nobeden,/(16) vse sama.

-Kakšno je vaše zdravje? Ali potrebujete kakšno pomoč? Ali morda jemljete kakšna zdravila? Kako shajate s stroški za zdravstveno oskrbo (zdravila, prevozi do zdravnika)?

Imam 60 let in hvala Bogu /nimam nobenih zdravstvenih težav./ (17) /Včasih glavobol, / (18) to /popijem tableto proti bolečinam/ (19), ki jih /dobim na recept./ (20)

-Ali vas doma kdo obiskuje, npr. patronažna sestra, kdo iz Karitasa, kdo iz društva upokojencev ali kakšnega drugega društva (gasilsko društvo, kmečka društva), duhovnik ipd.? S kakšnim namenom vas obiščejo? Kako vam pomagajo?

/Ne./ (21)

-Ali vam kdo finančno pomaga oz. vi njim? Kdo oz. komu (ali so to otroci, ali vedno ista oseba)? Kako si pomagata s temi sredstvi?

/Meni nobeden./ (22) Ja dobro, od /brata hčerke./ (23) gredo tudi na fakulteto tko kot vi, pa jim daš kaj denarja če imam, če pa nimam, pač ne.

2. Delovno življenje in aktivnosti v prostem času

a) Migracija

-kdaj ste prišli v Slovenijo? Na kakšen način? Razlog prihoda v Slovenijo?

/1992 leta sem prišla./ (24) /Prišla sem zaradi vojne v Bosni/ (25), /pa sem pobegnila v Slovenijo k možu./ (26)

-Kaj ste pričakovali v Sloveniji?

/Za mene je tukaj življenje bil za nulo./ (27) /Jaz sem imela v Bosni službo in če ne bi bilo vojne jaz ne bi prišla tukaj. / (28)

-Koga ste imeli tukaj?

/Moža./ (29)

-Kdo vam je pomagal, ko ste prišli sem (kakšna organizacija, oseba)? Kako vam je pomagal?

/Nobeden./ (30)

-S kom iz vaše države ste po prihodu v Slovenijo imeli stike? Kako ste vi njim morebiti pomagali in kako oni vam?

/Z nobenim nisem imela stike, ker so tudi starši prišli z mano v Slovenijo./ (31)

-Kako se je spremenilo vaše življenje po prihodu v Slovenijo? Kakšna je bila razlika?

/Čisto se je spremenilo./ (32) /Mi smo v Bosni dobro živeli./ (33) /Imela sem dobro plačo./ (34) /In sem prišla v Slovenijo iz dobrega v slabo./ (35)

-Kako ste doživeli razpad Jugoslavije, vojna v Bosni, kaj je to pomenilo za vas?

/Grozno je bilo./ (36) /Bila sem takrat na delu, ko nas je vojska blokirala. / (37)

-Kako ste si uredili status (državljanstvo, vloga za tujca)?

/Imela sem zelo veliko težav pri pridobivanju dokumentov./ (38) /Morala sem najeti odvetnico./ (39) Celo je prihajala odvetnica iz Ljubljane v Jesenice, da mi je pomagala. /Dokler nismo imeli stanovanja, nismo mogli dobiti stalne dokumente./ (40) /Šele potem, ko nam je uspelo kupiti stanovanje, sem dobila podaljšano za 3 leta./ (41) in /nato za stalno./ (42) /Nisem hotela iskati državljanstvo Slovenije./ (43)

-Kaj ocenjujete kot prednosti vašega življenja v Sloveniji in kaj kot slabosti?

/Da je bil mir./ (44) medtem ko v Bosni ni bil.

-Katera vaša pričakovanja so se uresničila in katera ne?

/Pa to da sem delala, /(45) /da sem imela za življenje/(46) in /tako takšne stvari/(47).../Vse kar sam mislila in želela se mi je v Sloveniji uresničilo,/(48) npr. /ko nisem imela stanovanja, sem delala na tem da ga kupim itn. /(49)

-Ste se ob upokojitvi želeli vrniti nazaj v matično državo in zakaj ja oz. zakaj ne?

/Nisem,/(50) /ker sem videla, da mi je sedaj boljše življenje tukaj kot pa dol./(51)

b) Pred upokojitvijo

Prosim, opišite sedaj še vaše delovno življenje pred upokojitvijo:

-Kakšno delo ste opravljali pred upokojitvijo? (ZA ZAPOSLENE: Koliko let ste bili zaposleni in kje? Kako ste shajali s finančnimi sredstvi, ki ste jih dobili iz zaposlitve? TISTI, KI NISO BILI ZAPOSLENI: Kdo vas je preživljal? S čim ste se preživljali?...)

/Čistilka sem bila/(52) /v enem čistilnem servisu 20 let./(53) /Prej je bil mož in z dodatno njegovo plačo sva dobro shajala./(54)

-Če ste potrebovali pomoč, na koga ste se lahko obrnili?

/Do sedaj nisem rabila pomoči./(55)

-Ste se v prostem času ukvarjali s kakšno dejavnostjo? Katere so bile te aktivnosti? V katerih društvih ste sodelovali? Kaj so bile vaše naloge? Koliko časa ste posvečali delovanju v društvih?

/Niti ne./(56)

c) Delovne aktivnosti sedaj

-Ali sedaj opravljate kakšno delo za plačilo? Kakšno delo je to? Kakšni so odnosi s sodelavci? Kaj vam pomeni delo (npr. dohodek, druženje...)?

Ker imam moževo pokojnino. /Imam pravico, da lahko delam preko najemniške pogodbe./(57) /Delam lahko 60 ur na mesec./(58) /Čistim stanovanjske bloke./(59) /To, da delam mi pomeni veliko, ker sem navajena da vedno delam./(60) Od 4. razreda sem vedno delala in imela svoj denar. /Z vsakim sodelavcem sem v dobrih odnosih./(61)

d) Sodelovanje v društvih

-V katerih društvih delujete sedaj? Kako pogosto se srečujete? Kakšnih dejavnosti se udeležujete?

/Društvo up./(62) /Delamo na projektu razkrite roke, kvačkamo./(63) /Dobivamo se ob sredah, včasih tudi ob petkih./(64)

3. Dohodki in prejemki

-Kako razporedite svoje dohodke za različne potrebe (dom, pomoč na domu ipd.)?

Ko dobim pokojnino in prvo dam na stran, koliko je /za položnice,/(65) /potem kolikor mi ostane hrana/(66) in /ostalo./(67)

-Ali imate dovolj dohodkov, za vse kar potrebujete in želite?

/Za sedaj imam./(68)

-Za katere stvari vam trenutno zmanjka? Koliko bi še rabili? Ali se morate čemu odreči, ker za to nimate denarja (npr. hrana, zdravstveni pripomočki, zdravila)? Kako pogosto pride do tega (da si nečesa ne morete privoščiti) - enkrat na mesec, večkrat?

/Trenutno imam vse. /(69)

-Kaj naredite, če vam zmanjka denarja za nujne stvari (na koga se obrnete, pri kom prosite za pomoč - sorodniki, prijatelji, sosedje, organizacije)? Opišite, prosim, čim bolj podrobno nekaj primerov?

/Vedno se nekako znajdem s kakšnim dodatnim delom, voženjem ipd./ (70)

-Ali lahko kaj varčujete (če dajete kaj denarja na stran - za kaj je namenjen)?

/Sedaj ne,/ (71) prej sem lahko.

-Kaj je vaš vir dohodka - pokojnina, katastrski dohodek, dodatna renta, denarna socialna pomoč, varstveni dodatek? (Morda lahko skupaj pogledamo pokojninski odrezek?)

/Moževa pokojnina./ (72)

-Koliko pa je približno višina vašega dohodka?

/380 evrov./ (73)

-Ali imate morda kakšen kredit (ali pa ste ga imeli pred časom)?

/Nimam./ (74)

-Ali ste si morda pri kom sposodili denar (trenutno ali pa pred nekaj časa)? Pri kom?

/Enkrat sem od sestre,/ (75) /ko sem kupovala stanovanje./ (76)

-Kako se je z upokojitvijo spremenilo vaše finančno stanje - sedaj morda težje ali lažje shajate? Kaj vse se je spremenilo z upokojitvijo?

/Za mene je isto. / (77)

-Kaj menite o svojem finančnem položaju – občutite, da živite v pomanjkanju? Kaj bi rekli glede na svoje preteklo stanje (npr. pred upokojitvijo)? Kaj pa glede na druge ljudi okoli sebe?

Ja vsi mi, bi imeli zahteve in tako naprej... ampak /raztegneš se toliko kolikor se lahko. / (78) /Glede na druge ljudi, jaz sem zadovoljna./ (79)

-Ali imate morda še vedno v lasti kakšno nepremičnino (stanovanje, kmetijo, ...) ali kaj zemlje?

/Stanovanje./ (80) /V Bosni imamo tudi hišo./ (81)

4. Poznavanje oblik pomoči starim ljudem

-Kaj bi storili, če bi potrebovali (še več) pomoč(i) pri vsakdanjih opravilih, na koga bi se obrnili, kakšno pomoč bi poiskali, kaj bi spremenili v svojem življenju? Na primer, če bi huje zboleli, kaj bi storili? Kdo bi vam lahko pomagal?

/Obrnila bi se na svoje domače,/ (82) drugače nimam rada iskati pomoč od nobenega. /Če ne bi imela druge možnosti, pa bi šla tudi v dom./ (83) /Tukaj bi mi lahko bratje pomagali,/ (84) /sestra/ (85) in /starši./ (86)

-S kom se pogovarjate o prihodnosti, različnih možnostih formalne pomoči (otroci, strokovne službe)?

/Z nobenim se še o tem nisem pogovarjala./ (87)

-Kako pomembno je tu finančno vprašanje (stroški teh storitev)?

/Zelo pomembno./ (88)

5. Načrti za prihodnost

-Kakšni so vaši načrti za prihodnost? Kaj si želite početi? Kdo bi vam lahko pri tem pomagal?

/Želela bi, da imam boljše pogoje za življenje,/ (89) /da potujem,/ (90) /družim/ (91)... /Brat bi mi vedno pomagal, če bi bilo treba./ (92)

Intervju F

1. Opis življenja

Prosim, opišite svoje življenje, kako trenutno poteka:

-kraj bivanja (poseljenost, oddaljenost sosedov, trgovine, ustanov, javnega prevoza...) ter opis hiše oz. bivalnega prostora

/V centru Ljubljane./ (1) /Živim v bloku na 3. nadstropju./ (2)

-s kom živi

/Živim z mamo./ (3) Stara je 92 let, pa skrbim za njo.

-opis družine (koliko ima otrok, bratov, sester, partner, nečaki, vnuki ipd.).

/Imam eno hčerko./ (4) /mož mi je umrl pred petimi let./ (5) /Imam eno vnukinjo./ (6) in /brata./ (7)

-Kakšna so vaša vsakdanja opravila?

/Domačinstvo./ (8) /kuhanje./ (9) /za mamo skrbim./ (10)

-Kdo vam pomaga pri vsakdanjih opravilih? (Ali vedno isti ljudje)?

/Nobeden./ (11)

-Kakšno je vaše zdravje? Ali potrebujete kakšno pomoč? Ali morda jemljete kakšna zdravila? Kako shajate s stroški za zdravstveno oskrbo (zdravila, prevozi do zdravnika)?

/Zdaj sem opazila da imam težave s pritiskom srca./ (12) /Moram iti zdravniku./ (13).. Imela sem težave, ko je mož umrl zaradi stresa, težko sem sprejela njegovo smrt. /Trenutno ne jemljem nobenih zdravil./ (14)

-Ali vas doma kdo obiskuje, npr. patronažna sestra, kdo iz Karitasa, kdo iz društva upokojencev ali kakšnega drugega društva (gasilsko društvo, kmečka društva), duhovnik ipd.? S kakšnim namenom vas obiščejo? Kako vam pomagajo?

/Ne./ (15)

-Ali vam kdo finančno pomaga oz. vi njim? Kdo oz. komu (ali so to otroci, ali vedno ista oseba)? Kako si pomagata s temi sredstvi?

/Meni nobeden./ (16) /Jaz tko včasih dam kakšni organizaciji./ (17) ali /za izgradnjo džamije./ (18)

2. Delovno življenje in aktivnosti v prostem času

a) Migracija

-Kdaj ste prišli v Slovenijo? Na kakšen način? Razlog prihoda v Slovenijo?

/Leta 1969./ (19) /Mož je delal v Ljubljani./ (20)

-Kaj ste pričakovali v Sloveniji?

/Službo./ (21)

-Koga ste imeli tukaj?

/Od tete sin je bil tukaj./ (22)

-Kdo vam je pomagal, ko ste prišli sem (kakšna organizacija, oseba)? Kako vam je pomagal?

/Pomagal nam je od moža prijatelj./ (23) s tem, da nam je /ponudil gansonjero, da sva lahko z možem na začetku živela tu./ (24) /Potem nam je pomagala še ena slovenska družina, še danes smo družinski prijatelji in smo vsak dan v stikih./ (25)

-S kom iz vaše države ste po prihodu v Slovenijo imeli stike? Kako ste vi njim morebiti pomagali in kako oni vam?

/S starši./ (26) /Kolikor smo lahko smo finančno pomagali. / (27)

-Kako se je spremenilo vaše življenje po prihodu v Slovenijo? Kakšna je bila razlika?

/Zelo težko smo na začetku z možem živeli./ (28) /On nekaj časa ni imel službe./ (29) /Nekaj časa sva se celo vrnila nazaj v Bosno./ (30) /potem sva se spet vrnila, ker nisva imela dol nič./ (31)

-Kako ste doživeli razpad Jugoslavije, vojna v Bosni, kaj je to pomenilo za vas?

/Zelo težko./ (32) /V vojni sem izgubila očeta./ (33) /Brat je bil v taborišču. / (34)

-Kako ste si uredili status (državljanstvo, vloga za tujca)?

/Brez težav./ (35) /oddala sem vlogo za državljanstvo. / (36)

-Kaj ocenjujete kot prednosti vašega življenja v Sloveniji in kaj kot slabosti?

/Tukaj so bili boljši pogoji za življenje./ (37) /lažje smo službo dobili, kot dol v Bosni./ (38)

-Katera vaša pričakovanja so se uresničila in katera ne?

/Dobila sem službo./ (39) /družino./ (40)

-Ste se ob upokojitvi želeli vrniti nazaj v matično državo in zakaj ja oz. zakaj ne?

/Nisem se hotela vrniti zaradi hčerke./ (41) /spet po drugi strani pa sem hotela, ker sem imela domotožje./ (42)

/Z možem sva razmišljala, da bi šla v Bosno, vendar zdaj ko sem sama, pa bi rajši ostala v Ljubljani. / (43)

b) Pred upokojitvijo

Prosim, opišite sedaj še vaše delovno življenje pred upokojitvijo:

-Kakšno delo ste opravljali pred upokojitvijo? (ZA ZAPOSLENE: Koliko let ste bili zaposleni in kje? Kako ste shajali s finančnimi sredstvi, ki ste jih dobili iz zaposlitve? TISTI, KI NISO BILI ZAPOSLENI: Kdo vas je preživljal? S čim ste se preživljali?...)

/Delala sem na začetku eno leto v Bosni./ (44) /kot kurirka./ (45) Potem sem prišla v Slovenijo in /sem delala na Onkološkem 36 let/ (46) kot /servirka, ampak delala sem vse kar sem morala./ (47)

-Če ste potrebovali pomoč, na koga ste se lahko obrnili?

/Nobenega./ (48)

-Ste se v prostem času ukvarjali s kakšno dejavnostjo? Katere so bile te aktivnosti? V katerih društvih ste sodelovali? Kaj so bile vaše naloge? Koliko časa ste posvečali delovanju v društvih?

/Ne, nisem imela časa. / (49)

c) Delovne aktivnosti sedaj

-Ali sedaj opravljate kakšno delo za plačilo? Kakšno delo je to? Kakšni so odnosi s sodelavci? Kaj vam pomeni delo (npr. dohodek, druženje...)?

/Ne./ (50)

d) Sodelovanje v društvih

-V katerih društvih delujete sedaj? Kako pogosto se srečujete? Kakšnih dejavnosti se udeležujete?

/Ne, nimam časa, ker skrbim še za staro mamo./ (51)

3. Dohodki in prejemki

-Kako razporedite svoje dohodke za različne potrebe (dom, pomoč na domu ipd.)?

Vsak mesec, /najprej plačam položnice./ (52) /Potem kar ostane za hrano./ (53)

-Ali imate dovolj dohodkov, za vse kar potrebujete in želite?

/Pa trenutno imam./ (54)

-Za katere stvari vam trenutno zmanjka? Koliko bi še rabili? Ali se morate čemu odreči, ker za to nimate denarja (npr. hrana, zdravstveni pripomočki, zdravila)? Kako pogosto pride do tega (da si nečesa ne morete privoščiti) - enkrat na mesec, večkrat?

/Pa trenutno imam./ (55) /mogoče mi zmanjka nekje od 100 – 200 eur, / (56) /da bi lahko šla večkrat na obisk v Bosno/ (57), tako grem le 1-krat, 2-krat letno.

-Kaj naredite, če vam zmanjka denarja za nujne stvari (na koga se obrnete, pri kom prosite za pomoč - sorodniki, prijatelji, sosedje, organizacije)? Opišite, prosim, čim bolj podrobno nekaj primerov?

/Trenutno še ni prišlo do takšnih težav./ (58)

-Ali lahko kaj varčujete (če dajete kaj denarja na stran - za kaj je namenjen)?

/Ne./ (59)

-Kaj je vaš vir dohodka - pokojnina, katastrski dohodek, dodatna renta, denarna socialna pomoč, varstveni dodatek? (Morda lahko skupaj pogledamo pokojninski odrezek?)

/Pokojnina./ (60)

-Koliko pa je približno višina vašega dohodka?

/500 Evrov./ (61)

-Ali imate morda kakšen kredit (ali pa ste ga imeli pred časom)?

/Ne./ (62)

-Ali ste si morda pri kom sposodili denar (trenutno ali pa pred nekaj časa)? Pri kom?

/Ne sposojam si denarja od drugih./ (63)

-Kako se je z upokojitvijo spremenilo vaše finančno stanje - sedaj morda težje ali lažje shajate? Kaj vse se je spremenilo z upokojitvijo?

/Težje seveda./ (64) /Zdaj moram gledati točno kje bom vlagala denar./ (65)

-Kaj menite o svojem finančnem položaju – občutite, da živite v pomanjkanju? Kaj bi rekli glede na svoje preteklo stanje (npr. pred upokojitvijo)? Kaj pa glede na druge ljudi okoli sebe?

/Ja živim v pomanjkanju/ (66), /vendar spet dobro živim glede na druge ljudi./ (67)

-Ali imate morda še vedno v lasti kakšno nepremičnino (stanovanje, kmetijo, ...) ali kaj zemlje?

/Stanovanje./ (68)

4. Poznavanje oblik pomoči starim ljudem

-Kaj bi storili, če bi potrebovali (še več) pomoč(i) pri vsakdanjih opravilih, na koga bi se obrnili, kakšno pomoč bi poiskali, kaj bi spremenili v svojem življenju? Na primer, če bi huje zboleli, kaj bi storili? Kdo bi vam lahko pomagal?

/Če bi huje zbolela, bi se obrnila na hčerko./ (69) /Mogoče, tudi na dom, vendar nimam dovolj financ za dom./ (70)

-S kom se pogovarjate o prihodnosti, različnih možnostih formalne pomoči (otroci, strokovne službe)?

/S hčerko/ (71) in /prijateljicami./ (72) Hčerka včasih reče, da ne govorim o tem, ampak je treba.

-Kako pomembno je tu finančno vprašanje (stroški teh storitev)?

/Zelo pomembno./ (73) /verjetno za dom ne bi imela dovolj denarja./ (74)

5. Načrti za prihodnost

-Kakšni so vaši načrti za prihodnost? Kaj si želite početi? Kdo bi vam lahko pri tem pomagal?

/Samo da mam zdravja,/(75) ostalo bo že.

Intervju G

1. Opis življenja

Prosim, opišite svoje življenje, kako trenutno poteka:

-kraj bivanja (poseljenost, oddaljenost sosedov, trgovine, ustanov, javnega prevoza...) ter opis hiše oz. bivalnega prostora

/Živim v bloku v stanovanju./(1) /Vse imam blizu./(2) /Razen zdravstvena ustanova je malo daleč./(3)

-s kom živi

/Živim z možem/(4) in /sinom./(5)

-opis družine (koliko ima otrok, bratov, sester, partner, nečaki, vnuki ipd.).

/Imam moža,/(6) /sina,/(7) /brata/(8) in /dve sestre./(9) /Ena sestra ima 5 otrok, druga dva in brat dva otroka. /(10)

-Kakšna so vaša vsakdanja opravila?

/Bolj domačinstvo,/(11) /pospravljanje,/(12) /kuhanje,/(13) /Druženje s prijateljicami,/(14)

-Kdo vam pomaga pri vsakdanjih opravilih? (Ali vedno isti ljudje)?

/Nobeden./(15)

-Kakšno je vaše zdravje? Ali potrebujete kakšno pomoč? Ali morda jemljete kakšna zdravila? Kako shajate s stroški za zdravstveno oskrbo (zdravila, prevozi do zdravnika)?

/Slabo./(16) /Jaz sem zelo mlada zbolela od križa,/(17) /Uporabljam zdravila proti bolečinah,/(18)

/Zdravstveno imam urejeno, tako da ne potrebujem nobenih doplačil za zdravila,/(19)

-Ali vas doma kdo obiskuje, npr. patronažna sestra, kdo iz Karitasa, kdo iz društva upokojencev ali kakšnega drugega društva (gasilsko društvo, kmečka društva), duhovnik ipd.? S kakšnim namenom vas obiščejo? Kako vam pomagajo?

/Ne,/(20)

-Ali vam kdo finančno pomaga oz. vi njim? Kdo oz. komu (ali so to otroci, ali vedno ista oseba)? Kako si pomagate s temi sredstvi?

/Ne, meni nobeden ne pomaga,/(21) /Jaz pomagam malo sinu, kljub temu da dela,/(22)

2. Delovno življenje in aktivnosti v prostem času

a) Migracija

-kdaj ste prišli v Slovenijo? Na kakšen način? Razlog prihoda v Slovenijo?

/Prišla sem leta 1977,/(23) /Brat je delal v Sloveniji,/(24) /Pa me je on pripeljal,/(25)

-Kaj ste pričakovali v Sloveniji?

/Da dobim službo,/(26)

-Koga ste imeli tukaj?

/Samo brata,/(27)

-Kdo vam je pomagal, ko ste prišli sem (kakšna organizacija, oseba)? Kako vam je pomagal?

/Brat me je pripeljal./ (28) /pol sem se pa sama znajdla./ (29)

-S kom iz vaše države ste po prihodu v Slovenijo imeli stike? Kako ste vi njim morebiti pomagali in kako oni vam?

/S starši./ (30) in /sestrami./ (31) /Včasih sem jim finančno pomagala./ (32)

-Kako se je spremenilo vaše življenje po prihodu v Slovenijo? Kakšna je bila razlika?

/Na začetku je bilo težko./ (33) /Morala sam se navajati na jezik./ (34) /kulturo./ (35)

-Kako ste doživeli razpad Jugoslavije, vojna v Bosni, kaj je to pomenilo za vas?

/Zelo težko./ (36) /Prej iskreno nisem ni razumela, kaj bi to pomenilo za nas, zdaj vidim da je vedno hujše za nas tukaj./ (37)

-Kako ste si uredili status (državljanstvo, vloga za tujca)?

/Dobila sem državljanstvo./ (38) takoj ko so rekli, da predamo papirje, če jih želimo. /Nisem imela težav, takrat sem že imela stanovanje./ (39)

-Kaj ocenjujete kot prednosti vašega življenja v Sloveniji in kaj kot slabosti?

/Takrat je bila Slovenija veliko boljša za zaposlitev in je bilo takrat Slovenija prednost za nas./ (40)

-Katera vaša pričakovanja so se uresničila in katera ne?

/Ni se mi uresničilo to, da dobim večjo stanovanje./ (41) Živimo v res majhnem stanovanju. /Uresničilo se je pa to, da sem dobila službo./ (42) /otroka, katerega sem rodila v kasnejših letih./ (43)

-Ste se ob upokojitvi želeli vrniti nazaj v matično državo in zakaj ja oz. zakaj ne?

/Ne./ (44) /ker imam sina tu./ (45)

b) Pred upokojitvijo

Prosim, opišite sedaj še vaše delovno življenje pred upokojitvijo:

-Kakšno delo ste opravljali pred upokojitvijo? (ZA ZAPOSLENE: Koliko let ste bili zaposleni in kje? Kako ste shajali s finančnimi sredstvi, ki ste jih dobili iz zaposlitve? TISTI, KI NISO BILI ZAPOSLENI: Kdo vas je preživljal? S čim ste se preživljali?...)

/Delala sem prvo v Vrhnikih pet mesecev./ (46) /potem v Ljubljani v eni restavraciji 11 mesecev./ (47) /potem pa v Soči, kot pomožna kuharica 15 let./ (48) /vse dokler nisem zbolela in šla v invalidsko pokojnino./ (49) /Z mojo in moževo plačo je bilo lažje živeti./ (50)

-Če ste potrebovali pomoč, na koga ste se lahko obrnili?

/Na prijateljice./ (51)

-Ste se v prostem času ukvarjali s kakšno dejavnostjo? Katere so bile te aktivnosti? V katerih društvih ste sodelovali? Kaj so bile vaše naloge? Koliko časa ste posvečali delovanju v društvih?

/Ne./ (52)

c) Delovne aktivnosti sedaj

-Ali sedaj opravljate kakšno delo za plačilo? Kakšno delo je to? Kakšni so odnosi s sodelavci? Kaj vam pomeni delo (npr. dohodek, druženje...)?

/Ne./ (53)

d) Sodelovanje v društvih

-V katerih društvih delujete sedaj? Kako pogosto se srečujete? Kakšnih dejavnosti se udeležujete?

/Včlanjena sem v društvu invalidov Bežigrad./ (54) /Imamo enkrat letno skupščino./ (55) /Jaz se družim, ko so kakšne toplice./ (56) /izleti./ (57) /kar rabim za svoj križ, da mi bo bolje. / (58)

3. Dohodki in prejemki

-Kako razporedite svoje dohodke za različne potrebe (dom, pomoč na domu ipd.)?

/Prvo položnice./ (59) / kar ostane za hrano./ (60)

-Ali imate dovolj dohodkov, za vse kar potrebujete in želite?

/Niti ne./ (61)

-Za katere stvari vam trenutno zmanjka? Koliko bi še rabili? Ali se morate čemu odreči, ker za to nimate denarja (npr. hrana, zdravstveni pripomočki, zdravila)? Kako pogosto pride do tega (da si nečesa ne morete privoščiti) - enkrat na mesec, večkrat?

/Ja rabila bi vsaj se kakšnih 140 eurov, kolikor sva imela obadva z možem skupaj varstveni dodatek./ (62) Potem sem ga ukinila, zaradi novega zakona. Ko sem imela še to je bilo lažje.

-Kaj naredite, če vam zmanjka denarja za nujne stvari (na koga se obrnete, pri kom prosite za pomoč - sorodniki, prijatelji, sosedje, organizacije)? Opišite, prosim, čim bolj podrobno nekaj primerov?

/Obrnem se na svoje prijateljice./ (63) /Ampak to ni veliko denarja, to je včasih 40 eurov ali manj./ (64) /če mi zmanjka za hrano./ (65)

-Ali lahko kaj varčujete (če dajete kaj denarja na stran - za kaj je namenjen)?

/Ne morem./ (66)

-Kaj je vaš vir dohodka - pokojnina, katastrski dohodek, dodatna renta, denarna socialna pomoč, varstveni dodatek? (Morda lahko skupaj pogledamo pokojninski odrezek?)

/Invalidska pokojnina./ (67)

-Koliko pa je približno višina vašega dohodka?

/320 evrov./ (68)

-Ali imate morda kakšen kredit (ali pa ste ga imeli pred časom)?

/Ne./ (69)

-Ali ste si morda pri kom sposodili denar (trenutno ali pa pred nekaj časa)? Pri kom?

/Od prijateljice ene./ (70)

-Kako se je z upokojitvijo spremenilo vaše finančno stanje - sedaj morda težje ali lažje shajate? Kaj vse se je spremenilo z upokojitvijo?

/Težje, veliko težje./ (71) /Ko je mož še delal, je bilo lažje./ (72) /Potem, ko je šel še on v pokoj je veliko težje. / (73)

-Kaj menite o svojem finančnem položaju – občutite, da živite v pomanjkanju? Kaj bi rekli glede na svoje preteklo stanje (npr. pred upokojitvijo)? Kaj pa glede na druge ljudi okoli sebe?

Ne vem kaj bi rekla. /Verjetno bi rabila več./ (74) /Vidim pa druge ljudi, nimajo niti stanovanja, pa morajo plačati najemnino in stroške pa še hrano, jim je težje kot meni./ (75)

-Ali imate morda še vedno v lasti kakšno nepremičnino (stanovanje, kmetijo, ...) ali kaj zemlje?

/Samo stanovanje./ (76)

4. Poznavanje oblik pomoči starim ljudem

-Kaj bi storili, če bi potrebovali (še več) pomoč(i) pri vsakdanjih opravilih, na koga bi se obrnili, kakšno pomoč bi poiskali, kaj bi spremenili v svojem življenju? Na primer, če bi huje zboleli, kaj bi storili? Kdo bi vam lahko pomagal?

/Verjetno bi mi pomagal mož./ (77) /Če bi pa šla v dom, za to ne bi imela denarja in bi morala dati stanovanje./ (78)

-S kom se pogovarjate o prihodnosti, različnih možnostih formalne pomoči (otroci, strokovne službe)?

/S prijateljicami./ (79)

-Kako pomembno je tu finančno vprašanje (stroški teh storitev)?

Kot sem že povedala, ne vem kako bi krila stroške. Verjetno bi morala stanovanje dati. /Zelo pomembno, kot sem že povedala, penzija je majhna, morala bi dati stanovanje./ (80)

5. Načrti za prihodnost

-Kakšni so vaši načrti za prihodnost? Kaj si želite početi? Kdo bi vam lahko pri tem pomagal?

/Želim si samo zdravja./ (81) /Pa da sin dobi stalno zaposlitev./ (82)

Intervju H

1. Opis življenja

Prosim, opišite svoje življenje, kako trenutno poteka:

-kraj bivanja (poseljenost, oddaljenost sosedov, trgovine, ustanov, javnega prevoza...) ter opis hiše oz. bivalnega prostora

/V stanovanjskem bloku v Lj- Šentvid./ (1) /Vse mi je blizu./ (2) Zdravstveni center imam tudi tukaj, samo /jaz imam svojo zdravnico na Metelkovi, ker sem prej tam živela./ (3)

-s kom živi

/Živim z možem./ (4) /hčerko./ (5) in /dva vnuka./ (6)

-opis družine (koliko ima otrok, bratov, sester, partner, nečaki, vnuki ipd.).

/Imam moža./ (7) /4 hčerke./ (8) /brata./ (9) in eno /sestro./ (10) imam še živo. /Brat je pokojni./ (11) /on je imel tudi 4 hčerke./ (12) /Imam 7 vnukov./ (13)

-Kakšna so vaša vsakdanja opravila?

Nič, /včasih kaj skuham./ (14) /pospravim./ (15) večinoma hčerka sama.

-Kdo vam pomaga pri vsakdanjih opravilih? (Ali vedno isti ljudje)?

/Hčerka./ (16) in /vnuki./ (17)

-Kakšno je vaše zdravje? Ali potrebujete kakšno pomoč? Ali morda jemljete kakšna zdravila? Kako shajate s stroški za zdravstveno oskrbo (zdravila, prevozi do zdravnika)?

/Slabo./ (18) /ampak hvala Bogu spet dobro./ (19) /Zdravila dobim preko recepta./ (20)

-Ali vas doma kdo obiskuje, npr. patronažna sestra, kdo iz Karitasa, kdo iz društva upokojencev ali kakšnega drugega društva (gasilsko društvo, kmečka društva), duhovnik ipd.? S kakšnim namenom vas obiščejo? Kako vam pomagajo?

/Ne./ (21)

-Ali vam kdo finančno pomaga oz. vi njim? Kdo oz. komu(ali so to otroci, ali vedno ista oseba)? Kako si pomagate s temi sredstvi?

/Jaz pomagam vsakomur, ki nima./ (22) /Dobim včasih od hčerki./ (23) /Pomaga mi za karkoli./ (24)

2. Delovno življenje in aktivnosti v prostem času

a) Migracija

-kdaj ste prišli v Slovenijo? Na kakšen način? Razlog prihoda v Slovenijo?

/Leta 1976./ (25) /Prišla sem v Ljubljano, sestrični čuvati otroke./ (26)

-Kaj ste pričakovali v Sloveniji?

/Da se zaposlim./ (27)

-Koga ste imeli tukaj?

/Sestrično./ (28)

-Kdo vam je pomagal, ko ste prišli sem (kakšna organizacija, oseba)? Kako vam je pomagal?

/Prvo sem živela pri sestrični./ (29) /čuvala sem otroke./ (30) Dokler nisem dobila službe.

-S kom iz vaše države ste po prihodu v Slovenijo imeli stike? Kako ste vi njim morebiti pomagali in kako oni vam?

/S starši./ (31) /Pomagala sem tako, da sem nekaj kupila za hišo./ (32) ali pa /z denarjem./ (33)

-Kako se je spremenilo vaše življenje po prihodu v Slovenijo? Kakšna je bila razlika?

/Dobro je bilo./ (34) /Lahko smo zaslužili in za sebe in druge./ (35) /Bilo je lepo delati./ (36)

-Kako ste doživeli razpad Jugoslavije (vojna v Bosni, kaj je to pomenilo za vas)?

/Ma od takrat je bilo vse slabše in slabše./ (37) Moja sosedja je govorila, da bo Slovenija mala Švica in jo zdaj večkrat spomnem na to. /Samo, da ni vojne pa je vseeno spet bolje./ (38)

-Kako ste si uredili status (državljanstvo, vloga za tujca)?

/Takoj sem dobila državljanstvo./ (39) /čeprav so bili neki sorodniki proti, da naj ne vzamem, ampak sem vzela. / (40)

-Kaj ocenjujete kot prednosti vašega življenja v Sloveniji in kaj kot slabosti?

/Prej je bilo vse prednost./ (41) /zdaj je slabše./ (42)

-Katera vaša pričakovanja so se uresničila in katera ne?

/Vsa pričakovanja in želje so se mi vse uresničile./ (43) /Da sem pomagala bratu./ (44) in /njegovim hčerkami./ (45) in /da sem vzgojila otroke kot je treba./ (46)

-Ste se ob upokojitvi želeli vrniti nazaj v matično državo in zakaj ja oz. zakaj ne?

/Nisem se hotela vrniti./ (47) /zato ker so mi tukaj vse hčerke in vnuki./ (48) Nisem bila v Bosni skoraj že 4 leta.

b) Pred upokojitvijo

Prosim, opišite sedaj še vaše delovno življenje pred upokojitvijo:

-Kakšno delo ste opravljali pred upokojitvijo? (ZA ZAPOSLENE: Koliko let ste bili zaposleni in kje? Kako ste shajali s finančnimi sredstvi, ki ste jih dobili iz zaposlitve? TISTI, KI NISO BILI ZAPOSLENI: Kdo vas je preživljal? S čim ste se preživljali?...)

/Delala sem 30 let./ (49) /kot čistilka./ (50) /Lažje sem shajala, večji so bili prihodki./ (51)

-Če ste potrebovali pomoč, na koga ste se lahko obrnili?

/Na center za socialno delo./(52)

-Ste se v prostem času ukvarjali s kakšno dejavnostjo? Katere so bile te aktivnosti? V katerih društvih ste sodelovali? Kaj so bile vaše naloge? Koliko časa ste posvečali delovanju v društvih?

/Z ničemer./(53) samo delom.

c) Delovne aktivnosti sedaj

-Ali sedaj opravljate kakšno delo za plačilo? Kakšno delo je to? Kakšni so odnosi s sodelavci? Kaj vam pomeni delo (npr. dohodek, druženje...)?

/Ne delam./(54)

d) Sodelovanje v društvih

-V katerih društvih delujete sedaj? Kako pogosto se srečujete? Kakšnih dejavnosti se udeležujete?

/Včlanjena sem v društvo upokojencev./(55) /Tam se srečujejo vsak četrtek, jaz nimam časa./(56) /Mesečno gredo na kakšne izlete./(57) /toplice/(58), /jaz se pridružim ko lahko finančno./(59)

3. Dohodki in prejemi

-Kako razporedite svoje dohodke za različne potrebe (dom, pomoč na domu ipd.)?

/Prvo položnice./(60) /potem pa ostalo./(61)

-Ali imate dovolj dohodkov, za vse kar potrebujete in želite?

/Ja boljše bi bilo, če bi hčerka delala./(62) /ampak ne more zaradi zdravja./(63) /Ampak za zdaj imamo./(64)

-Za katere stvari vam trenutno zmanjka? Koliko bi še rabili? Ali se morate čemu odreči, ker za to nimate denarja (npr. hrana, zdravstveni pripomočki, zdravila)? Kako pogosto pride do tega (da si nečesa ne morete privoščiti) - enkrat na mesec, večkrat?

/Za toplice mi zmanjka denarja./(65) /Dala sem prošnjo prek zdravstva, vendar mi nikoli nič niso odgovarjali./(66) /To mi je najbolj potrebno./(67)

-Kaj naredite, če vam zmanjka denarja za nujne stvari (na koga se obrnete, pri kom prosite za pomoč - sorodniki, prijatelji, sosede, organizacije)? Opišite, prosim, čim bolj podrobno nekaj primerov?

/Na nikogar se ne obračam./(68)

-Ali lahko kaj varčujete (če dajete kaj denarja na stran - za kaj je namenjen)?

/Pa lahko nekaj malo, pa počasi se nabere./(69) /Vedno za kaj rabim./(70) /žrtvovati jagnje vsaj enkrat letno./(71) /potem za pogreb./(72) Tole leto žrtvujem jagnje za svojo mamo in za sebe.

-Kaj je vaš vir dohodka - pokojnina, katastrski dohodek, dodatna renta, denarna socialna pomoč, varstveni dodatek? (Morda lahko skupaj pogledamo pokojninski odrezek?)

/Pokojnina./(73)

-Koliko pa je približno višina vašega dohodka?

/450 eurov./(74)

-Ali imate morda kakšen kredit (ali pa ste ga imeli pred časom)?

/Nimam./(75) /imela sem za stanovanje samo 5 let./(76)

-Ali ste si morda pri kom sposodili denar (trenutno ali pa pred nekaj časa)? Pri kom?

/Nikoli si še nisem sposojala, razpolagam z toliko denarja kolikor imam./(77)

-Kako se je z upokojitvijo spremenilo vaše finančno stanje - sedaj morda težje ali lažje shajate? Kaj vse se je spremenilo z upokojitvijo?

/Težje, težje./ (78)

-Kaj menite o svojem finančnem položaju – občutite, da živite v pomanjkanju? Kaj bi rekli glede na svoje preteklo stanje (npr. pred upokojitvijo)? Kaj pa glede na druge ljudi okoli sebe?

/Meni je žal, ko vidim na televiziji druge ljudi, kako živijo, težje kot jaz./ (79) /In mi je žal, ker niso blizu mene, da jim pomagam in dam./ (80)

-Ali imate morda še vedno v lasti kakšno nepremičnino (stanovanje, kmetijo, ...) ali kaj zemlje?

/Imam hišo v Bosni, to je vnuk hotel./ (81) Lahko sem imela tudi stanovanje, vendar kaj je je. Tudi če bi ga imela, bi ga dala zdaj kakšnim revnim.

4. Poznavanje oblik pomoči starim ljudem

-Kaj bi storili, če bi potrebovali (še več) pomoč(i) pri vsakdanjih opravilih, na koga bi se obrnili, kakšno pomoč bi poiskali, kaj bi spremenili v svojem življenju? Na primer, če bi huje zboleli, kaj bi storili? Kdo bi vam lahko pomagal?

/Obrnila bi se na center za socialno delo./ (82) /Otroci bi mi pomagal./ (83)

-S kom se pogovarjate o prihodnosti, različnih možnostih formalne pomoči (otroci, strokovne službe)?

/Z otroci/ (84) in /prijateljem./ (85)

-Kako pomembno je tu finančno vprašanje (stroški teh storitev)?

/Zelo pomembno./ (86)

5. Načrti za prihodnost

-Kakšni so vaši načrti za prihodnost? Kaj si želite početi? Kdo bi vam lahko pri tem pomagal?

/Samo zdravja./ (87) /ostalo vsega bo./ (88)

Intervju I

1. Opis življenja

Prosim, opišite svoje življenje, kako trenutno poteka:

-kraj bivanja (poseljenost, oddaljenost sosedov, trgovine, ustanov, javnega prevoza...) ter opis hiše oz. bivalnega prostora

/V centru Ljubljane./ (1) /Živim v stanovanjskem bloku./ (2) /vse mi je blizu./ (3) 43 let živim tukaj.

-s kom živi

/Z možem./ (4)

-opis družine (koliko ima otrok, bratov, sester, partner, nečaki, vnuki ipd.).

/Imam 2 sina./ (5) /Eno vnukinjo./ (6) /Imam 3 sestre./ (7) in /brata./ (8) /Imam tudi 6 nečakov./ (9)

-Kakšna so vaša vsakdanja opravila?

/Kuhanje./ (10) /čiščenje./ (11) /doma sem./ (12)...

-Kdo vam pomaga pri vsakdanjih opravilih? (Ali vedno isti ljudje)?

/Sama opravljam./ (13)

-Kakšno je vaše zdravje? Ali potrebujete kakšno pomoč? Ali morda jemljete kakšna zdravila? Kako shajate s stroški za zdravstveno oskrbo (zdravila, prevozi do zdravnika)?

Pa imam vsega. /Imam težave z pritiskom./ (14) /srce./ (15) /sladkorno./ (16) in /vsega imam./ (17) Ampak gre nekako. /Pomoči ne rabim./ (18) /Imam redna zdravila za srce./ (19) /holesterol./ (20) /pritisk./ (21) /proti bolečinam./ (22) /Vse dobim na recept./ (23)

-Ali vas doma kdo obiskuje, npr. patronažna sestra, kdo iz Karitasa, kdo iz društva upokojencev ali kakšnega drugega društva (gasilsko društvo, kmečka društva), duhovnik ipd.? S kakšnim namenom vas obiščejo? Kako vam pomagajo?

/Ne./ (24)

-Ali vam kdo finančno pomaga oz. vi njim? Kdo oz. komu (ali so to otroci, ali vedno ista oseba)? Kako si pomagata s temi sredstvi?

/Mi pomagamo tašči dol v Bosni./ (25) in /otrokom./ (26)

2. Delovno življenje in aktivnosti v prostem času

a) Migracija

-kdaj ste prišli v Slovenijo? Na kakšen način? Razlog prihoda v Slovenijo?

/Leta 1972./ (27) /Mož je delal tukaj v Ljubljani./ (28) /Jaz sem bila eno leto v Bosni, potem sem tudi jaz prišla k njemu./ (29)

-Kaj ste pričakovali v Sloveniji?

/Pričakovala sem, da dobim službo./ (30) Danes sem prišla jutri sem že začela delati.

-Koga ste imeli tukaj?

/Jaz nisem imela nobenega./ (31) /Mož je imel očeta./ (32)

-Kdo vam je pomagal, ko ste prišli sem (kakšna organizacija, oseba)? Kako vam je pomagal?

/Samo mož./ (33)

-S kom iz vaše države ste po prihodu v Slovenijo imeli stike? Kako ste vi njim morebiti pomagali in kako oni vam?

/Mi smo pomagali staršem finančno./ (34)

-Kako se je spremenilo vaše življenje po prihodu v Slovenijo? Kakšna je bila razlika?

/Meni je bilo dobro./ (35) Jaz sem bila mlada. /Midva sva se razumela dobro, tako da mi je bilo dobro./ (36)

/Delala sem tudi v Bosni, vendar v poljedelstvu doma./ (37) /Drugace je edino, ko greš v službo, pa je bilo malo težje zaradi otrok usklajevati./ (38)

-Kako ste doživeli razpad Jugoslavije (vojna v Bosni, kaj je to pomenilo za vas)?

/Težko, ker sem imela dol v Bosni mami in brata./ (39) /Takrat je 14 beguncev stanovalo pri nas./ (40) /Potem mi je še pa mami prišla./ (41) /Za razpad Jugoslavije mi je bilo težko, ker nisem poznala kaj to dejansko pomeni./ (42)

-Kako ste si uredili status (državljanstvo, vloga za tujca)?

/Vse normalno./ (43) /Nisem imela težav za državljanstvo./ (44)

-Kaj ocenjujete kot prednosti vašega življenja v Sloveniji in kaj kot slabosti?

/Meni je vse prednost. Nič mi ni slabo./ (45) /Prednost mi je, ker imam kje biti./ (46) /Zadovoljna sem z vsem, ne morem povedati, da mi kaj manjka./ (47)

-Katera vaša pričakovanja so se uresničila in katera ne?

/Pričakovanja so se v večini uresničila./ (48) /mogoče le, da so mi otroci na boljši poti./ (49)

-Ste se ob upokojitvi želeli vrniti nazaj v matično državo in zakaj ja oz. zakaj ne?

Vedno sva razmišljala z možem, takoj ko dobiva pokojnino greva dol v Bosno živet. /Dobila sem slabo izkušnjo, zato sedaj ne bi bila nikakor v Bosni./ (50) /Ni mi všeč sistem življenja v Bosni./ (51) /Nimajo reda./ (52) /Potem tudi zaradi zdravstva ne bi živela./ (53) /zaradi otrok./ (54)

b) Pred upokojitvijo

Prosim, opišite sedaj še vaše delovno življenje pred upokojitvijo:

-Kakšno delo ste opravljali pred upokojitvijo? (ZA ZAPOSLENE: Koliko let ste bili zaposleni in kje? Kako ste shajali s finančnimi sredstvi, ki ste jih dobili iz zaposlitve? TISTI, KI NISO BILI ZAPOSLENI: Kdo vas je preživljal? S čim ste se preživljali?...)

/Jaz nisem menjala službe, vedno sem bila v eni firmi, samo vedno so se menjali nazivi firme./ (55) /Delala sem 39 let./ (56) /kot sobarica./ (57) /čistilka./ (58) /kuharica./ (59) /receptorka./ (60) /Z financami smo dobro shajali./ (61) /živeli smo skromno./ (62) Naredili smo dve hiši, eno tukaj v Sloveniji, eno v Bosni.

-Če ste potrebovali pomoč, na koga ste se lahko obrnili?

/Na moje sorodnike./ (63)

-Ste se v prostem času ukvarjali s kakšno dejavnostjo? Katere so bile te aktivnosti? V katerih društvih ste sodelovali? Kaj so bile vaše naloge? Koliko časa ste posvečali delovanju v društvih?

/Ne./ (64)

c) Delovne aktivnosti sedaj

-Ali sedaj opravljate kakšno delo za plačilo? Kakšno delo je to? Kakšni so odnosi s sodelavci? Kaj vam pomeni delo (npr. dohodek, druženje...)?

/Ne./ (65)

d) Sodelovanje v društvih

-V katerih društvih delujete sedaj? Kako pogosto se srečujete? Kakšnih dejavnosti se udeležujete?

/To kar je v džamiji oz. islamski skupnosti./ (66) /Vse kar je tam, jaz se udeležujem./ (67) /Približno 2 krat na teden./ (68) /Kakšno predavanje./ (69) /učenje Korana./ (70)

3. Dohodki in prejemki

-Kako razporedite svoje dohodke za različne potrebe (dom, pomoč na domu ipd.)?

/Jaz imam hrano./ (71) /mož ima položnice./ (72) /Tisto kar ostane vlagamo v hišo, če kaj ostane./ (73)

-Ali imate dovolj dohodkov, za vse kar potrebujete in želite?

/Nimam./ (74)

-Za katere stvari vam trenutno zmanjka? Koliko bi še rabili? Ali se morate čemu odreči, ker za to nimate denarja (npr. hrana, zdravstveni pripomočki, zdravila)? Kako pogosto pride do tega (da si nečesa ne morete privoščiti) - enkrat na mesec, večkrat?

/Jaz mislim, da oseba pod 600 evrov težko živi./ (75) /Da je 600 evrov najmanjša pokojnina./ (76) /Odreči se moram zdravilišču, / (77) /vsaj enkrat./ (78) /dvakrat letno./ (79)

-Kaj naredite, če vam zmanjka denarja za nujne stvari (na koga se obrnete, pri kom prosite za pomoč - sorodniki, prijatelji, sosede, organizacije)? Opišite, prosim, čim bolj podrobno nekaj primerov?

/Ne pride do tega./ (80)

-Ali lahko kaj varčujete (če dajete kaj denarja na stran - za kaj je namenjen)?

/Lahko ušparam./ (81) /zato ker znam./ (82) /Vedno šparam za nekaj, za rojstne dneve./ (83) /za sestro./ (84) /za sebe kaj za obleči./ (85)

-Kaj je vaš vir dohodka - pokojnina, katastrski dohodek, dodatna renta, denarna socialna pomoč, varstveni dodatek? (Morda lahko skupaj pogledamo pokojninski odrezek?)

/Pokojnina./ (86)

-Koliko pa je približno višina vašega dohodka?

/400 Evrov./ (87)

-Ali imate morda kakšen kredit (ali pa ste ga imeli pred časom)?

/Nimam./ (88)

-Ali ste si morda pri kom sposodili denar (trenutno ali pa pred nekaj časa)? Pri kom?

/Ne./ (89)

-Kako se je z upokojitvijo spremenilo vaše finančno stanje - sedaj morda težje ali lažje shajate? Kaj vse se je spremenilo z upokojitvijo?

/Težje je./ (90) /zato ker je drago vse./ (91) /Ampak če si skromen in znaš, nekako gre potem./ (92)

-Kaj menite o svojem finančnem položaju – občutite, da živite v pomanjkanju? Kaj bi rekli glede na svoje preteklo stanje (npr. pred upokojitvijo)? Kaj pa glede na druge ljudi okoli sebe?

/Ne vem glede na druge ljudi./ (93) /Samo vidim, da moji otroci imajo več denarja, pa slabo znajo z denarjem./ (94) /Oni to hitro porabijo./ (95) /potem jim pa še mi moramo pomagati, kar ušparamo./ (96)

-Ali imate morda še vedno v lasti kakšno nepremičnino (stanovanje, kmetijo, ...) ali kaj zemlje?

/Eno hišo v Bosni./ (97) /eno v Sloveniji./ (98)

4. Poznavanje oblik pomoči starim ljudem

-Kaj bi storili, če bi potrebovali (še več) pomoč(i) pri vsakdanjih opravilih, na koga bi se obrnili, kakšno pomoč bi poiskali, kaj bi spremenili v svojem življenju? Na primer, če bi huje zboleli, kaj bi storili? Kdo bi vam lahko pomagal?

/Imam taščo v Bosni in za njo plačujemo žensko, da skrbi za njo./ (99) V enem letu, smo 6 žensk zamenjali.

/Svojim otrokom vedno pravim./ (100) /da me odpeljejo v dom v Bosni./ (101) /zato ker je dom poceni./ (102)

/ker je lepo./ (103) in /čisto kot tukaj./ (104) /Ni nobene razlike./ (105) /Zame je to normalno ustanova./ (106)

/Če bi pa kaj rabila, bi mi verjetno otroci pomagali./ (107) in /snahe./ (108)

-S kom se pogovarjate o prihodnosti, različnih možnostih formalne pomoči (otroci, strokovne službe)?

/Z otroci se pogovarjam./ (109)

-Kako pomembno je tu finančno vprašanje (stroški teh storitev)?

/Moja pokojnina bi bila premalo./ (110) /Zato tudi otrokom govorim, da so otroci zadolženi, da poskrbijo za mene./ (111) /ker so tudi oni od nas nasledili hišo./ (112)

5. Načrti za prihodnost

-Kakšni so vaši načrti za prihodnost? Kaj si želite početi? Kdo bi vam lahko pri tem pomagal?

/Želim, da sem zdrava./ (113) /Da lahko sama za sebe poskrbim./ (114) Nisem navajena, da nekdo za mene skrbi in služi.

Intervju J

1. Opis življenja

Prosim, opišite svoje življenje, kako trenutno poteka:

-kraj bivanja (poseljenost, oddaljenost sosedov, trgovine, ustanov, javnega prevoza...) ter opis hiše oz. bivalnega prostora

/Živim v Ljubljani-Šiška./ (1) /v stanovanjskem bloku./ (2) /Vse imam blizu./ (3)

-s kom živi

/Trenutno z možem./ (4)

-opis družine (koliko ima otrok, bratov, sester, partner, nečaki, vnuki ipd.).

/Poleg moža./ (5) /imam še sina./ (6) in /hčerko./ (7) /Imam 3 vnuke./ (8) /Imam 2 sestre./ (9) /en brat je še živ./ (10) /imela sem še 3 brata, katera so umrla v vojni./ (11)

-Kakšna so vaša vsakdanja opravila?

/Poleg gospodinjstva./ (12) /sprehodi./ (13) /obdelovanja vrta./ (14) in /ročna dela./ (15)

-Kdo vam pomaga pri vsakdanjih opravilih? (Ali vedno isti ljudje)?

/Mož./ (16)

-Kakšno je vaše zdravje? Ali potrebujete kakšno pomoč? Ali morda jemljete kakšna zdravila? Kako shajate s stroški za zdravstveno oskrbo (zdravila, prevozi do zdravnika)?

/Nisem v redu./ (17) /Prebolela sem Borilozo(bolezen zaradi klopa)./ (18) Zaradi tega sem dobila pokojnino za 4 ure dela. /Še vedno se zdravim./ (19) /vedno sem pod kontrolo zdravnikov./ (20) /Imam težave s križem./ (21) in /želodcem./ (22) /Poleg recepta moram še doplačati zdravila./ (23)

-Ali vas doma kdo obiskuje, npr. patronažna sestra, kdo iz Karitasa, kdo iz društva upokojencev ali kakšnega drugega društva (gasilsko društvo, kmečka društva), duhovnik ipd.? S kakšnim namenom vas obiščejo? Kako vam pomagajo?

/Ne./ (24)

-Ali vam kdo finančno pomaga oz. vi njim? Kdo oz. komu(alii so to otroci, ali vedno ista oseba)? Kako si pomagate s temi sredstvi?

/Sorodniki iz Švice./ (25) /Nekoč sem jaz njima, ko so oni kot begunci prišli v Slovenijo in so živeli pri meni./ (26) /To kar mi dajo, mi pride prav za zdravila./ (27) /da grem nekam./ (28)

2. Delovno življenje in aktivnosti v prostem času

a) Migracija

-kdaj ste prišli v Slovenijo? Na kakšen način? Razlog prihoda v Slovenijo?

/Leta 1978./ (29) /Mož je končal v Litostroju šolo, potem se je tukaj tudi zaposlil./ (30) /Jaz sem bila v Bosni 3. leta, potem sem prišla za njim tukaj./ (31)

-Kaj ste pričakovali v Sloveniji?

/Boljše življenje./ (32) /V Bosni smo lahko delali samo na poljedelstvu, če tega nisi imel, potem nisi mogel delati. / (33)

-Koga ste imeli tukaj?

/Nobenega./ (34)

-Kdo vam je pomagal, ko ste prišli sem (kakšna organizacija, oseba)? Kako vam je pomagal?

/Samo moževa firma./ (35) /ker so nam ponudili stanovanje./ (36) /kasneje so nam dali možnost, da ga lahko odkupiva./ (37)

-S kom iz vaše države ste po prihodu v Slovenijo imeli stike? Kako ste vi njim morebiti pomagali in kako oni vam?

/S starši./ (38) in /bratom./ (39) /Pomagali smo predvsem njegovim staršem./ (40) ker so bili v bolj kritičnem stanju kot moji. /Pomagali smo predvsem finančno./ (41)

-Kako se je spremenilo vaše življenje po prihodu v Slovenijo? Kakšna je bila razlika?

/V Bosni se tudi takrat ni slabo živelo./ (42) /Bilo nam je lažje, ko sem prišla v Slovenijo, ker smo bili vsi skupaj./ (43) Takrat sem imela že hčerko.

-Kako ste doživeli razpad Jugoslavije, vojna v Bosni, kaj je to pomenilo za vas?

/Težko./ (44) /Imela sem občutek, da to ne gre na dobro./ (45) /Kot da, se družina razdeli./ (46)

-Kako ste si uredili status (državljanstvo, vloga za tujca)?

/Dala sem vlogo za državljanstvo in ga dobila./ (47)

Kaj ocenjujete kot prednosti vašega življenja v Sloveniji in kaj kot slabosti?

/Prednost je bila ta, da smo vedno lahko delali./ (48) /Slabost pa to, da ni bilo družjenja./ (49) /kot smo ga bili v Bosni vajeni./ (50) /V Bosni bi ljudje prišli prej v pomoč./ (51)

-Katera vaša pričakovanja so se uresničila in katera ne?

/Pričakovanja so se v večini uresničili./ (52) /Hoteli smo samo še v Bosni narediti kakšno majhno hišico./ (53) /ampak nas je v tem vojna preprečila, ker smo imeli veliko beguncev in je bilo treba vse kar smo šparali porabiti za preživetje./ (54)

-Ste se ob upokojitvi želeli vrniti nazaj v matično državo in zakaj ja oz. zakaj ne?

/Ne./ (55) /zato ker nimam v Bosni nobenega od bližnje družine./ (56) /Poleg tega otroci./ (57) in /vnuki so tukaj./ (58)

b) Pred upokojitvijo

Prosim, opišite sedaj še vaše delovno življenje pred upokojitvijo:

-Kakšno delo ste opravljali pred upokojitvijo? (ZA ZAPOSLENE: Koliko let ste bili zaposleni in kje? Kako ste shajali s finančnimi sredstvi, ki ste jih dobili iz zaposlitve? TISTI, KI NISO BILI ZAPOSLENI: Kdo vas je preživel? S čim ste se preživljali?...)

/Delala sem v Kartonažni./ (59) /ročni izdelavi, razne konfekcije./ (60) /25 let./ (61) /Plača je bila solidna, dalo se je lepo živeti./ (62)

-Če ste potrebovali pomoč, na koga ste se lahko obrnili?

/Na sosedo smo se takrat lahko obrnili./ (63) /Včasih mi je pazila na hčerko./ (64) /poleg tega nam je posodila na začetku denar za stanovanje./ (65)

-Ste se v prostem času ukvarjali s kakšno dejavnostjo? Katere so bile te aktivnosti? V katerih društvih ste sodelovali? Kaj so bile vaše naloge? Koliko časa ste posvečali delovanju v društvih?

/Ne./ (66)

c) Delovne aktivnosti sedaj

-Ali sedaj opravljate kakšno delo za plačilo? Kakšno delo je to? Kakšni so odnosi s sodelavci? Kaj vam pomeni delo (npr. dohodek, druženje...)?

/Delam še vedno./ (67) /Eni gospe grem počistiti./ (68) /Zraven še delam, da otrokom delim malico./ (69) /Ta dohodek mi zelo dobro pride./ (70)

d) Sodelovanje v društvih

V katerih društvih delujete sedaj? Kako pogosto se srečujete? Kakšnih dejavnosti se udeležujete?

/V islamski skupnosti se udeležujem raznih predavanj./ (71) Ene /dva krat na teden./ (72) /včasih mogoče tudi večkrat./ (73) /Vključena sem tudi v društvu invalidov./ (74)

3. Dohodki in prejмки

-Kako razporedite svoje dohodke za različne potrebe (dom, pomoč na domu ipd.)?

/Položnice./ (75) /kredite./ (76) /potem pa kar ostane za življenje naprej./ (77)

-Ali imate dovolj dohodkov, za vse kar potrebujete in želite?

/Nimam./ (78) /rada bi si kdaj kaj privoščila./ (79) /kam šla na počitnice./ (80)

-Za katere stvari vam trenutno zmanjka? Koliko bi še rabili? Ali se morate čemu odreči, ker za to nimate denarja (npr. hrana, zdravstveni pripomočki, zdravila)? Kako pogosto pride do tega (da si nečesa ne morete privoščiti) - enkrat na mesec, večkrat?

Kot sem povedala, /zmanjka da bi si človek kaj kdaj privoščil./ (81) /Rabili bi še ene 300 evrov./ (82) /da bi lahko živel normalno. / (83)

-Kaj naredite, če vam zmanjka denarja za nujne stvari (na koga se obrnete, pri kom prosite za pomoč - sorodniki, prijatelji, sosede, organizacije)? Opišite, prosim, čim bolj podrobno nekaj primerov?

/Na nobenega se ne obračam./ (84) /Razpolagam s toliko kolikor imam./ (85)

-Ali lahko kaj varčujete (če dajete kaj denarja na stran - za kaj je namenjen)?

/Ne morem./ (86)

-Kaj je vaš vir dohodka - pokojnina, katastrski dohodek, dodatna renta, denarna socialna pomoč, varstveni dodatek? (Morda lahko skupaj pogledamo pokojninski odrezek?)

/Pokojnina./ (87)

-Koliko pa je približno višina vašega dohodka?

/380 evrov./ (88)

-Ali imate morda kakšen kredit (ali pa ste ga imeli pred časom)?

/Imam za avto registracijo./ (89)

-Ali ste si morda pri kom sposodili denar (trenutno ali pa pred nekaj časa)? Pri kom?

/Samo takrat od sosede./ (90) /za nakup stanovanja./ (91)

-Kako se je z upokojitvijo spremenilo vaše finančno stanje - sedaj morda težje ali lažje shajate? Kaj vse se je spremenilo z upokojitvijo?

/Težje shajam./ (92) /Psihično sem zbolela, že zadnje dve leti v službi./ (93) /ker nisem dobivala plačila po štiri mesece./ (94)

-Kaj menite o svojem finančnem položaju – občutite, da živite v pomanjkanju? Kaj bi rekli glede na svoje preteklo stanje (npr. pred upokojitvijo)? Kaj pa glede na druge ljudi okoli sebe?

/Okoli mene so ljudje, ki težje shajajo./(95) /Mislim, da živim v pomanjkanju./(96)

-Ali imate morda še vedno v lasti kakšno nepremičnino (stanovanje, kmetijo, ...) ali kaj zemlje?

/Stanovanje./(97)

4. Poznavanje oblik pomoči starim ljudem

-Kaj bi storili, če bi potrebovali (še več) pomoč(i) pri vsakdanjih opravilih, na koga bi se obrnili, kakšno pomoč bi poiskali, kaj bi spremenili v svojem življenju? Na primer, če bi huje zboleli, kaj bi storili? Kdo bi vam lahko pomagal?

/Obrnila bi se prvo na svoje otroke./(98) /potem pa na socialno./(99) /če ne bi vedela, kako naprej./(100)

-S kom se pogovarjate o prihodnosti, različnih možnostih formalne pomoči (otroci, strokovne službe)?

/Z možem/(101) in /otroci./(102)

-Kako pomembno je tu finančno vprašanje (stroški teh storitev)?

/Zelo pomembno./(103) /ker če bi šla v dom tudi moji otroci ne bi mogli odplačevati stroške doma./(104)

5. Načrti za prihodnost

-Kakšni so vaši načrti za prihodnost? Kaj si želite početi? Kdo bi vam lahko pri tem pomagal?

/Da se veselim./(105) dokler sem živa. /Da se družim z ljudmi/(106) in /da grem kam./(107)

9.2 ODPRTO KODIRANJE

Opis življenja

Št. Izjave	Izjava	Pojem	Kategorija
A1	Živim v centru	Center	Kraj bivanja
A2	vse mi je blizu	Infrastruktura – bližina infrastrukture	Kraj bivanja
A3	Stanujem v stolpnici	Stolpnica	Opis bivalnega prostora
B1	Živim na Jesenicah v centru	Center	Kraj bivanja
B2	Živim v stolpnici	Stolpnica	Opis bivalnega prostora
B3	Vse imam blizu	Infrastruktura – bližina infrastrukture	Kraj bivanja
C1	Živim v Ljubljani	Mesto	Kraj bivanja
C2	vse mi je blizu	Infrastruktura – bližina infrastrukture	Kraj bivanja
C3	razen javni prevoz je oddaljen 1 km	Infrastruktura Javni prevoz - oddaljenost	Kraj bivanja
C4	Privatna hiša, imamo okoli 200 km ²	Hiša	Opis bivalnega prostora
D1	Živim na Jesenicah v centru	Center	Kraj bivanja
D2	vse imam blizu	Infrastruktura – bližina infrastrukture	Kraj bivanja
D3	Živim v stanovanjskem bloku	Blok	Opis bivalnega prostora
E1	Živim na Jesenicah, tukaj v centru	Center	Kraj bivanja

E2	Vse je blizu	Infrastruktura – bližina infrastrukture	Kraj bivanja
F1	V centru Ljubljane	Center	Kraj bivanja
F2	Živim v bloku na 3. nadstropju	Blok	Opis bivalnega prostora
G1	Živim v bloku v stanovanju	Blok	Opis bivalnega prostora
G2	Vse imam blizu	Infrastruktura – bližina infrastrukture	Kraj bivanja
G3	Razen zdravstvena ustanova je malo daleč	Infrastruktura Zdravstvene ustanove - oddaljenost	Kraj bivanja
H1	V stanovanjskem bloku v Lj- Šentvid	Blok	Opis bivalnega prostora
H2	Vse mi je blizu	Infrastruktura – bližina infrastrukture	Kraj bivanja
H3	jaz imam svojo zdravnico na Metelkovi, ker sem prej tam živel	Infrastruktura osebne zdravnice - oddaljenost	Kraj bivanja
I1	V centru Ljubljane	Center	Kraj bivanja
I2	Živim v stanovanjskem bloku	Blok	Opis bivalnega prostora
I3	vse mi je blizu	Infrastruktura – bližina infrastrukture	Kraj bivanja
J1	Živim v Ljubljani-Šiška	Mesto	Kraj bivanja
J2	v stanovanjskem bloku	Blok	Opis bivalnega prostora
J3	Vse imam blizu	Infrastruktura – bližina infrastrukture	Kraj bivanja
A4	Z možem	Skupno gospodinjstvo - mož	Družina
A5	hčerko	Skupno gospodinjstvo - hčerka	Družina
B4	Sama živim	Živi sama	Družina
C5	Z možem	Skupno gospodinjstvo - mož	Družina
C6	Potem so še v isti hiši še hčerka in zet	Deljeno gospodinjstvo – hčerka, zet	Družina
C7	sin in snaha	Deljeno gospodinjstvo – sin, snaha	Družina
C8	nismo v istem gospodinjstvu	Deljeno gospodinjstvo	Družina
D4	Živim z neoženjenim sinom	Skupno gospodinjstvo - sin	Družina
E3	Sama živim	Živi sama	Družina
F3	Živim z mamo	Skupno gospodinjstvo - mama	Družina
G4	Živim z možem	Skupno gospodinjstvo - mož	Družina
G5	sinom	Skupno gospodinjstvo - sin	Družina
H4	Živim z možem	Skupno gospodinjstvo - mož	Družina
H5	hčerko	Skupno gospodinjstvo - hčerka	Družina
H6	dva vnuka	Skupno gospodinjstvo – vnuka 2	Družina
I4	Z možem	Skupno gospodinjstvo -	Družina

		mož	
J4	Trenutno z možem	Skupno gospodinjstvo - mož	Družina
A6	Imam 4 hčerke	Člani družine – hčerke 4	Družina
A7	Imam 6 vnukov.	Člani družine – vnukov 6	Družina
B5	Imam 2 hčerke	Člani družine – hčerke 2	Družina
B6	4 vnučke	Člani družine – vnukov 4	Družina
C9	Mož	Člani družine – mož	Družina
C10	sin	Člani družine - sin	Družina
C11	hčerka	Člani družine - hčerka	Družina
C12	Imam 5 sester	Člani družine – sestre 5	Družina
C13	brata	Člani družine - brat	Družina
C14	Nečakov imam kar veliko	Člani družine – veliko nečakov	Družina
D5	3 sina	Člani družine – sina 3	Družina
D6	hčerko	Člani družine - hčerka	Družina
D7	4 vnuke	Člani družine – vnukov 4	Družina
D8	7 sester	Člani družine – sestre 7	Družina
D9	3 brata	Člani družine - bratov 3	Družina
D10	5 jih je že pokojnih	Člani družine – pokojni 5	Družina
E4	Nimam otrok	Člani družine - otrok ni	Družina
E5	Mož mi je umrl pred osmimi leti	Člani družine - Pokojni mož	Družina
E6	Imam tukaj enega brata	Člani družine - brat	Družina
E7	njegove dve hčerke	Člani družine – nečakinji 2	Družina
E8	V Bosni pa še dva brata	Člani družine – brata 2	Družina
E9	sestro	Člani družine - sestra	Družina
E10	starše	Člani družine - starši	Družina
F4	Imam eno hčerko	Člani družine - hčerka	Družina
F5	mož mi je umrl pred petimi let	Člani družine – pokojni mož	Družina
F6	Imam eno vnukinjo	Člani družine - vnukinja	Družina
F7	brata	Člani družine - brat	Družina
G6	Imam moža	Člani družine – mož	Družina
G7	sina	Člani družine - sin	Družina
G8	brata	Člani družine - brat	Družina
G9	dve sestre	Člani družine – sestre 2	Družina
G10	Ena sestra ima 5 otrok, druga dva in brat dva otroka	Člani družine – nečakov 9	Družina
H7	Imam moža	Člani družine - mož	Družina
H8	4 hčerke	Člani družine – hčerke 4	Družina
H9	brata	Člani družine - brata	Družina
H10	sestro	Člani družine - sestra	Družina
H11	Brat je pokojni	Člani družine - pokojni brat	Družina
H12	on je imel tudi 4 hčerke	Člani družine – nečakinje 4	Družina

H13	Imam 7 vnukov	Člani družine – vnukov 7	Družina
I5	Imam 2 sina	Člani družine – sina 2	Družina
I6	Eno vnukinjo	Člani družine - vnukinja	Družina
I7	Imam 3 sestre	Člani družine – sestre 3	Družina
I8	brata	Člani družine - brata	Družina
I9	Imam tudi 6 nečakov	Člani družine – nečakov 6	Družina
J5	Poleg moža	Člani družine - mož	Družina
J6	imam še sina	Člani družine - sin	Družina
J7	hčerko	Člani družine - hčerka	Družina
J8	Imam 3 vnuke	Člani družine – vnukov 3	Družina
J9	Imam 2 sestre	Člani družine – sestre 2	Družina
J10	en brat je še živ	Člani družine - brat	Družina
J11	imela sem še 3 brata, katera so umrla v vojni	Člani družine – pokojni bratje 3	Družina
A8	pospravljanje	Gospodinjstvo - pospravljanje	Vsakdanja opravila
A9	kuhanje	Gospodinjstvo - kuhanje	Vsakdanja opravila
A10	crkljanje vnučkov	Druženje – z vnuki	Vsakdanja opravila
A11	Kakšen sprehod si privoščim	Rekreacija - sprehod	Vsakdanja opravila
B7	Prav veliko jih nimam	Opravila – ni veliko	Vsakdanja opravila
B8	si pripravim zajtrk	Gospodinjstvo - kuhanje	Vsakdanja opravila
B9	Potem še za otroke kaj pripravim, če so v službi	Gospodinjstvo - kuhanje	Vsakdanja opravila
B10	Hodim na sprehode	Rekreacija - sprehod	Vsakdanja opravila
B11	malo štrikam	Ročna dela - štrikanje	Vsakdanja opravila
B12	kvačkam	Ročna dela - kvačkanje	Vsakdanja opravila
C15	Vsakdanja opravila so hišna opravila	Gospodinjstvo – hišna opravila	Vsakdanja opravila
C16	pospravljanje	Gospodinjstvo - pospravljanje	Vsakdanja opravila
C17	kuhanje	Gospodinjstvo - kuhanje	Vsakdanja opravila
C18	Potem grem na telovadbo	Rekreacija - telovadba	Vsakdanja opravila
C19	sprehod s psom	Rekreacija – sprehod s psom	Vsakdanja opravila
D11	Večinoma domačinstvo	Gospodinjstvo - domačinstvo	Vsakdanja opravila
D12	kuhanje	Gospodinjstvo - kuhanje	Vsakdanja opravila
D13	pospravljanje	Gospodinjstvo - pospravljanje	Vsakdanja opravila
D14	obdelovanje vrta	Rekreacija – obdelovanje vrta	Vsakdanja opravila
E11	Veliko delam	Delo	Vsakdanja opravila
E12	čistim stanovanjske bloke	Delo – čiščenje blokov	Vsakdanja opravila
E13	imam vseeno malo prostega časa	Prosti čas – malo prostega časa	Vsakdanja opravila
E14	Vedno nekaj delam	Delo	Vsakdanja opravila
E15	štrikam	Ročna dela - štrikanje	Vsakdanja opravila
F8	Domačinstvo	Gospodinjstvo -	Vsakdanja opravila

		domačinstvo	
F9	kuhanje	Gospodinjstvo - kuhanje	Vsakdanja opravila
F10	za mamu skrbim	Delo – skrb za mamu	Vsakdanja opravila
G11	Bolj domačinstvo	Gospodinjstvo - domačinstvo	Vsakdanja opravila
G12	pospravljanje	Gospodinjstvo - pospravljanje	Vsakdanja opravila
G13	kuhanje	Gospodinjstvo - kuhanje	Vsakdanja opravila
G14	Druženje s prijateljicami	Druženje – s prijateljicami	Vsakdanja opravila
H14	včasih kaj skuham	Gospodinjstvo - kuhanje	Vsakdanja opravila
H15	pospravim	Gospodinjstvo - pospravljanje	Vsakdanja opravila
I10	Kuhanje	Gospodinjstvo - kuhanje	Vsakdanja opravila
I11	čiščenje	Gospodinjstvo - čiščenje	Vsakdanja opravila
I12	doma sem	Dom	Vsakdanja opravila
J12	Poleg gospodinjstva	Gospodinjstvo	Vsakdanja opravila
J13	sprehodi	Rekreacija - sprehod	Vsakdanja opravila
J14	obdelovanja vrta	Rekreacija – obdelovanje vrta	Vsakdanja opravila
J15	ročna dela	Ročna dela	Vsakdanja opravila
A12	Hčerka, če je doma	Člani družine - hčerka	Potreba po pomoči
B13	Zaenkrat nobeden	Samopomoč	Potreba po pomoči
B14	Edino če rabim kakšno večjo fasungo mi otroci pripeljejo	Člani družine - otroci	Potreba po pomoči
C20	Mož	Člani družine - mož	Potreba po pomoči
D15	sama	Samopomoč	Potreba po pomoči
E16	Nobeden	Samopomoč	Potreba po pomoči
F11	Nobeden	Samopomoč	Potreba po pomoči
G15	Nobeden	Samopomoč	Potreba po pomoči
H16	Hčerka	Člani družine - hčerka	Potreba po pomoči
H17	vnuki	Člani družine - vnuki	Potreba po pomoči
I13	Sama opravljam	Samopomoč	Potreba po pomoči
J16	Mož	Člani družine - mož	Potreba po pomoči
A13	Zaenkrat še ne potrebujem pomoči	Samopomoč	Potreba po pomoči
A14	Veliko sem že dala skozi, rak	Bolezen - rak	Zdravje
A15	infarkt	Bolezen - infarkt	Zdravje
A16	tudi druge bolezni	Bolezen – druge bolezni	Zdravje
A17	Ne jemljem nobenih zdravil	Zdravila – ne potrebuje	Zdravje
A18	dobim vse prek recepta	Zdravila – preko recepta	Stroški
B15	Zaenkrat sem zdrava	Bolezni ni	Zdravje
B16	Bolj malo jemljem zdravila, nič konkretnega	Zdravila – nič konkretnega	Zdravje
B17	Večinoma dobim zdravila na recept	Zdravila – preko recepta	Stroški
B18	Ne vlagam veliko stroškov	Stroški – ni veliko	Stroški
C21	Zaenkrat kar v redu	Zdravje – dobro	Zdravje
C22	Imam sladkorno bolezen	Bolezen - sladkorna	Zdravje
C23	težave z hrbtenico	Bolezen - hrbtenica	Zdravje

C24	Zdravil imam kar precej	Zdravila - veliko	Zdravje
C25	Ne dobim vsega preko recepta, nekatere plačam tudi samoplačniško	Zdravila – doplačilo	Stroški
C26	Zaenkrat gre	Finance za zdravila – zaenkrat gre	Stroški
D16	Zdravila imam velik	Zdravila - veliko	Zdravje
D17	s srcom	Bolezen - srce	Zdravje
D18	holesterolom	Bolezen - holesterol	Zdravje
D19	preveč gosto krvjo	Bolezen – gosta kri	Zdravje
D20	pritiskom	Bolezen - pritisk	Zdravje
D21	Vse dobim prek recepta	Zdravila – preko recepta	Stroški
D22	Trenutno ne potrebujem pomoči	Samopomoč	Potreba po pomoči
E17	nimam nobenih zdravstvenih težav	Zdravje - dobro	Zdravje
E18	Včasih glavobol	Bolezen - glavobol	Zdravje
E19	popijem tableto proti bolečinam	Zdravila – proti bolečinam	Zdravje
E20	dobim na recept	Zdravila – preko recepta	Stroški
F12	Zdaj sem opazila da imam težave s pritiskom srca	Bolezen – pritisk	Zdravje
F13	Moram iti zdravniku	Pomoč - zdravnik	Potreba po pomoči
F14	Trenutno ne jemljem nobenih zdravil	Zdravila – ne jemlje	Zdravje
G16	Slabo	Zdravje - slabo	Zdravje
G17	Jaz sem zelo mlada zbolela od križa	Bolezen - križ	Zdravje
G18	Uporabljam zdravila proti bolečinah	Zdravila – proti bolečinam	Zdravje
G19	Zdravstveno imam urejeno, tako da ne potrebujem nobenih doplačil za zdravila	Zdravila – preko recepta	Stroški
H18	Slabo	Zdravje - slabo	Zdravje
H19	ampak hvala Bogu spet dobro	Zdravje - dobro	Zdravje
H20	Zdravila dobim preko recepta	Zdravila – preko recepta	Stroški
I14	Imam težave z pritiskom	Bolezen - pritisk	Zdravje
I15	srce	Bolezen - srce	Zdravje
I16	sladkorno	Bolezen - sladkorno	Zdravje
I17	vsega imam	Bolezen - veliko	Zdravje
I18	Pomoči ne rabim	Samopomoč	Potreba po pomoči
I19	Imam redna zdravila za srce	Zdravila – za srce	Zdravje
I20	holesterol	Zdravila – za holesterol	Zdravje
I21	pritisk	Zdravila – za pritisk	Zdravje
I22	proti bolečinam	Zdravila – proti bolečinam	Zdravje
I23	Vse dobim na recept	Zdravila – preko recepta	Stroški
J17	Nisem v redu	Zdravje - slabo	Zdravje
J18	Prebolela sem Boriloza(bolezen zaradi klopa).	Bolezen - Boriloza	Zdravje
J19	Še vedno se zdravim	Zdravje – v poteku	Zdravje
J20	vedno sem pod kontrolo zdravnikov	Pomoč zdravnikov	Potreba po pomoči
J21	Imam težave s križem	Bolezen - križ	Zdravje
J22	želodcem.	Bolezen - želodec	Zdravje
J23	Poleg recepta moram še doplačati	Zdravila - doplačilo	Stroški

	zdravila		
A19	Ne	Pomoč po patronaži- ne	Potreba po pomoči
B19	Ne	Pomoč po patronaži - ne	Potreba po pomoči
C27	Ne	Pomoč po patronaži- ne	Potreba po pomoči
D23	Ne obiskuje	Pomoč po patronaži- ne	Potreba po pomoči
E21	Ne	Pomoč po patronaži- ne	Potreba po pomoči
F15	Ne	Pomoč po patronaži- ne	Potreba po pomoči
G20	Ne	Pomoč po patronaži- ne	Potreba po pomoči
H21	Ne	Pomoč po patronaži- ne	Potreba po pomoči
I24	Ne	Pomoč po patronaži - ne	Potreba po pomoči
J24	Ne	Pomoč po patronaži- ne	Potreba po pomoči
A20	Ne rabim pomoči	Samopomoč	Potreba po pomoči
A21	hčerke včasih prinesejo kakšen dinar	Člani družine - hčerke	Potreba po pomoči
B20	Nobeden ne pomaga	Pomoči ni	Potreba po pomoči
B21	Sama si pomagam, malo hodim še dodatno kaj zaslužiti	Samopomoč	Potreba po pomoči
C28	Zaenkrat ne pomagajo, ker trenutno ne rabimo	Pomoč – ni potrebna	Potreba po pomoči
C29	Drugače kar se tiče stroškov pri hiši, otroci pomagajo	Člani družine - otrok	Potreba po pomoči
C30	Delimo stroške hiše	Finančna sredstva – delitev stroškov	Potreba po pomoči
D24	Jaz ne pomagam nikomur	Pomoč drugim- ne	Pomoč drugim
D25	a prav tako lahko rečem, da tudi meni ne	Pomoči ni	Potreba po pomoči
E22	Meni nobeden	Pomoči ni	Potreba po pomoči
E23	brata hčerke	Člani družine - nečakinjam	Pomoč drugim
F16	Meni nobeden	Pomoči ni	Potreba po pomoči
F17	Jaz tko včasih dam kakšni organizaciji	Pomoč drugim - organizacija	Pomoč drugim
F18	za izgradnjo džamije	Pomoč drugim – izgradnja džamije	Pomoč drugim
G21	Ne, meni nobeden ne pomaga	Pomoči ni	Potreba po pomoči
G22	Jaz pomagam malo sinu, kljub temu da dela	Člani družine - sin	Pomoč drugim
H22	Jaz pomagam vsakomur, ki nima	Pomoč drugim - revnim	Pomoč drugim
H23	Dobim včasih od hčerki	Pomoč - hčerke	Potreba po pomoči
H24	Pomaga mi za karkoli.	Pomoč – za karkoli	Potreba po pomoči
I25	Mi pomagamo tašči dol v Bosni	Člani družine - tašča	Pomoč drugim
I26	otrokom	Člani družine - otroci	Pomoč drugim
J25	Sorodniki iz Švice	Člani družine - sorodniki	Potreba po pomoči
J26	Nekoč sem jaz njima, ko so oni kot begunci prišli v Slovenijo in so živeli pri meni	Člani družine - sorodnikom	Pomoč drugim
J27	To kar mi dajo, mi pride prav za zdravila	Finančna sredstva – za zdravila	Potreba po pomoči
J28	da grem nekam	Finančna sredstva – za izlete	Potreba po pomoči

Delovno življenje in aktivnosti v prostem času

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija
A22	75. leta	Prihod v Slovenijo – 75.leta	Migracija
A23	Bila sem poročena	Status - poročena	Migracija
A24	Mož je dobil službo v Slovenijo, nato sem pa še jaz prišla	Razlog prihoda – moževa zaposlitev	Migracija
B22	70. leta	Prihod v Slovenijo – 70.leta	Migracija
B23	Prišla sem v srednjo šolo na Jesenice	Status - izobraževanja	Migracija
B24	V Slovenijo sem prišla, ker sem spoznala fanta	Razlog prihoda – spoznala fanta	Migracija
C31	76. leta	Prihod v Slovenijo – 76.leta	Migracija
C32	Prišla sam z razlogom, da bi službo iskala	Razlog prihoda – služba	Migracija
D26	15.1.1964. sem prišla	Prihod v Slovenijo – 64. leta	Migracija
D27	Poročila sem se z svojim možem, on je delal v Sloveniji.	Razlog prihoda – moževa zaposlitev	Migracija
D28	Potem sem pa tudi jaz prišla z njim	Razlog prihoda – moževa zaposlitev	Migracija
E24	1992 leta sem prišla	Prihod v Slovenijo – 92.leta	Migracija
E25	Prišla sem zaradi vojne v Bosni	Razlog prihoda - vojna	Migracija
E26	pa sem pobegnila v Slovenijo k možu.	Razlog prihoda – moževa zaposlitev	Migracija
F19	Leta 1969	Prihod v Slovenijo – 69.leta	Migracija
F20	Mož je delal v Ljubljani	Razlog prihoda – moževa zaposlitev	Migracija
G23	Prišla sem leta 1977	Prihod v Slovenijo – 77.leta	Migracija
G24	Brat je delal v Sloveniji	Razlog prihoda – bratova zaposlitev	Migracija
G25	Pa me je on pripeljal	Pomoč prihoda - brat	Migracija
H25	Leta 1976	Prihod v Slovenijo - 76.leta	Migracija
H26	Prišla sem v Ljubljano, sestrični čuvati otroke	Razlog prihoda – Paziti sestričnine otroke	Migracija
I27	Leta 1972	Prihod v Slovenijo - 72. leta	Migracija
I28	Mož je delal tukaj v Ljubljani	Razlog prihoda – moževa zaposlitev	Migracija
I29	Jaz sem bila eno leto v Bosni, potem sem tudi jaz prišla k njemu	Proces preseljevanja – po enem letu	Migracija
J29	Leta 1978	Prihod v Slovenijo – 78.leta	Migracija
J30	Mož je končal v Litostroju šolo, potem	Razlog prihoda –	Migracija

	se je tukaj tudi zaposlil.	moževa zaposlitev	
J31	Jaz sem bila v Bosni 3. leta, potem sem prišla za njim tukaj	Proces preseljevanja – po treh letih	Migracija
A25	Da se je z zlato žlico	Dobre socialne razmere	Pričakovanja
B25	Takrat nisem nič pričakovala	Brez pričakovanj	Pričakovanja
B26	Boljše so živeli	Dobre socialne razmere – boljše življenje	Pričakovanja
B27	lažje si dobil službo	Dobre socialne razmere - Lažja zaposlitev	Pričakovanja
B28	boljše izobraževanje	Dobre socialne razmere – boljše izobraževanje	Pričakovanja
C33	da dobim službo	Pričakovanja – dobitvev zaposlitve	Pričakovanja
D29	Nisem nič	Brez pričakovanj	Pričakovanja
D30	Veliko sem bila čustveno vezana za Bosno	Domotožje	Pričakovanja
D31	Imela sem dobro službo, delala sem v eni firmi	Dobre razmere v matični državi	Pričakovanja
E27	Za mene je tukaj življenje bil za nulo	Slabo življenje	Pričakovanja
E28	Jaz sem imela v Bosni službo in če ne bi bilo vojne jaz ne bi prišla tukaj.	Dobre razmere v matični državi	Pričakovanja
F21	Službo.	Pričakovanja – dobitvev zaposlitve	Pričakovanja
G26	Da dobim službo	Pričakovanja – dobitvev zaposlitve	Pričakovanja
H27	Da se zaposlim	Pričakovanja – dobitvev zaposlitve	Pričakovanja
I30	Pričakovala sem, da dobim službo	Pričakovanja – dobitvev zaposlitve	Pričakovanja
J32	Boljše življenje	Dobre socialne razmere - Boljše življenje	Pričakovanja
J33	V Bosni smo lahko delali samo na poljedelstvu, če tega nisi imel, potem nisi mogel delati.	Slabe razmere v matični državi	Pričakovanja
A26	Nobenega	Slaba socialna mreža	Stiki
B29	Sorodnico.	Dobra socialna mreža - sorodnica	Stiki
C34	sestrično	Dobra socialna mreža - sestrična	Stiki
D32	Imela sem sestro	Dobra socialna mreža - sestra	Stiki
E29	Moža.	Dobra socialna mreža - moža	Stiki
F22	Od tete sin je bil tukaj	Dobra socialna mreža - bratranec	Stiki
G27	Samo brata.	Dobra socialna mreža - brat	Stiki
H28	Sestrično	Dobra socialna mreža - sestrična	Stiki
I31	Jaz nisem imela nobenega	Slaba socialna mreža	Stiki
I32	Mož je imel očeta	Dobra socialna mreža - tast	Stiki

J34	Nobenega.	Slaba socialna mreža	Stiki
A27	Sami smo prišli	Pomoč pri prihodu - Samopomoč	Potreba po pomoči
B30	Sorodnica mi je pomagala tako, da me je vzela k sebi.	Pomoč pri prihodu - sorodnice	Potreba po pomoči
B31	Čuvala sem njene otroke	Pomoč drugim pri prihodu - sorodnici	Pomoč drugim
C35	Sestrična mi je pomagala	Pomoč pri prihodu - sestrične	Potreba po pomoči
C36	tako da sem prišla jaz v Slovenijo njene otroke čuvati	Pomoč drugim pri prihodu - sestrični	Pomoč drugim
C37	Ona mi je službo najdla	Pomoč pri prihodu - sestrične	Potreba po pomoči
C38	pri njej sem stanovala	Pomoč pri prihodu - sestrične	Potreba po pomoči
D33	Nobeden	Pomoč pri prihodu - Samopomoč	Potreba po pomoči
E30	Nobeden	Pomoč pri prihodu - Samopomoč	Potreba po pomoči
F23	Pomagal nam je od moža prijatelj	Pomoč pri prihodu - moškega prijatelja	Potreba po pomoči
F24	ponudil gansonjero, da sva lahko z mozem na začetku živela tu.	Pomoč pri prihodu - moškega prijatelja	Potreba po pomoči
F25	Potem nam je pomagala še ena slovenska družina, še danes smo družinski prijatelji in smo vsak dan v stikih	Pomoč pri prihodu - slovenske družine	Potreba po pomoči
G28	Brat me je pripeljal	Pomoč pri prihodu - brata	Potreba po pomoči
G29	pol sem se pa sama znajdla	Pomoč pri prihodu - Samopomoč	Potreba po pomoči
H29	Prvo sem živela pri sestrični	Pomoč pri prihodu - sestrične	Potreba po pomoči
H30	čuvala sem otroke.	Pomoč drugim pri prihodu - sestrični	Pomoč drugim
I33	Samo mož	Pomoč pri prihodu - moža	Potreba po pomoči
J35	Samo moževa firma	Pomoč pri prihodu - moževe firme	Potreba po pomoči
J36	ker so nam ponudili stanovanje	Pomoč pri prihodu - moževe firme	Potreba po pomoči
J37	kasneje so nam dali možnost, da ga lahko odkupiva.	Pomoč pri prihodu - moževe firme	Potreba po pomoči
A28	Z očetom	Stiki po prihodu – z očetom	Stiki
A29	mamico.	Stiki po prihodu – z mamico	Stiki
A30	oni niso bili potrebni pomoči	Pomoč drugim po prihodu - Samopomoč staršev	Pomoč drugim
A31	jaz pa tudi ne	Pomoč po prihodu - Samopomoč	Potrebe po pomoči
A32	Oče nas je moralno podpiral	Pomoč po prihodu–	Potrebe po pomoči

		moralna pomoč očeta	
B32	S starši in sorodniki	Stiki po prihodu – s starši in sorodniki	Stiki
B33	Oni mi niso mogli kaj veliko pomagati	Pomoč po prihodu - Samopomoč	Potrebe po pomoči
B34	jaz sem jim lahko pomagala finančno, ko sem začela delati	Pomoč drugim po prihodu – družini - finančno	Pomoč drugim
C39	S starši	Stiki po prihodu – s starši	Stiki
C40	sestrami	Stiki po prihodu – s sestrami	Stiki
C41	s sorodniki	Stiki po prihodu – s sorodniki	Stiki
C42	Oni meni veliko niso pomagali	Pomoč po prihodu - Samopomoč	Potrebe po pomoči
C43	Kakšen denar sem poslala	Pomoč drugim po prihodu – družini - finančno	Pomoč drugim
C44	sem jim kupovala obleke	Pomoč drugim po prihodu – družini -nakup oblek	Pomoč drugim
D34	S svojimi starši	Stiki po prihodu – s starši	Stiki
D35	Niso nam mogli pomagati	Pomoč po prihodu - Samopomoč	Potrebe po pomoči
D36	Jaz sem pomagala, ko sem začela delati,	Pomoč drugim po prihodu - staršem	Pomoč drugim
D37	prav tako tudi partnerjevim staršem	Pomoč drugim po prihodu - moževim staršem	Pomoč drugim
D38	Staršem smo pomagali na finančni način, kolikor smo lahko	Pomoč drugim po prihodu – družini - finančno	Pomoč drugim
E31	Z nobenim nisem imela stike, ker so tudi starši prišli z mano v Slovenijo	Stiki po prihodu – z nobenim	Stiki
F26	S starši	Stiki po prihodu - s starši	Stiki
F27	Kolikor smo lahko smo finančno pomagali.	Pomoč drugim po prihodu – družini - finančno	Pomoč drugim
G30	S starši	Stiki po prihodu – s starši	Stiki
G31	sestrami	Stiki po prihodu – s sestrami	Stiki
G32	Včasih sem jim finančno pomagala	Pomoč drugim po prihodu – družini - finančno	Pomoč drugim
H31	S starši	Stiki po prihodu – s starši	Stiki
H32	Pomagala sem tako, da sem nekaj kupila za hišo	Pomoč drugim po prihodu – družini -nakup za hišo	Pomoč drugim

H33	z denarjem	Pomoč drugim po prihodu – družini - finančno	Pomoč drugim
I34	Mi smo pomagali staršem finančno	Pomoč drugim po prihodu – družini - finančno	Pomoč drugim
J38	S starši	Stiki po prihodu – s starši	Stiki
J39	bratom.	Stiki po prihodu – z bratom	Stiki
J40	Pomagali smo predvsem njegovim staršem	Pomoč drugim po prihodu - moževim staršem	Pomoč drugim
J41	Pomagali smo predvsem finančno	Pomoč drugim po prihodu – družini - finančno	Pomoč drugim
A33	Na začetku je bilo hudo	Sprememba - težki občutki	Spremembe
A34	Prejokala sem par mesecev	Sprememba – težki občutki	Spremembe
A35	bil vaju vasi	Sprememba – domotožje vasi	Spremembe
A36	sosedov	Sprememba – domotožje sosedov	Spremembe
A37	običajev	Sprememba -drugi običaji	Spremembe
A38	Tukaj je bolj zaprto, vsak se zapira	Sprememba – zaprtost ljudi	Spremembe
A39	Mi smo bolj odprt narod.	Sprememba – Zaprtost ljudi	Spremembe
B35	bilo je bolj domotožje	Sprememba - domotožje	Spremembe
B36	sem se pa poročila	Sprememba – se je poročila	Spremembe
B37	zaposlila	Sprememba - zaposlitev	Spremembe
C45	Ogromno.	Sprememba – ogromna sprememba	Spremembe
C46	Dol sem bila brez službe	Pred spremembo – brez zaposlitve	Spremembe
C47	Delali smo na kmetiji	Pred spremembo – delo na kmetiji	Spremembe
C48	Tukaj sem dobila službo	Sprememba – zaposlitev	Spremembe
D39	Jaz sem v Bosni dobro služila	Pred spremembo – dobra zaposlitev	Spremembe
D40	živela s starši	Pred spremembo – življenje s starši	Spremembe
D41	vsega je bilo dovolj	Pred spremembo – dobro življenje	Spremembe
D42	Ko sem prišla v Slovenijo ni bilo kje kupiti hrano, v bližini nisem imela nobene trgovine.	Sprememba – nikjer trgovine v bližini	Spremembe
D43	Težko se je bilo navaditi	Sprememba – navada	Spremembe
E32	Čisto se je spremenilo.	Sprememba – vse se je spremenilo	Spremembe

E33	Mi smo v Bosni dobro živeli	Pred spremembo – dobro življenje	Spremembe
E34	Imela sem dobro plačo	Pred spremembo – dobra plača	Spremembe
E35	In sem prišla v Slovenijo iz dobrega v slabo	Sprememba – iz dobrega v slabo	Spremembe
F28	Zelo težko smo na začetku z možem živeli.	Sprememba – težek začetek	Spremembe
F29	On nekaj časa ni imel službe	Sprememba – moževa ne zaposlitev	Spremembe
F30	Nekaj časa sva se celo vrnila nazaj v Bosno	Sprememba – nekaj časa vrnitev v matično državo	Spremembe
F31	potem sva se spet vrnila, ker nisva imela dol nič.	Sprememba – vrnitev v Slo	Spremembe
G33	Na začetku je bilo težko	Sprememba – težek začetek	Spremembe
G34	Morala sam se navajati na jezik	Sprememba - jezik	Spremembe
G35	kulturo	Sprememba - kultura	Spremembe
H34	Dobro je bilo	Sprememba – dobro življenje	Spremembe
H35	Lahko smo zaslužili in za sebe in druge	Sprememba – zaposlitev	Spremembe
H36	Bilo je lepo delati.	Sprememba – dobro delo	Spremembe
I35	Meni je bilo dobro	Sprememba - dobra	Spremembe
I36	Midva sva se razumela dobro, tako da mi je bilo dobro.	Sprememba – dobra	Spremembe
I37	Delala sem tudi v Bosni, vendar v poljedelstvu doma	Pred spremembo – delo na kmetiji	Spremembe
I38	Drugače je edino, ko greš v službo, pa je bilo malo težje zaradi otrok usklajevati.	Sprememba – težje usklajevanje z otroci	Spremembe
J42	V Bosni se tudi takrat ni slabo živelo.	Pred spremembo – Dobro življenje	Spremembe
J43	Bilo nam je lažje, ko sem prišla v Slovenijo, ker smo bili vsi skupaj.	Sprememba – lažje življenje skupaj z možem	Spremembe
A40	Težko.	Obdobje vojne - težko	Vojna
A41	Ko je bila vojna sem imela pri sebi nekaj beguncev sorodnikov iz Bosne	Obdobje vojne – Pomoč beguncem	Vojna
A42	Razpad Jugoslavije, nam pa ni prinesel nič dobrega	Razpad Jugoslavije – nič dobrega	Jugoslavija
B38	Težko.	Obdobje vojne - težko	Vojna
B39	Izgubili smo nekaj članov	Obdobje vojne – izgubili nekaj članov	Vojna
B40	veliko nepremičnine	Obdobje vojne – izgubili veliko nepremičnine	Vojna
C49	Težko obdobje je bilo obdobje vojne	Obdobje vojne - težko	Vojna
C50	Dol so bili moji starši	Obdobje vojne – starši v vojni	Vojna
C51	sorodniki.	Obdobje vojne – sorodniki v vojni	Vojna
C52	Skrbelo me je za njih	Obdobje vojne – težko	Vojna
C53	Samo da je mir	Želja – za mirom	Vojna
D44	Zelo težko	Obdobje vojne – zelo	Vojna

		težko	
D45	24 mojih iz družine je pobitih	Obdobje vojne – pobiti 24 članov družine	Vojna
E36	Grozno je bilo	Obdobje vojne – grozno	Vojna
E37	Bila sem takrat na delu, ko nas je vojska blokirala	Obdobje vojne – osebne izkušnje blokade	Vojna
F32	Zelo težko	Obdobje vojne – zelo težko	Vojna
F33	V vojni sem izgubila očeta	Obdobje vojne – pokojni oče	Vojna
F34	Brat je bil v taborišču	Obdobje vojne – v taborišču brat	Vojna
G36	Zelo težko	Obdobje vojne – zelo težko	Vojna
G37	Prej iskreno nisem ni razumela, kaj bi to pomenilo za nas, zdaj vidim da je vedno hujše za nas tukaj.	Razpad Jugoslavije – slabo	Jugoslavija
H37	Ma od takrat je bilo vse slabše in slabše	Razpad Jugoslavije – slabe razmere	Jugoslavija
H38	Samo, da ni vojne pa je vseeno spet bolje.	Želje – za mirom	Vojna
I39	Težko, ker sem imela dol v Bosni mami in brata.	Obdobje vojne - težko	Vojna
I40	Takrat je 14 beguncev stanovalo pri nas.	Obdobje vojne – pomoč beguncem	Vojna
I41	Potem mi je še pa mami prišla	Obdobje vojne – begunstvo mame	Vojna
I42	Za razpad Jugoslavije mi je bilo težko, ker nisem poznala kaj to dejansko pomeni.	Razpad Jugoslavije - težko	Jugoslavija
J44	Težko	Obdobje vojne - težko	Vojna
J45	Imela sem občutek, da to ne gre na dobro	Razpad Jugoslavije – nič dobrega	Jugoslavija
J46	Kot da, se družina razdeli	Razpad Jugoslavije – delitev držav	Jugoslavija
A43	Normalno, dala sem vlogo za državljanstvo	Status -državljanstvo	Status
B41	Imela sam večje pravice, če sem vzela državljanstvo.	Status -državljanstvo	Status
C54	Vzeli smo državljanstvo	Status -državljanstvo	Status
D46	Takrat je bila Jugoslavija, ni bilo težav	Pridobitev dokumentov – ni bilo težav	Status
E38	Imela sem zelo veliko težav pri pridobivanju dokumentov	Pridobitev dokumentov – veliko težav	Status
E39	Morala sem najeti odvetnico.	Pridobitev dokumentov – najeti odvetnico	Status
E40	Dokler nismo imeli stanovanja, nismo mogli dobiti stalne dokumente	Pridobitev dokumentov – težave s stanovanjem	Status
E41	Šele potem, ko nam je uspelo kupiti stanovanje, sem dobila podaljšano za 3 leta	Pridobitev dokumentov - podaljšano na 3 leta	Status
E42	nato za stalno	Pridobitev dokumentov – nato za stalno	Status

E43	Nisem hotela iskati državljanstvo Slovenije	Pridobitev dokumentov – ni želela državljanstva	Status
F35	Brez težav	Pridobitev dokumentov – Ni bilo težav	Status
F36	oddala sem vlogo za državljanstvo	Status -državljanstvo	Status
G38	Dobila sem državljanstvo	Status -državljanstvo	Status
G39	Nisem imela težav, takrat sem že imela stanovanje	Pridobivanje dokumentov – brez težav	Status
H39	Takoj sem dobila državljanstvo	Status -državljanstvo	Status
H40	čeprav so bili neki sorodniki proti, da naj ne vzamem, ampak sem vzela.	Pridobivanje dokumentov – sorodniki proti državljanstva	Status
I43	Vse normalno	Pridobivanje dokumentov –normalno	Status
I44	Nisem imela težav za državljanstvo	Status -državljanstvo	Status
J47	Dala sem vlogo za državljanstvo in ga dobila	Status -državljanstvo	Status
A44	Slabost je, ker sem zapustila svojo državo	Zapustila matično državo	Slabost
A45	pogrešala sem celo življenje še dones jo pogrešam	Pogrešanje domovine	Slabost
A46	Tukaj sem pa zaradi materijalnosti	Ekonomsko stanje	Prednost
B42	Velika je prednost, ker sem tukaj lahko dobila zaposlitev	Ekonomsko stanje - zaposlitev	Prednost
B43	lažje živeli	Dobro življenje – lažje živeli	Prednost
B44	Boljše življenje	Dobro življenje – lažje živeli	Prednost
B45	Slabosti so bili pa to, da nisem vedela jezika	Slabost – nepoznavanje jezika	Slabost
B46	Vedno so nas sprejemali, kot tujce.	Slabost - tujec	Slabost
C55	Prednost je bila v službi	Ekonomsko stanje - zaposlitev	Prednost
C56	Začela sem sama kruh služiti	Ekonomsko stanje - zaposlitev	Prednost
C57	postala sem samostojna	Občutek samostojnosti	Prednost
C58	sebe vzdrževati	Ekonomsko stanje - samovzdrževanje	Prednost
C59	tudi drugim pomagati.	Pomoč drugim	Prednost
C60	Nobene slabosti se ne spomnim	Ni slabosti	Prednost
D47	V Bosni se ne bi mogla več vrniti, zaradi same čistoče	Navada življenja	Slabost
D48	Tam se tone v smetišču.	Navada življenja	Slabost
D49	Zelo težko mi je bilo ker sem odšla od hiše.	Domotožje	Slabost
E44	Da je bil mir	Mir v državi	Prednost
F37	Tukaj so bili boljši pogoji za življenje	Socialno življenje – boljši pogoji	Prednost
F38	lažje smo službo dobili, kot dol v Bosni.	Ekonomsko stanje-zaposlitev	Prednost
G40	Takrat je bila Slovenija veliko boljša za	Ekonomsko stanje-	Prednost

	zaposlitev in je bilo takrat Slovenija prednost za nas	zaposlitev	
H41	Prej je bilo vse prednost	Socialno življenje - Vse prednost	Prednost
H42	zdaj je slabše	Trenutno je slabše	Slabost
I45	Meni je vse prednost. Nič mi ni slabo	Socialno življenje - Vse prednost	Prednost
I46	Prednost mi je, ker imam kje biti	Socialno življenje - bivanje	Prednost
I47	Zadovoljna sem z vsem, ne morem povedati, da mi kaj manjka	Socialno življenje – zadovoljstvo	Prednost
J48	Prednost je bila ta, da smo vedno lahko delali	Ekonomsko stanje-zaposlitev	Prednost
J49	Slabost pa to, da ni bilo druženja	Socialno življenje – ni bilo soc. mreže	Slabost
J50	kot smo ga bili v Bosni vajeni	Navada življenja	Slabost
J51	V Bosni bi ljudje prišli prej v pomoč	Navada življenja	Slabost
A47	Uresničilo mi se je, da sem dobila službo	Pridobitev službe	Uresničitev pričakovanj
B47	da sem si uredila življenje	Socialno življenje - urejeno	Uresničitev pričakovanj
B48	Da so se moji otroci šolali, da so uspešni	Socialno življenje – izšolani in uspešni otroci	Uresničitev pričakovanj
C61	Nikoli nisem imela velikih pričakovanj. Bila sem vedno skromna	Pričakovanja – ni veliko	Uresničitev pričakovanj
C62	Uresničilo se je to, da sem dobila službo.	Pridobitev službe	Uresničitev pričakovanj
D50	Da dobim službo	Pridobitev službe	Uresničitev pričakovanj
E45	Pa to da sem delala	Pridobitev službe	Uresničitev pričakovanj
E46	da sem imela za življenje	Socialno življenje – urejeno	Uresničitev pričakovanj
E47	tako takšne stvari	Socialno življenje – urejeno	Uresničitev pričakovanj
E48	Vse kar sam mislila in želela se mi je v Sloveniji uresničilo	Socialno življenje - urejeno	Uresničitev pričakovanj
E49	ko nisem imela stanovanja, sem delala na tem da ga kupim itn.	Ekonomsko stanje – nakup stanovanja	Uresničitev pričakovanj
F39	Dobila sem službo	Pridobitev službe	Uresničitev pričakovanj
F40	družino	Socialno življenje – pridobitev družine	Uresničitev pričakovanj
G41	Ni se mi uresničilo to, da dobim večjo stanovanje	Želje za večjim stanovanjem	Ne uresničitev pričakovanj
G42	Uresničilo se je pa to, da sem dobila službo	Pridobitev službe	Uresničitev pričakovanj
G43	otroka, katerega sem rodila v kasnejših letih	Socialno življenje – pridobitev otroka	Uresničitev pričakovanj
H43	Vsa pričakovanja in želje so se mi vse uresničile	Socialno življenje – vsa pričakovanja uresničena	Uresničitev pričakovanj
H44	Da sem pomagala bratu	Pomoč drugemu - bratu	Uresničitev pričakovanj
H45	njegovim hčerkami	Pomoč drugemu - nečakinjam	Uresničitev pričakovanj
H46	da sem vzgojila otroke kot je treba	Socialno življenje – Dober vzgoj otrok	Uresničitev pričakovanj

I48	Pričakovanja so se v večini uresničila	Socialno življenje – vsa pričakovanja uresničena	Uresničitev pričakovanj
I49	mogoče le, da so mi otroci na boljši poti	Vzgojanje otrok – ne zadovoljstvo	Ne uresničitev pričakovanj
J52	Pričakovanja so se v večini uresničili	Socialno življenje – vsa pričakovanja uresničena	Uresničitev pričakovanj
J53	Hoteli smo samo še v Bosni narediti kakšno majhno hišico	Zgraditi hišo v Bosni	Ne uresničitev pričakovanj
J54	ampak nas je v tem vojna preprečila, ker smo imeli veliko beguncev in je bilo treba vse kar smo šparali porabiti za preživetje	Zgraditi hišo v Bosni	Ne uresničitev pričakovanj
A48	Ne	Vrnitev v matično državo - ne	Vrnitev v matično državo
A49	ker so otroci zdaj tukaj	Razlog ne vrnitve - otroci	Vrnitev v matično državo
A50	ne morem pogrešati celo življenje nekoga. Prvo sem pogrešala starše, dom, zdaj pa naj bi spet šla "dol", pa bi spet začela pogrešati. Ne morem si to privoščiti	Razlog ne vrnitve – ne želi pogrešati vedno nekoga	Vrnitev v matično državo
B49	Želela, še kar je želja	Vrnitev v matično državo – samo želja	Vrnitev v matično državo
B50	ampak ni bilo možnosti, ker nisem imela dol nobenega premoženja da bi šla	Razlog ne vrnitve –nima premoženja	Vrnitev v matično državo
B51	imam tukaj otroke	Razlog ne vrnitve - otroci	Vrnitev v matično državo
B52	vnuke	Razlog ne vrnitve - vnuki	Vrnitev v matično državo
C63	Ne	Vrnitev v matično državo - ne	Vrnitev v matično državo
C64	Rada grem dol	Razlog ne vrnitve – samo obisk	Vrnitev v matično državo
C65	rada obiskujem sorodnike	Razlog ne vrnitve – samo obisk	Vrnitev v matično državo
C66	vendar da bi živela dol, pa ne.	Razlog ne vrnitve – ne bi živela	Vrnitev v matično državo
C67	Zame se je življenje začelo, ko sem prišla v Slovenijo	Razlog ne vrnitve – boljše življenje v Slo	Vrnitev v matično državo
D51	Nisem	Vrnitev v matično državo - ne	Vrnitev v matično državo
D52	Tukaj so moji otroci	Razlog ne vrnitve - otroci	Vrnitev v matično državo
D53	tukaj sem se naučila	Razlog ne vrnitve – naučila navade	Vrnitev v matično državo
D54	imam svoje stanovanje	Razlog ne vrnitve – stanovanje v Slo	Vrnitev v matično državo
D55	v Bosni nimam nič	Razlog ne vrnitve – v Bosni nima nič	Vrnitev v matično državo
E50	Nisem	Vrnitev v matično državo - ne	Vrnitev v matično državo
E51	ker sem videla, da mi je sedaj boljše življenje tukaj kot pa dol	Razlog ne vrnitve – boljše življenje v Slo	Vrnitev v matično državo

F41	Nisem se hotela vrniti zaradi hčerke	Razlog ne vrnitve - hčerka	Vrnitev v matično državo
F42	spet po drugi strani pa sem hotela, ker sem imela domotožje.	Razlog vrnitve - domotožje	Vrnitev v matično državo
F43	Z mozem sva razmišljala, da bi šla v Bosno, vendar zdaj ko sem sama, pa bi rajši ostala v Ljubljani	Vrnitev v matično državo - ne	Vrnitev v matično državo
G44	Ne	Vrnitev v matično državo - ne	Vrnitev v matično državo
G45	ker imam sina tu	Razlog ne vrnitve - sin	Vrnitev v matično državo
H47	Nisem se hotela vrniti	Vrnitev v matično državo - ne	Vrnitev v matično državo
H48	zato ker so mi tukaj vse hčerke in vnuki	Razlog ne vrnitve – hčerke in vnuki	Vrnitev v matično državo
I50	Dobila sem slabo izkušnjo, zato sedaj ne bi bila nikakor v Bosni	Razlog ne vrnitve – slaba izkušnja	Vrnitev v matično državo
I51	Ni mi všeč sistem življenja v Bosni.	Razlog ne vrnitve – sistem življenja	Vrnitev v matično državo
I52	Nimajo reda	Razlog ne vrnitve – ni reda	Vrnitev v matično državo
I53	Potem tudi zaradi zdravstva ne bi živela	Razlog ne vrnitve – zdravstvo	Vrnitev v matično državo
I54	zaradi otrok	Razlog ne vrnitve - otroci	Vrnitev v matično državo
J55	Ne	Vrnitev v matično državo - ne	Vrnitev v matično državo
J56	zato ker nimam v Bosni nobenega od bližnje družine	Razlog ne vrnitve – družina	Vrnitev v matično državo
J57	Poleg tega otroci	Razlog ne vrnitve - otroci	Vrnitev v matično državo
J58	vnuki so tukaj	Razlog ne vrnitve - vnuki	Vrnitev v matično državo
A51	Bila sem bolničarka	Vrsta zaposlitve - bolničarka	Delo
A52	Zaposlena sem bila 38 let	Trajanje zaposlitve – 38 let	Delo
A53	v domu Franceta Bevka	Delodajalec – dom Franceta Bevka	Delo
A54	S financami sem shajala	Shajanje s financami - dobro	Finance ob delu
A55	Ni bilo ne revščine ni bogastvo, srednji razred	Shajanje s financami - dobro	Finance ob delu
B53	V eni oštariji, tam sem delala 11 let	Vrsta zaposlitve – kuharica	Delo
B54	Delovne dobe imam 33 let	Trajanje zaposlitve – 33 let	Delo
B55	Dobro sem shajala, dobro sem služila	Shajanje s financami - dobro	Finance ob delu
C68	Zaposlena sem bila v domu starejših občanov Kolezija, 20 let.	Delodajalec – dom starejših občanov Kolezija	Delo
C69	tovarni koles Rog, 5. let	Delodajalec – tovarna	Delo

		koles Rog	
C70	tovarno obutve na Trnovem, 12 let	Delodajalec – tovarna obutve na Trnovem	Delo
C71	Zame je bila to srednja plača, zraven sem šla tudi dodatno delati	Shajanje s financami - dobro	Finance ob delu
C72	Mož je tudi v tujini delal	Pomoč s financami - mož	Finance ob delu
C73	Tako da smo hišo zgradili	Shajanje s financami – zgradili hišo	Finance ob delu
C74	preživljali smo se	Shajanje s financami - preživljali	Finance ob delu
D56	20 let sem bila zaposlena v čistilnem servis	Vrsta zaposlitve - čistilka	Delo
D57	Poleg tega, je bilo vedno kaj dodatnega dela	Dodatno delo	Delo
D58	šivala sem	Dodatno delo - šivanje	Delo
D59	štrikala	Dodatno delo - štrikanje	Delo
D60	vezla	Dodatno delo - vezenje	Delo
D61	Dobro sem shajala s svojo plačo	Shajanje s financami - dobro	Finance ob delu
E52	Čistilka sem bila	Vrsta zaposlitve - čistilka	Delo
E53	v enem čistilnem servisu 20 let	Trajanje zaposlitve - 20 let	Delo
E54	Prej je bil mož in z dodatno njegovo plačo sva dobro shajala.	Shajanje s financami - dobro	Finance ob delu
F44	Delala sem na začetku eno leto v Bosni	Trajanje zaposlitve – eno leto v bosni	Delo
F45	kot kurirka	Vrsta zaposlitve - kurirka	Delo
F46	sem delala na Onkološkem 36 let	Trajanje zaposlitve – 36 let	Delo
F47	servirka, ampak delala sem vse kar sem morala	Vrsta zaposlitve - servirka	Delo
G46	Delala sem prvo v Vrhnikih pet mesecev	Trajanje zaposlitve – 5 mesecev v Vrhnikih	Delo
G47	potem v Ljubljani v eni restavraciji 11 mesecev	Trajanje zaposlitve – 11 mesecev	Delo
G48	potem pa v Soči, kot pomožna kuharica 15 let	Vrsta zaposlitve – kuharica	Delo
G49	vse dokler nisem zbolela in šla v invalidsko pokojnino	Trajanje zaposlitve – do bolezni	Delo
G50	Z mojo in moževo plačo je bilo lažje živeti	Pomoč s financami – mož	Finance ob delu
H49	Delala sem 30 let	Trajanje zaposlitve – 30 let	Delo
H50	kot čistilka	Vrsta zaposlitve - čistilka	Delo
H51	Lažje sem shajala, večji so bili prihodki	Shajanje s financami - dobro	Finance ob delu
I55	Jaz nisem menjala službe, vedno sem bila v eni firmi, samo vedno so se menjali nazivi firme	Delodajalec – ena firma, različna imena	Delo
I56	Delala sem 39 let	Trajanje zaposlitve – 39 let	Delo

I57	kot sobarica	Vrsta zaposlitve - sobarica	Delo
I58	čistilka	Vrsta zaposlitve - čistilka	Delo
I59	kuharica	Vrsta zaposlitve - kuharica	Delo
I60	receptorka	Vrsta zaposlitve - receptorka	Delo
I61	Z financami smo dobro shajali	Shajanje s financami - dobro	Finance ob delu
I62	živeli smo skromno	Shajanje s financami – skromno življenje	Finance ob delu
J59	Delala sem v Kartonažni	Delodajalec - Kartonažna	Delo
J60	ročni izdelavi, razne konfekcije	Vrsta zaposlitve – ročna izdelava	Delo
J61	25 let	Trajanje zaposlitve – 25 let	Delo
J62	Plača je bila solidna, dalo se je lepo živeti	Shajanje s financami – dobro	Finance ob delu
A56	Ne vem nisem rabila pomoč, nisem se obračala nobenemu	Samopomoč	Potreba po pomoči
B56	Bolj posvetovala z otroci	Člani družine - otroci	Potreba po pomoči
C75	Spomnim se, da smo enkrat prosili prijatelja, da smo novo avto kupili, preden smo svojega staro avto prodali. Potem smo pa vrnili	Prijateljeva pomoč	Potreba po pomoči
D62	Nisem rabila	Potrebe po pomoči – ni potrebe	Potreba po pomoči
D63	Vse sem skrivala, če kaj ni bilo v redu	Potrebe po pomoči – ni potrebe	Potreba po pomoči
E55	Do sedaj nisem rabila pomoči	Potrebe po pomoči – ni potrebe	Potreba po pomoči
F48	Nobenega.	Samopomoč	Potreba po pomoči
G51	Na prijateljice	Prijateljeva pomoč	Potreba po pomoči
H52	Na center za socialno delo	Pomoč centra za socialno delo	Potreba po pomoči
I63	Na moje sorodnike	Člani družine - sorodniki	Potreba po pomoči
J63	Na sosede smo se takrat lahko obrnili	Pomoč sosede	Potreba po pomoči
J64	Včasih mi je pazila na hčerko	Pomoč sosede – pazila na hčerko	Potreba po pomoči
J65	poleg tega nam je posodila na začetku denar za stanovanje	Pomoč sosede – finance za nakup stanovanja	Potreba po pomoči
A57	Sprehodi v naravo	Aktivnosti – sprehodi v naravi	Prosti čas
A58	Uživam z otroci	Aktivnosti – druženje z vnuki	Prosti čas
B57	Prav veliko aktivnosti nisem imela, nisem imela časa	Aktivnosti – Ni bilo	Prosti čas
C76	Hodila sem na telovadbo, na aerobiko	Aktivnosti - telovadba	Prosti čas
C77	Nekaj časa sem delala pri organizaciji Merhamet	Aktivnosti – delo v organizaciji	Prosti čas
C78	takrat ko je začela vojna, smo zbirali	Aktivnosti – zbiranje	Prosti čas

	hrano za ljudi, vojsko	humanitarnih sredstev	
C79	V društvu sem bila ene 3 leta	Trajanje aktivnosti – 3 leta	Prosti čas
D64	Šivala sem	Aktivnosti – ročna dela	Prosti čas
D65	štrikala	Ročna dela - štrikanje	Prosti čas
D66	vezla	Ročna dela - vezenje	Prosti čas
D67	Vse sem doma delala, nisem bila v nobenih društvih	Aktivnosti – ni bilo	Prosti čas
E56	Niti ne	Aktivnosti – ni bilo	Prosti čas
F49	Ne, nisem imela časa.	Aktivnosti – ni bilo	Prosti čas
G52	Ne	Aktivnosti – ni bilo	Prosti čas
H53	Z ničemer	Aktivnosti – ni bilo	Prosti čas
I64	Ne	Aktivnosti – ni bilo	Prosti čas
J66	Ne	Aktivnosti – ni bilo	Prosti čas
A59	Ne	Delo sedaj - ne	Delo
B58	Hodim še malo pomagati, tam kjer sam prej delala pred upokojitvijo	Delo sedaj – pomagam tam, kjer sem tudi prej delala	Delo
B59	Odnosi s sodelavci so zelo v redu	Sodelavci – v dobrih odnosih	Delo
B60	Veliko mi pomeni delo	Delo sedaj – veliko pomeni	Delo
B61	druženje na sploh,	Druženje – veliko pomeni	Stiki
B62	dohodek pa tudi	Dohodek – veliko pomeni	Dohodek sedaj
C80	Zaenkrat si nisem iskala	Delo sedaj - ne	Delo
C81	ne rečem pa da ne bom iskala	Delo sedaj – ne ve pa še če bo iskala	Delo
D68	Ne.	Delo sedaj - ne	Delo
E57	Imam pravico, da lahko delam preko najemniške pogodbe	Delo sedaj . najemniška pogodba	Delo
E58	Delam lahko 60 ur na mesec	Trajanje dela -60 ur	Delo
E59	Čistim stanovanjske bloke	Delo sedaj - čistilka	Delo
E60	To, da delam mi pomeni veliko, ker sem navajena da vedno delam	Delo sedaj – veliko pomeni	Delo
E61	Z vsakim sodelavcem sem v dobrih odnosih.	Sodelavci – v dobrih odnosih	Delo
F50	Ne	Delo sedaj - ne	Delo
G53	Ne	Delo sedaj - ne	Delo
H54	Ne delam	Delo sedaj - ne	Delo
I65	Ne	Delo sedaj - ne	Delo
J67	Delam še vedno	Delo sedaj - ja	Delo
J68	Eni gospe grem počistiti	Delo sedaj - čistilka	Delo
J69	Zraven še delam, da otrokom delim malico.	Delo sedaj – otrokom deli malico	Delo
J70	Ta dohodek mi zelo dobro pride	Dohodek – zelo prav pride	Dohodek sedaj
A60	Hodim na ročna dela	Ročna dela	Dejavnosti
A61	v društvo Up Jesenice	Organizacija – društvo	Dejavnosti

		Up	
A62	računalništvo,	Aktivnost - računalništvo	Dejavnosti
A63	če je kakšno predavanje rada poslušam.	Aktivnost - predavanje	Dejavnosti
A64	dva krat na teden	Pogostost srečanja – dva krat na teden	Dejavnosti
B63	V Društvu UP	Organizacija – društvo Up	Dejavnosti
B64	pri projektu Razkrite roke	Aktivnost – projekt Razkrite roke	Dejavnosti
B65	Tukaj imamo druženje	Aktivnost - druženje	Dejavnosti
B66	kvačkamo	Aktivnost - kvačkanje	Dejavnosti
B67	Srečujemo se enkrat na teden	Pogostost srečanja - enkrat na teden	Dejavnosti
C82	Trenutno nikjer	Organizacija – trenutno nikjer	Dejavnosti
D69	V društvu Up sem včlanjena	Organizacija – Društvo Up	Dejavnosti
D70	društvo invalidov	Organizacija – društvo invalidov	Dejavnosti
D71	enkrat na teden	Pogostost srečanja – enkrat na teden	Dejavnosti
D72	na kvačkanje	Aktivnost - kvačkanje	Dejavnosti
D73	S društvom invalidov pa gremo na razne izlete, toplice ipd.	Aktivnost – izleti, toplice	Dejavnosti
E62	Društvo up	Organizacija – Društvo Up	Dejavnosti
E63	Delamo na projektu razkrite roke, kvačkamo	Aktivnost - Kvačkanje	Dejavnosti
E64	Dobivamo se ob sredah, včasih tudi ob petkih	Pogostost srečanja – dva krat na teden	Dejavnosti
F51	Ne, nimam časa, ker skrbim še za staro mamo	Skrb za mamo	Pomoč drugim
G54	Včlanjena sem v društvo invalidov Bežigrad	Organizacija – društvo invalidov	Dejavnosti
G55	Imamo enkrat letno skupščino	Pogostost srečanja – 1 krat letno	Dejavnosti
G56	Jaz se družim, ko so kakšne toplice	Aktivnost - toplice	Dejavnosti
G57	izleti	Aktivnost - izleti	Dejavnosti
G58	kar rabim za svoj križ, da mi bo bolje.	Zdravje – za boljše zdravje	Dejavnosti
H55	Včlanjena sem v društvo upokojencev	Organizacija – društvo upokojencev	Dejavnosti
H56	Tam se srečujejo vsak četrtek, jaz nimam časa	Pogostost srečanja – se ne udeležuje	Dejavnosti
H57	Mesečno gredo na kakšne izlete	Aktivnost - izleti	Dejavnosti
H58	toplice	Aktivnost - toplice	Dejavnosti
H59	jaz se pridružim ko lahko finančno.	Finance – se udeležuje ko lahko	Dejavnosti
I66	To kar je v džamiji oz. islamski skupnosti	Organizacija – Islamska skupnost	Dejavnosti
I67	Vse kar je tam, jaz se udeležujem.	Aktivnost - vse	Dejavnosti

I68	Približno 2 krat na teden	Pogostost srečanja – dva krat na teden	Dejavnosti
I69	Kakšno predavanje	Aktivnost - predavanje	Dejavnosti
I70	učenje Korana	Aktivnost – učenje Korana	Dejavnosti
J71	V islamski skupnosti se udeležujem raznih predavanj	Aktivnost - predavanja	Dejavnosti
J72	dva krat na teden	Pogostost srečanja – dva krat na teden	Dejavnosti
J73	včasih mogoče tudi večkrat	Pogostost srečanja – včasih tudi večkrat	Dejavnosti
J74	Vključena sem tudi v društvu invalidov	Organizacija – društvo invalidov	Dejavnosti

Dohodki in prejemi

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija
A65	Zdaj je mož pol leta v Bosni	Odsotnost partnerja	Stiki
A66	Plačam položnice	Razporeditev dohodka - položnice	Stroški
A67	gleдам akcije po trgovinah	Nakupovanje – po akcijskih cenah	Stroški
B68	Plačam stroške	Razporeditev dohodka - stroški	Stroški
B69	hrano	Razporeditev dohodka - hrana	Stroški
C83	Večino dohodka gre za položnice	Razporeditev dohodka-položnice	Stroški
C84	hrano	Razporeditev dohodka-hrana	Stroški
D74	Stroški stanovanja	Razporeditev dohodka – stanovanje	Stroški
D75	hrana	Razporeditev dohodka-hrana	Stroški
E65	za položnice	Razporeditev dohodka-položnice	Stroški
E66	potem kolikor mi ostane hrana	Razporeditev dohodka - hrana	Stroški
E67	ostalo	Razporeditev dohodka - ostalo	Stroški
F52	najprej plačam položnice	Razporeditev dohodka-položnice	Stroški
F53	Potem kar ostane za hrano	Razporeditev dohodka-hrana	Stroški
G59	Prvo položnice	Razporeditev dohodka-položnice	Stroški
G60	kar ostane za hrano	Razporeditev dohodka-hrana	Stroški
H60	Prvo položnice	Razporeditev dohodka-položnice	Stroški
H61	potem pa ostalo	Razporeditev dohodka -	Stroški

		ostalo	
I71	Jaz imam hrano	Razporeditev dohodka-hrana	Stroški
I72	mož ima položnice	Razporeditev dohodka-položnice	Stroški
I73	Tisto kar ostane vlagamo v hišo, če kaj ostane.	Razporeditev dohodka - hiša	Stroški
J75	Položnice	Razporeditev dohodka - položnice	Stroški
J76	kredite,	Razporeditev dohodka - kredit	Stroški
J77	potem pa kar ostane za življenje naprej	Razporeditev dohodka – za življenje	Stroški
A68	Za vse nimam	Dovolj dohodka - ne	Želje
A69	želje so pa tudi skromne	Skromnost	Želje
B70	Ne od pokojnine	Dovolj dohodka – ne od pokojnine	Želje
B71	ker pa zaslužim dodatno od tega potem jaz živim in si privoščim	Dovolj dohodka – ja od dodatnega dela	Želje
C85	Ne	Dovolj dohodka - ne	Želje
C86	Prej smo veliko potovali na dopuste hodili, zdaj pa tega ni več.	Namen dohodka – za dopuste	Želje
D76	Imam dovolj	Dovolj dohodka – ja	Želje
D77	nimam veliko ampak znam razpolagati z njimi	Dobro razpolaganje s financami	Želje
E68	Za sedaj imam	Dovolj dohodka – trenutno ja	Želje
F54	Pa trenutno imam	Dovolj dohodka – trenutno ja	Želje
G61	Niti ne.	Dovolj dohodka - ne	Želje
H62	Ja boljše bi bilo, če bi hčerka delala	Delo hčerke	želje
H63	ampak ne more zaradi zdravja	Zdravje - Slabo zdravstveno stanje	Želje
H64	Ampak za zdaj imamo	Dovolj dohodka – trenutno ja	Želje
I74	Nimam	Dovolj dohodka - ne	Želje
J78	Nimam	Dovolj dohodka - ne	Želje
J79	rada bi si kdaj kaj privoščila	Namen dohodka – da si kaj privošči	Želje
J80	kam šla na počitnice	Namen dohodka – za dopust	Želje
A70	Kakšne toplice bi prav prišle	Odrekanje - toplic	Odrekanje
A71	To za enkrat ne	Odrekanje zdravil - ne	Odrekanje
A72	za užitke pa	Odrekanje - užitkov	Odrekanje
B72	Zmanjka dosti, če človek živi neskromno	Finance - skromnost	Odrekanje
B73	To zaenkrat ne	Odrekanje zdravil - ne	Odrekanje
C87	Samo za kakšno potovanje	Odrekanje - potovanj	Odrekanje
C88	Dve plače več	Finance – dve plače več	Odrekanje
C89	To za enkrat ne	Odrekanje zdravil - ne	Odrekanje

C90	za luksuz pa	Odrekanje - luksuza	Odrekanje
D78	Kakor človek stari, tako tudi želje več nima toliko veliko	Ni veliko želj	Odrekanje
D79	zato se ne rabim ničemur odreči	Odrekanje - ne	Odrekanje
E69	Trenutno imam vse	Odrekanje - ne	Odrekanje
F55	Pa trenutno imam	Odrekanje - ne	Odrekanje
F56	mogoče mi zmanjka nekje od 100 – 200 eur,	Finance – od100 do 200 eur	Odrekanje
F57	da bi lahko šla večkrat na obisk v Bosno	Odrekanje – počitnic v Bosno	Odrekanje
G62	Ja rabila bi vsaj se kakšnih 140 eurov, kolikor sva imela obadva z možem skupaj varstveni dodatek	Finance – še 140 eur	Dohodek
H65	Za toplice mi zmanjka denarja	Odrekanje - toplic	Odrekanje
H66	Dala sem prošnjo prek zdravstva, vendar mi nikoli nič niso odgovarjali	Oddala prošnjo – za toplice	Zdravje
H67	To mi je najbolj potrebno	Zdravje – potreba po toplicah	Zdravje
I75	Jaz mislim, da oseba pod 600 evrov težko živi	Finance – najmanj 600 eur pokojnine	Odrekanje
I76	Da je 600 evrov najmanjša pokojnina.	Finance – najmanj 600 eur pokojnine	Odrekanje
I77	Odreči se moram zdravilišču	Odrekanje - zdravilišču	Odrekanje
I78	vsaj enkrat	Odrekanje – enkrat letno	Odrekanje
I79	dvakrat letno	Odrekanje – dvakrat letno	Odrekanje
J81	zmanjka da bi si človek kaj kdaj privoščil	Odrekanje – užitkov	Odrekanje
J82	Rabili bi še ene 300 evrov	Finance – še 300 eur	Odrekanje
J83	da bi lahko živel normalno	Finance – za normalno življenje	Odrekanje
A73	Se še ni zgodilo	Pomoč za nujne stvari – ni zgodilo	Potreba po pomoči
B74	Obrnem se na svoje otroke	Pomoč za nujne stvari - Pomoč otrokov	Potreba po pomoči
B75	2 leti nazaj je bila malo bolj kriza	Pomoč za nujne stvari - Primer 2 leti nazaj	Potreba po pomoči
B76	Nisem imela dovolj denarja za položnice	Razlog pomoči –za položnice	Potreba po pomoči
B77	Potem so mi moje punce pomagale	Pomoč za nujne stvari - Pomoč otrokov	Potreba po pomoči
C91	Zaenkrat še ne	Pomoč za nujne stvari – ni zgodilo	Potreba po pomoči
D80	Če sem potrebovala kaj nujno, večinoma je kupljeno v dobrih dnevih, ko sem imela dovolj sredstev	Nujne stvari kupljene v dobrih časih	Potreba po pomoči
E70	Vedno se nekako najdem s kakšnim dodatnim delom, vezenjem ipd.	Potreba za nujne stvari – dodatno delo	Potreba po pomoči
F58	Trenutno še ni prišlo do takšnih težav.	Pomoč za nujne stvari – ni zgodilo	Potreba po pomoči
G63	Obrnem se na svoje prijateljice	Pomoč prijateljic	Potreba po pomoči

G64	Ampak to ni veliko denarja, to je včasih 40 eurov ali manj	Količina pomoči – 40 eur ali manj	Potreba po pomoči
G65	če mi zmanjka za hrano	Razlog pomoči – zmanjka za hrano	Potreba po pomoči
H68	Na nikogar se ne obračam	Pomoč za nujne stvari – ni zgodilo	Potreba po pomoči
I80	Ne pride do tega	Pomoč za nujne stvari – ni zgodilo	Potreba po pomoči
J84	Na nobenega se ne obračam	Pomoč za nujne stvari – ni zgodilo	Potreba po pomoči
J85	Razpolagam s toliko kolikor imam	Finance- dovolj	Potreba po pomoči
A74	Varčujem pokojninsko 20 evrov	Varčevanje – 20 eur	Varčevanje
A75	za pogreb	Namen varčevanja - pogreb	Varčevanje
B78	Ne	Varčevanje - ne	Varčevanje
C92	Težko, v glavnem imamo za sproti	Varčevanje - ne	Varčevanje
D81	To pa ne morem	Varčevanje - ne	Varčevanje
E71	Sedaj ne	Varčevanje - ne	Varčevanje
F59	Ne	Varčevanje - ne	Varčevanje
G66	Ne morem	Varčevanje - ne	Varčevanje
H69	Pa lahko nekaj malo, pa počasi se nabere	Varčevanje – lahko nekaj malo	Varčevanje
H70	Vedno za kaj rabim	Namen varčevanja – vedno za kaj	Varčevanje
H71	žrtvovati jagnje vsaj enkrat letno	Namen varčevanja – za jagnje	Varčevanje
H72	potem za pogreb	Namen varčevanja - pogreb	Varčevanje
I81	Lahko ušparam	Varčevanje - lahko	Varčevanje
I82	zato ker znam	Varčevanje – zna varčevati	Varčevanje
I83	Vedno šparam za nekaj, za rojstne dneve	Namen varčevanja – za rojstne dneve	Varčevanje
I84	za sestro	Namen varčevanje – za sestro	Varčevanje
I85	za sebe kaj za obleči	Namen varčevanja – za oblačila	Varčevanje
J86	Ne morem	Varčevanje - ne	Varčevanje
A76	Samo pokojnina	Vir dohodka - pokojnina	Dohodek
B79	Samo vdovska pokojnina	Vir dohodka – vdovska pokojnina	Dohodek
C93	Samo pokojnina	Vir dohodka - pokojnina	Dohodek
D82	Pokojnina.	Vir dohodka - pokojnina	Dohodek
E72	Moževa pokojnina	Vir dohodka – vdovska pokojnina	Dohodek
F60	Pokojnina	Vir dohodka - pokojnina	Dohodek
G67	Invalidska pokojnina	Vir dohodka – invalidna pokojnina	Dohodek
H73	Pokojnina.	Vir dohodka - pokojnina	Dohodek
I86	Pokojnina.	Vir dohodka - pokojnina	Dohodek

J87	Pokojnina.	Vir dohodka - pokojnina	Dohodek
A77	540 evrov	Višina dohodka – 540 eur	Dohodek
B80	Niti 300 evrov	Višina dohodka – manj kot 300 eur	Dohodek
C94	manj kot 500 evrov	Višina dohodka – manj kot 500 eur	Dohodek
D83	450 evrov	Višina dohodka – 450 eur	Dohodek
E73	380 evrov	Višina dohodka – 380 eur	Dohodek
F61	500 Evrov	Višina dohodka – 500 eur	Dohodek
G68	320 evrov	Višina dohodka – 320 eur	Dohodek
H74	450 evrov	Višina dohodka – 450 eur	Dohodek
I87	400 Evrov	Višina dohodka – 400 eur	Dohodek
J88	380 evrov	Višina dohodka – 380 eur	Dohodek
A78	Ne	Kredit sedaj - ne	Finance
A79	Imela sem dokler sem delala	Kredit prej - da	Finance
B81	Ne nimam	Kredit sedaj - ne	Finance
B82	Nikoli nisem imela	Kredit prej - ne	Finance
C95	Ja imam	Kredit sedaj - da	Finance
D84	Ne	Kredit sedaj - ne	Finance
E74	Nimam.	Kredit sedaj - ne	Finance
F62	Ne	Kredit sedaj - ne	Finance
G69	Ne	Kredit sedaj - ne	Finance
H75	Nimam,	Kredit sedaj - ne	Finance
H76	imela sem za stanovanje samo 5 let	Kredit prej - da	Finance
I88	Nimam	Kredit sedaj - ne	Finance
J89	Imam za avto registracijo	Kredit – za avto registracijo	Finance
A80	Ne	Izposoja denarja - ne	Finance
B83	Ne nisem	Izposoja denarja - ne	Finance
C96	Ne	Izposoja denarja - ne	Finance
D85	Ne	Izposoja denarja - ne	Finance
E75	Enkrat sem od sestre	Izposoja denarja – od sestre	Finance
E76	ko sem kupovala stanovanje	Namen izposoje – Nakup stanovanja	Finance
F63	Ne sposojam si denarja od drugih	Izposoja denarja - ne	Finance
G70	Od prijateljice ene	Izposoja denarja – od prijateljice	Finance
H77	Nikoli si še nisem sposojala, razpolagam z toliko denarja kolikor imam	Izposoja denarja - ne	Finance
I89	Ne	Izposoja denarja - ne	Finance
J90	Samo takrat od sosede	Izposoja denarja – od	Finance

		sosede	
J91	za nakup stanovanja	Namen izposoje – Nakup stanovanja	Finance
A81	Pravim, da nikoli nisem imela manj denarja pa bolj živela. ko sem delala še enkrat toliko pa še več, ampak vse je bilo na hitro. Na hitro kupi, skuhaj,...nisi vedel kaj delaš z denarjem	Zadovoljstvo življenja	Razlika
A82	Zdaj pa se stegneš toliko koliko se lahko pokriješ in se imaš super	Dovolj financ	Finance
A83	Nisem imela nobenemu nič dolžna	Dolgovi – ni bilo	Finance
B84	Težje shajam	Finance sedaj – težje shajanje	Razlika
B85	Omejitev je, če ni dodatnega zaslužka, potem misliš kako boš preživel čez mesec.	Finance – dodatno delo	Razlika
C97	Težje shajamo	Finance sedaj – težje shajanje	Razlika
C98	Veliko se je spremenilo	Sprememba – velika	Razlika
C99	še posebej glede počitnic	Sprememba – glede počitnic	Razlika
D86	Dokler sem bila sposobna da jaz delam in vežem, kvačkam sem bila v dobrem finančnem stanju	Dobro zdravje - dovolj financ	Finance
D87	Znala sem včasih tudi pokojnino privarčevati	Varčevanje prej – tudi cela pokojnina	Varčevanje
D88	Vse je bilo do pred enimi tremi leti, ko se je moje zdravstveno stanje poslabšalo.	Zdravje . poslabšano zdravje	Razlika
D89	Zdaj težje shajam.	Finance sedaj – težje shajanje	Razlika
E77	Za mene je isto.	Finance sedaj – isto kot prej	Razlika
F64	Težje seveda	Finance sedaj – težje shajanje	Razlika
F65	Zdaj moram gledati točno kje bom vlagala denar	Finance sedaj – pozorno vlagati denar	Razlika
G71	Težje, veliko težje	Finance sedaj – težje shajanje	Razlika
G72	Ko je mož še delal, je bilo lažje	Pomoč prej - moža	Razlika
G73	Potem, ko je šel še on v pokoj je veliko težje	Finance sedaj – težje shajanje	Razlika
H78	Težje, težje	Finance sedaj – težje shajanje	Razlika
I90	Težje je	Finance sedaj – težje shajanje	Razlika
I91	zato ker je drago vse	Razlog težje shajanja – dražje življenje	Razlika
I92	Ampak če si skromen in znaš, nekako gre potem	Finance - Skromnost s financami	Razlika
J92	Težje shajam	Finance sedaj – težje shajanje	Razlika
J93	Psihično sem zbolela, že zadnje dve leti v službi	Zdravje – poslabšano zdravje	Razlika

J94	ker nisem dobivala plačila po štiri mesece.	Finance – plačila ni bilo	Razlika
A84	Ne	Pomanjkanje - ne	Finance
A85	Jaz sem se imela vedno za zlato sredino, glede na druge ljudi	Finance glede na druge ljudi – za sredino	Finance
B86	Ja, živim v pomanjkanju	Pomanjkanje - da	Finance
B87	Velika razlika je pred upokojitvijo in zdaj	Razlika, pred in po upokojitvijo - velika	Razlika
B88	Na splošno ljudje nekateri ljudje komaj preživljajo iz dneva v dan	Finance glede na druge ljudi – drugi komaj preživljajo	Finance
C100	Ja občutimo	Pomanjkanje - da	Finance
C101	Ogromna razlika je pred upokojitvijo in zdaj	Razlika, pred in po upokojitvijo - velika	Razlika
C102	Drugi še težje shajajo, kot mi	Finance glede na druge ljudi – drugi težje shajajo	Finance
D90	Prej je bilo malce težje	Finance prej - težje	Finance
D91	ker so otroci šli v šolo, je bilo treba vse financirati	Razlog financ prej – otroci v šolo	Finance
D92	Glede na druge ljudi, vem da je malo	Finance glede na druge ljudi – malo je	Finance
E78	raztegneš se toliko kolikor se lahko	Financ - dovolj	Finance
E79	Glede na druge ljudi, jaz sem zadovoljna	Finance glede na druge ljudi - zadovoljna	Finance
F66	Ja živim v pomanjkanju	Pomanjkanje - da	Finance
F67	vendar spet dobro živim glede na druge ljudi	Finance glede na druge ljudi - zadovoljna	Finance
G74	Verjetno bi rabila več	Finance sedaj – potreba po več	Finance
G75	Vidim pa druge ljudi, nimajo niti stanovanja, pa morajo plačati najemnino in stroške pa še hrano, jim je težje kot meni.	Finance glede na druge ljudi - zadovoljna	Finance
H79	Meni je žal, ko vidim na televiziji druge ljudi, kako živijo, težje kot jaz	Finance glede na druge ljudi - zadovoljna	Finance
H80	In mi je žal, ker niso blizu mene, da jim pomagam in dam.	Pomoč drugim – želi pomagati	Pomoč drugim
I93	Ne vem glede na druge ljudi	Finance glede na druge ljudi – ne ve	Finance
I94	Samo vidim, da moji otroci imajo več denarja, pa slabo znajo z denarjem	Finance otrok – slabo ravnanje z denarjem	Finance
I95	Oni to hitro porabijo	Finance otrok – hitro porabijo	Finance
I96	potem jim pa še mi moramo pomagati, kar ušparamo	Pomoč otrokom	Pomoč drugim
J95	Okoli mene so ljudje, ki težje shajajo	Finance glede na druge ljudi – drugi težje shajajo	Finance
J96	Mislim, da živim v pomanjkanju	Pomanjkanje - da	Finance
A86	Ne	Nepremičnina - ne	Last
A87	Mož ima v Bosni	Nepremičnina – jo ima mož v Bosni	Last
B89	stanovanje	Nepremičnina -	Last

		stanovanje	
C103	Ja, tole hišo	Nepremičnina - hiša	Last
C104	Na morju imamo gansonijero	Nepremičnina – gansonijera na morju	Last
D93	Samo svoje stanovanje	Nepremičnina - stanovanje	Last
E80	Stanovanje.	Nepremičnina - stanovanje	Last
E81	V Bosni imamo tudi hišo	Nepremičnina - hiša	Last
F68	Stanovanje	Nepremičnina - stanovanje	Last
G78	Samo stanovanje	Nepremičnina - stanovanje	Last
H81	Imam hišo v Bosni, to je vnuk hotel	Nepremičnina - hiša	Last
I97	Eno hišo v Bosni	Nepremičnina - hiša	Last
I98	eno v Sloveniji.	Nepremičnina - hiša	Last
J97	Stanovanje	Nepremičnina - stanovanje	Last

Poznavanje oblik pomoči starejšim

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija
A88	Šla bi v zdravstveno nego	Pomoč na domu	Poznavanje oblik pomoči
A89	Zame je dom predrag	Finance - Dom predrag	Poznavanje oblik pomoči
A90	Če bi huje zbolela bi izbrala dom	Dom	Poznavanje oblik pomoči
A91	Vsi imajo dom za nekaj slabega, jaz pravim samo gospoda, lahko pridejo v dom.	Finance – dom predrag	Poznavanje oblik pomoči
A92	Verjetno bi mi hčerke lahko koliko toliko pomagale	Člani družine - hčerke	Potreba po pomoči
B90	Prvo bi se obrnila na svoje otroke	Člani družine - otroci	Potreba po pomoči
B91	potem pa na pomoč na domu	Pomoč na domu	Poznavanje oblik pomoči
B92	Če bi bilo res hudo, najprej bi šla v dom za upokojence	Dom	Poznavanje oblik pomoči
C104	Verjetno bi se na otroke obrnila	Člani družine - otrok	Potreba po pomoči
D94	Dom onemoglih	Pomoč – Dom onemoglih	Poznavanje oblik pomoči
D95	Tam bi se obrnila na pomoč	Pomoč – Dom onemoglih	Potreba po pomoči
E82	Obrnila bi se na svoje domače	Člani družine - družina	Potreba po pomoči
E83	Če ne bi imela druge možnosti, pa bi šla tudi v dom	Pomoč – dom	Potreba po pomoči
E84	Tukaj bi mi lahko bratje pomagali	Člani družine - bratje	Potreba po pomoči
E85	sestra	Člani družine - sestre	Potreba po pomoči
E86	starši	Člani družine - staršev	Potreba po pomoči
F69	Če bi huje zbolela, bi se obrnila na hčerko	Člani družine - hčerka	Potreba po pomoči
F70	Mogoče, tudi na dom, vendar nimam dovolj financ za dom.	Finance – dom predrag	Finance

G77	Verjetno bi mi pomagal mož	Člani družine - moža	Potreba po pomoči
G78	Če bi pa šla v dom, za to ne bi imela denarja in bi morala dati stanovanje.	Finance – dom predrag	Finance
H82	Obrnila bi se na center za socialno delo	Pomoč – centra za socialno delo	Potreba po pomoči
H83	Otroci bi mi pomagal	Pomoč - otrokov	Potreba po pomoči
I99	Imam taščo v Bosni in za njo plačujemo žensko, da skrbi za njo	Pomoč drugim - tašči	Pomoč drugim
I100	Svojim otrokom vedno pravim	Člani družine - otroci	Potreba po pomoči
I101	da me odpeljejo v dom v Bosni	Pomoč – doma v Bosni	Poznavanje oblik pomoči
I102	zato ker je dom poceni	Dom v Bosni – je poceni	Poznavanje oblik pomoči
I103	ker je lepo	Dom v Bosni – je lep	Poznavanje oblik pomoči
I104	čisto kot tukaj	Dom v Bosni - čist	Poznavanje oblik pomoči
I105	Ni nobene razlike	Dom v Bosni – ni razlike od tukaj	Poznavanje oblik pomoči
I106	Zame je to normalno ustanova	Dom – normalna ustanova	Poznavanje oblik pomoči
I107	Če bi pa kaj rabila, bi mi verjetno otroci pomagali	Člani družine - otroci	Potreba po pomoči
I108	snahe	Člani družine- snahe	Potreba po pomoči
J98	Obrnila bi se prvo na svoje otroke	Člani družine - otroci	Potreba po pomoči
J99	potem pa na socialno	Pomoč – centra za socialno delo	Potreba po pomoči
J100	če ne bi vedela, kako naprej.	V primeru, če ne bi vedela kako naprej	Potreba po pomoči
A93	S puncami	Pogovor o prihodnosti – s hčerkami	Potreba po pomoči
B93	Z otroci	Pogovor o prihodnosti – z otroci	Potreba po pomoči
C105	Z možem	Pogovor o prihodnosti – z možem	Potreba po pomoči
C106	otroci.	Pogovor o prihodnosti – z otroci	Potreba po pomoči
D96	S svojimi otroci	Pogovor o prihodnosti – z otroci	Potreba po pomoči
D97	Oni vejo, da si želim v dom	Želja - iti v dom	Poznavanje oblik pomoči
E87	Z nobenim se še o tem nisem pogovarjala	Pogovor o prihodnosti – z nobenim	Potreba po pomoči
F71	S hčerko	Pogovor o prihodnosti – s hčerko	Potreba po pomoči
F72	prijateljicami	Pogovor o prihodnosti – s prijateljicami	Potreba po pomoči
G79	S prijateljicami	Pogovor o prihodnosti – s prijateljicami	Potreba po pomoči
H84	Z otroci	Pogovor o prihodnosti – z otroci	Potreba po pomoči
H85	prijateljem	Pogovor o prihodnosti – s prijateljem	Potreba po pomoči
I109	Z otroci se pogovarjam	Pogovor o prihodnosti – z otroci	Potreba po pomoči
J101	Z možem	Pogovor o prihodnosti –	Potreba po pomoči

		z možem	
J102	otroci.	Pogovor o prihodnosti – z otroci	Potreba po pomoči
A94	Zelo pomembno	Finance – zelo pomembne	Poznavanje oblik pomoči
B94	Zelo pomembno	Finance – zelo pomembne	Poznavanje oblik pomoči
C107	Zelo pomembno	Finance – zelo pomembne	Poznavanje oblik pomoči
D98	Zelo pomembno	Finance – zelo pomembne	Poznavanje oblik pomoči
D99	koliko sem se pozanimala bi morali še otroci 100, 150 eur doplačati.	Finance - Doplačilo otrok - 100. 150 eur	Poznavanje oblik pomoči
E88	Zelo pomembno	Finance – zelo pomembne	Poznavanje oblik pomoči
F73	Zelo pomembno	Finance – zelo pomembne	Poznavanje oblik pomoči
F74	verjetno za dom ne bi imela dovolj denarja	Finance za dom – ni dovolj	Poznavanje oblik pomoči
G80	Zelo pomembno, kot sem že povedala, penzija je majhna, morala bi dati stanovanje	Finance za dom – ni dovolj, oddati stanovanje	Poznavanje oblik pomoči
H86	Zelo pomembno	Finance – zelo pomembne	Poznavanje oblik pomoči
I110	Moja pokojnina bi bila premalo	Finance za dom – ni dovolj	Poznavanje oblik pomoči
I111	Zato tudi otrokom govorim, da so otroci zadolženi, da poskrbijo za mene	Finance – doplačilo otrok	Potreba oblik pomoči
I112	ker so tudi oni od nas nasledili hišo	Finance – doplačilo otrok- Otroci nasledili hišo	Poznavanje oblik pomoči
J103	Zelo pomembno	Finance – zelo pomembne	Poznavanje oblik pomoči
J104	ker če bi šla v dom tudi moji otroci ne bi mogli odplačevati stroške doma	Finance za dom – ni dovolj	Poznavanje oblik pomoči

Načrti za prihodnost

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija
A95	Želim se še naprej igrati z vnučki	Stiki - Igranje z vnučki	Želje v prihodnosti
A96	pa še najmanj dva vnučka	Želje – še dva vnuka	Želje v prihodnosti
A97	Kar želim to počnem	Želje – nima	Želje v prihodnosti
B95	Prav velike želje nimam	Želje - nima	Želje v prihodnosti
B96	Nimam nobenih načrtov za prihodnost	Načrti za prihodnost - ni	Želje v prihodnosti
C108	Si želim da bi bila zdrava	Želje - zdravje	Želje v prihodnosti
C109	Da bi še malo potovala	Želje - potovanje	Želje v prihodnosti
C110	uživala življenje	Želje - uživati	Želje v prihodnosti
C111	Največ si lahko sama pomagam	Potreba po pomoči - Samopomoč	Želje v prihodnosti
C112	Skromno življenje	Potreba po pomoči	Želje v prihodnosti

		Samopomoč - skromnost	
C113	šparanje	Potreba po pomoči Samopomoč - šparanje	Želje v prihodnosti
D100	Druženje z ljudmi	Želje – druženje z ljudmi	Želje v prihodnosti
D101	da sem med veselimi ljudmi, pozitivnimi	Želje – med pozitivnimi ljudmi	Želje v prihodnosti
E89	Želela bi, da imam boljše pogoje za življenje	Želje – boljše pogoje za življenje	Želje v prihodnosti
E90	da potujem	Želje - potovanje	Želje v prihodnosti
E91	družim	Želje - druženje	Želje v prihodnosti
E92	Brat bi mi vedno pomagal, če bi bilo treba	Potreba po pomoči - brata	Želje v prihodnosti
F75	Samo da mam zdravja	Želje - zdravje	Želje v prihodnosti
G81	Želim si samo zdravja	Želje - zdravje	Želje v prihodnosti
G82	Pa da sin dobi stalno zaposlitev	Želje – da dobi sin zaposlitev	Želje v prihodnosti
H87	Samo zdravja	Želje - zdravje	Želje v prihodnosti
H88	ostalo vsega bo	Želje- zdravje	Želje v prihodnosti
I113	Želim, da sem zdrava	Želje - zdravje	Želje v prihodnosti
I114	Da lahko sama za sebe poskrbim	Potrebe po pomoči - Samopomoč	Želje v prihodnosti
J105	Da se veselim	Želje - veselja	Želje v prihodnosti
J106	Da se družim z ljudmi	Želje - druženje	Želje v prihodnosti
J107	da grem kam.	Želje - potovanje	Želje v prihodnosti

9.3 OSNO KODIRANJE

Kraj bivanja

- Center: A1, B1, D1, E1, F1, I1
- Mesto: C1, J1
- Infrastruktura:
 - Bližina infrastrukture: A2, B3, C2, D2, E2, G2, H2, I3, J3
 - Oddaljenost infrastrukture:
 - Javni prevoz: C3
 - Zdravstvena ustanova, osebna zdravnica: G3, H3
- Opis bivalnega prostora:
 - Stolpnica, Blok: A3, B2, D3, F2, G1, H1, I2, J2
 - Hiša: C4

Družina

- Skupno gospodinjstvo:
 - Mož: A4, C5, G4, H4, I4, J4
 - Hčerka: A5, H5
 - Sama: B4, E3
 - Sin: D4, G5
 - Mama: F3
 - Vnuki: H6
- Deljeno gospodinjstvo: C8

- Hčerka, zet: C6
- Sin, snaha: C7
- Člani družine:
 - Hčerka: C11, D6, F4, J7
 - Več: A6, B5, H8
 - Vnuk/-inja: F6, I6
 - Več: A7, B6, D7, H13, J8
 - Mož: C9, G6, H7, J5
 - Pokojni: E5, F5
 - Sin: C10, G7, J6
 - Več: D5, I5
 - Sestra: E9, H10
 - Več: C12, D8, G9, I7, J9
 - Brat: C13, E6, F7, G8, H9, I8, J10
 - Več: D9, E8
 - Pokojni: D10, H11, J11
 - Nečak/-inja:
 - Več: C14, E7, G10, H12, I9
 - Ni otrok: E4
 - Starši: E10

Vsakdanja opravila

- Gospodinjstvo: J12
 - Pospravljanje: A8, C16, D13, G12, H15
 - Kuhanje: A9, B8, B9, C17, D12, F9, G13, H14, I10
 - Domačinstvo: D11, F8, G11
 - Čiščenje: I11
- Druženje:
 - Z vnuki: A10
 - S prijateljicami: G14
- Rekreativna:
 - Sprehod: A11, B10, J13
 - S psom: C19
 - Telovadba: C18
 - Obdelovanje vrta: D14, J14
- Opravila:
 - Ni veliko: B7
 - Hišna: C15
- Ročna dela: J15
 - Štrikanje: B11, E15
 - Kvačkanje: B12
- Delo: E11, E14
 - Čiščenje blokov: E12
 - Skrb za mamo: F10
- Prosti čas:
 - Malo: E13
- Dom: I12

Potreba po pomoči

- Člani družine:
 - Hčerka: A12, H16, A21, H23, A92, F69
 - Otroci: B14, C29, B56, B90, C104, H83, I107, J98
 - Mož: C20, J16, G77

- Vnuki: H17
 - Sorodniki: J25, I63
 - Družina: E82
 - Bratje: E84
 - Sestra: E85
 - Starši: E86
 - Snahe: I108
- Samopomoč: B13, D15, E16, F11, G15, I13, A13, D22, I18, A20, B21, A56, , F48
- Prijateljstva pomoč: C75, G51
- Pomoč sosede: J63
 - Pazila na hčerko: J64
 - Finance za nakup stanovanja: J65
- Zdravnik: F13, J20
- Pomoč po patronaži:
 - Ne: A19, B19, C27, D23, E21, F15, G20, H21, I24, J24
- Pomoči ni: B20, D25, E22, F16, G21
- Ni potrebna: C28, D62, D63, E55
- Pomoč centra za socialno delo: H52, H82, J99
- Finančna sredstva:
 - Delitev stroškov: C30
 - Za zdravila: J27
 - Za izlete: J28
- Pomoč:
 - Za karkoli: H24
- Pomoč pri prihodu:
 - Samopomoč: A27, D33, E30, G29
 - Sorodnice: B30
 - Sestrične: C35, C37, C38, H29
 - Možev prijatelj: F23, F24
 - Slovenska družina: F25
 - Brata: G28
 - Moža: I33
 - Moževa firma: J35, J36, J37
- Pomoč po prihodu:
 - Samopomoč: A31, B33, C42, D35
 - Moralna pomoč očeta: A32
- Pomoč za nujne stvari:
 - Ni zgodilo: A73, C91, F58, H68, I80, J84
 - Nujne stvari kupljene v dobrih časih: D80
 - Dodatno delo: E70
 - Pomoč prijateljic: G63
 - Količina pomoči:
 - 40 eur ali manj: G64
 - Razlog pomoči:
 - Zmanjka za hrano: G65
 - Pomoč otrokov: B74, B77
 - Prmer 2 leti nazaj: B75
 - Razlog pomoči:
 - Za položnice: B76
- Finance:
 - Dovolj: J85
- Pogovor o prihodnosti:
 - S hčerkami: A93, F71

- Z otroci: B93, C106, D96, H84, I109, J102
- Z možem: C105, J101
- Z nobenim: E87
- S prijateljem/-icami: F72, G79, H85

Pomoč drugim

- Ne: D24
- Člani družine:
 - Nečakinjam: E23
 - Sin: G22
 - Tašča: I25, I99
 - Otroci: I26, I96
 - Sorodnikom: J26
- Organizacija: F17
- Izgradnja džamije: F18
- Revnim: H22
- Pomoč drugim pri prihodu:
 - Sorodnici: B31
 - Sestrični: C36, H30
- Pomoč drugim po prihodu:
 - Samopomoč staršev: A30
 - Staršem: D36
 - Moževim staršem: D37, J40
 - Družini:
 - Finančno: B34, C43, D38, F27, G32, H33, I34, J41
 - Nakup oblek: C44
 - Nakup za hišo: H32
- Skrb za mamo: F51

Zdravje

- Bolezen:
 - Rak: A14
 - Infarkt: A15
 - Druge bolezni: A16
 - Ni bolezni: B15
 - Sladkorna: C22, I16
 - Hrbtenica: C23
 - Srce: D17, I15
 - Holesterol: D18
 - Gosta kri: D19
 - Pritisk: D20, F12, I14
 - Glavobol: E18
 - Veliko: I17
 - Križ: J21
 - Želodec: J22
- dobro: C21, E17, H19
- slabo: H18, J17
- v poteku: J19
- Zdravila:
 - Nič konkretnega: B16
 - Veliko: C24, D16
 - Proti bolečinam: E19, I22

- Ne jemlje: F14
- Za srce: I19
- Za holesterol: I20
- Za pritisk: I21
- Boriloza: J18
- Oddala prošnjo:
 - Za toplice: H66
- Potreba po toplicah: H67

Stroški

- Zdravila:
 - Ne potrebuje: A17
 - Preko recepta: A18, B17, D21, E20, H20, I23
 - Doplačilo: C25, J23
- Finance za zdravila:
 - Zaenkrat gre: C26
- Stroški:
 - Ni veliko: B18

Migracija

- Prihod v Slovenijo:
 - 75. leta: A22
 - 70. leta: B22
 - 76. leta: C31, H25
 - 64. leta: D26
 - 92. leta: E24
 - 69. leta: F19
 - 77. leta: G23
 - 72. leta: I27
 - 78. leta: J29
- Razlog prihoda:
 - Moževa zaposlitev: A24, D27, D28, E26, F20, I28, J30
 - Spoznala fanta: B24
 - Služba: C32
 - Vojna: E25
 - Bratova zaposlitev: G24
 - Paziti sestričnine otroke: H26
- Status:
 - Poročena: A23
 - Izobraževanja: B23
- Pomoč prihoda:
 - Brat: G25
- Proces preseljevanja:
 - Po enem letu: I29
 - Po treh letih: J31

Pričakovanja:

- Dobre socialne razmere: A25
 - Boljše življenje: B26, J32
 - Lažja zaposlitev: B27
 - Boljše izobraževanje: B28
- Brez pričakovanj: B25, D29

- Pričakovanja:
 - Dobitev zaposlitve: C33, F21, G26, H27, I30
- Domotožje: D30
- Dobre razmere v matični državi: D31, E28
- Slabe razmere v matični državi: J33
- Slabo življenje: E27

Stiki

- Slaba socialna mreža: A26, I32, J34
- Dobra socialna mreža:
 - Sorodnica: B29
 - Sestrična: C34, H28
 - Sestra: D32
 - Moža: E29
 - Bratranec: F22
 - Brat: G27
 - Tast: I32
- Stiki po prihodu:
 - Z očetom: A28
 - Z mamico: A29
 - S Starši in sorodniki: B32
 - S starši: C39, D34, F26, G30, H31, J38
 - S sestrami: C40, G31
 - S sorodniki: C41
 - Z nobenim: E31
 - Z bratom: J39
- Druženje:
 - Veliko pomeni: B61
- Odsotnost partnerja: A65

Spremembe

- Sprememba:
 - Težki občutki: A33, A34
 - Drugi običaji: A37
 - Zaprtost ljudi: A38, A39
 - Domotožje: B35
 - Vasi: A35
 - Sosedov: A36
 - Se je poročila: B36
 - Zaposlitev: B37, C48, H35
 - Ogromna sprememba: C45
 - Nikjer trgovine v bližini: D42
 - Navada: E32
 - Iz dobrega v slabo: E35
 - Težek začetek: F28, G33
 - Moževa nezaposlitev: F29
 - Nekaj časa vrnitev v matično državo: F30
 - Vrnitev v Slo: F31
 - Jezik: G34
 - Kultura: G35
 - Dobro življenje: H34
 - Dobro delo: H36

- Dobra: I35, I36
- Težje usklajevanje z otroci: I38
- Lažje življenje skupaj z možem: J43
- Pred spremembo:
 - Brez zaposlitve: C46
 - Delo na kmetiji: C47, I37
 - Dobra zaposlitev: D39
 - Življenje s starši: D40
 - Dobro življenje: D41, E33, J42
 - Dobra plača: E34

Vojna

- Obdobje vojne:
 - Težko: A40, B38, C49, C49, C52, I39, J44
 - Pomoč beguncem: A41, I40
 - Izgubili nekaj članov: B39
 - Izgubili veliko nepremičnine: B40
 - Starši v vojni: C50
 - Sorodniki v vojni: C51
 - Pobiti 24 članov družine: D45
 - Grozno: E36
 - Osebné izkušnje blokade: E37
 - Zelo težko: D44, F32, G36
 - Pokojni oče: F33
 - V taborišču brat: F34
 - Begunstvo mame: I41
- Želja:
 - Za mirom: C53, H38

Jugoslavija

- Razpad Jugoslavije:
 - Nič dobrega: A42, J45
 - Slabo: G37
 - Slabe razmere: H37
 - Težko: I42
 - Delitev držav: J46

Status

- Državljanstvo: A43, B41, C54, F36, G38, H39, I44, J47
- Pridobitev dokumentov:
 - Ni bilo težav: D46, F35, G39
 - Veliko težav: E38
 - Najeti odvetnico: E39
 - Težave s stanovanjem: E40
 - Podaljšano na 3 leta: E41
 - Nato za stalno: E42
 - Ni želela državljanstva: E43
 - Sorodniki proti državljanstvu: H40
 - Normalno: I43

Slabost

- Zapustila matično državo: A44

- Pogrešanje domovine: A45
- Nepoznavanje jezika: B45
- Tujec: B46
- Navada življenja: D47, D48, J50, J51
- Domotožje: D49
- Trenutno je slabše: H42
- Socialno življenje:
 - Ni bilo socialne mreže: J49

Prednost

- Ekonomsko stanje: A46
 - Zaposlitev: B42, C55, C56, F38, G40
 - Samovzdrževanje: C58
- Dobro življenje:
 - Lažje živeli: B43, B44
- Občutek samostojnosti: C57
- Pomoč drugim: C59
- Ni slabosti: C60
- Mir v državi: E44
- Socialno življenje:
 - Boljši pogoji: F37
 - Vse prednost: H41, I45
 - Bivanje: I46
 - Zadovoljstvo: I47

Uresničitev pričakovanj

- Pridobitev službe: A47, C62, D50, E45, F39, G42
- Socialno življenje:
 - Urejeno: B47, E46, E47, E48
 - Izšolani in uspešni otroci: B48
 - Pridobitev družine: F40
 - Pridobitev otroka: G43
 - Vsa pričakovanja uresničena: H43, I48, J52
 - Dober vzgoj otrok: H46
- Pričakovanja:
 - Ni veliko: C61
- Ekonomsko stanje:
 - Nakup stanovanja: E49
- Pomoč drugim:
 - Bratu: H44
 - Nečakinjam: H45

Ne uresničitev pričakovanj

- Želja za večjim stanovanjem: G41
- Vzgajanje otrok:
 - Nezadovoljstvo: I49
- Zgraditi hišo v Bosni: J54

Vrnitev v matično državo

- Vrnitev v matično državo:
 - Ne: A48, C63, D51, E50, F43, G44, H47, J55
 - Samo želja: B50
- Razlog ne vrnitve:

- Otroci: A49, B51, D52, I54, J57
- Ne želi pogrešati vedno nekoga: A50
- Nima premoženja: B50
- Vnuki: B52, J58
- Samo obisk: C64, C65
- Ne bi živela: C66
- Boljše življenje v Slo: C67, E51
- Naučila navade: D53
- Stanovanje v Slo: D54
- V Bosni nima nič: D55
- Hčerka: F41
- Hčerka in vnuki: H48
- Sin: G45
- Slaba izkušnja: I50
- Sistem življenja: I51
- Nimajo reda: I52
- Zdravstvo: I53
- Družina: J56

Delo

- Vrsta zaposlitve:
 - Bolničarka: A51
 - Kuharica: B53, G48, I59
 - Čistilka: D56, E52, H50, I58
 - Kurirka: F45
 - Servirka: F47
 - Sobarica: I57
 - Receptorka: I60
 - Ročna izdelava: J60
- Trajanje zaposlitve:
 - 38 let: A52
 - 33 let: B54
 - 20. let: E53
 - Eno leto v Bosni: F44
 - 36. let: F46
 - 5. mesecev v Vrhnikih: G46
 - 11 mesecev: G47
 - Do bolezni: G49
 - 30. let: H49
 - 39. let: I56
 - 25. let: J61
- Delodajalec:
 - Dom Franceta Bevka: A53
 - dom starejših občanov Kolezija: C68
 - tovarna koles Rog: C69
 - tovarna obutve na Trnovem: C70
 - ena firma, različna imena: I55
 - Kartonažna: J59
- Dodatno delo:
 - Šivanje: D58
 - Štrikanje: D59
 - Vezenje: D60
- Delo sedaj:
 - Ne: A59, C80, D68, F50, G53, H54, I65
 - Pomagam tam, kjer sem prej delala: B58
 - Veliko pomeni: B60, E60

- Ne ve če bo še iskala: C81
- Ja: J67
 - Čistilka: J68
 - Otrokom deli malico: J69
- Najemniška pogodba: E57
 - Trajanje dela:
 - 60. ur: E58
 - Čistilka: E59
- Sodelavci:
 - V dobrih odnosih: B59, E61

Finance ob delu

- Shajanje s financami:
 - Dobro: A54, A55, B55, C71, D61, E54, H51, I61, J62
 - Zgradili hišo: C73
 - Skromno življenje: I62
 - Preživljali: C74
- Pomoč s financami:
 - Mož: C72, G50

Prosti čas

- Aktivnosti:
 - Sprehodi v naravi: A57
 - Druženje z vnuki: A58
 - Ni bilo: B57, D67, E56, F49, G52, H53, I64, J66
 - Telovadba: C76
 - Delo v organizaciji: C77
 - Zbiranje humanitarnih sredstev: C78
 - Ročna dela: D64
 - Štrikanje: D65
 - Vezanje: D66
- Trajanje aktivnosti:
 - 3. leta: C79

Dohodek sedaj

- Dohodek:
 - Veliko pomeni: B62
 - Zelo prav pride: J70

Dejavnosti

- Ročna dela: A60
- Organizacija:
 - Društvo Up: A61, B63, D69, E62
 - Trenutno nikjer: C82
 - Društvo invalidov: D70, G54, J74
 - Društvo upokojencev: H55
 - Islamska skupnost: I66
- Aktivnosti:
 - Računalništvo: A62
 - Predavanje: A63, I69, J71
 - Projekt razkrite roke: B64
 - Druženje: B65
 - Kvačkanje: B66, D72, E63
 - Izleti, toplice: D73, G56, G57, H57, H58
 - Vse: I67

- Učenje Korana: I70
- Pogostost srečanja:
 - Dva krat na teden: A64, E64, I68, J72
 - En krat na teden: B67, D71
 - 1 krat letno: G55
 - Se ne udeležuje: H56
 - Včasih tudi večkrat: J73
- Zdravje:
 - Za boljše zdravje: G58
- Finance:
 - Se udeležuje ko lahko : H59

Stroški

- Razporeditev dohodka:
 - Položnice: A66, C83, E65, F52, G59, H60, I72, J75
 - Stroški: B68
 - Hrana: B69, C84, D75, E66, F53, G60, I71
 - Stanovanje: D74
 - Ostalo: E67, H61
 - Hiša: I73
 - Kredit: J76
 - Za življenje: J77
- Nakupovanje:
 - Po akcijskih cenah: A67

Želje

- Dovolj dohodka:
 - Ne: A68, B70, C85, G61, I74, J78
 - Ja: D76, E68, F54, H64
 - Od dodatnega dela: B71
 - Dobro razpolaganje s financami: D77
- Skromnost: A69
- Namen dohodka:
 - Za dopuste: C86, J80
 - Da si kaj privošči: J79
- Delo hčerke: H62
 - Zdravje:
 - Slabo zdravstveno stanje: H63

Odrekanje

- Odrekanje:
 - Toplic: A70, H65
 - Užikov: A71, J81
 - Luksuza: C90
 - Ne: D79, E69, F55
 - Zdravilišču: I77
 - En krat letno: I78
 - Dvakrat letno: I79
- Počitnic v Bosno: F57
- Odrekanje zdravil:
 - Ne: A71, B73, C89
- Finance:
 - Skromnost: B72
 - Dve plače več: C88
 - Od 100 do 200 eur: F56

- Še 140 eur: G62
- Najmanj 600 eur pokojnine.: I75, I76
- Še 300 eur: J82
 - Za normalno življenje: J83
- Ni veliko želj: D78

Varčevanje

- Varčevanje:
 - 20 eur: A74
 - Ne: B78, C92, D81, E71, F59, G66, J86
 - Lahko nekaj malo: H69
 - Lahko: I81
 - Zna varčevati: I82
- Namen varčevanja:
 - Pogreb: A75, H72
 - Vedno za kaj: H70
 - Za jagnje: H71
 - Za rojstne dneve: I83
 - Za sestro: I84
 - Za oblačila: I85
- Varčevanje prej:
 - Tudi cela pokojnina: D87

Dohodek

- Vir dohodka:
 - Pokojnina: A76, C93, D82, F60, H73, I86, J87
 - Vdovska pokojnina: B79, E72
 - Invalidna pokojnina: G67
- Višina dohodka:
 - 540 eur: A77
 - Manj kot 300 eur: B80
 - Manj kot 500 eur: C94
 - 450 eur: D83, H74
 - 380 eur: E73, J88
 - 500 eur: F61
 - 320 eur: G68
 - 400 eur: I87

Finance

- Kredit sedaj:
 - Ne: A78, B81, D84, E74, F62, G69, H75, I88
 - Da: C95
 - Za avto registracijo: J89
- Kredit prej:
 - Da: A79, H76
 - Ne: B82
- Izposoja denarja:
 - Ne: A80, B83, C96, D85, F63, H77, I89
 - Da:
 - Od sestre: E75
 - Namen izposoje:
 - Nakup stanovanja: E76, J91
 - Od prijateljice: G70
 - Od sosede: J90
- Dovolj financ: A82, E78
 - Dobro zdravje: D86

- Dolgov:
 - Ni bilo: A83
- Pomanjkanje:
 - Da: B86, C100, J96
 - Ne: A84
- Finance glede na druge ljudi:
 - Za sredino: A85
 - Drugi komaj preživljajo: B88
 - Drugi težje shajajo: C102, J95
 - Malo je: D92
 - Zadovoljna: F67, G75, H79
 - Ne ve: I93
- Finance prej:
 - Težje: D90
 - Otroci v šolo: D91
- Finance sedaj:
 - Potreba po več: G74
- Finance otrok:
 - Slabo ravnanje z denarjem: I94
 - Hitro porabijo: I95

Razlika

- Zadovoljstvo življenja: A81
- Finance sedaj:
 - Težje shajanje: B84, C97, D89, G71, G73, H78, I90, J92
 - Razlog težje shajanja:
 - Dražje življenje: I91
 - Isto kot prej: E77
 - Pozorno vlagati denar: F65
- Finance:
 - Dodatno delo: B85
 - Skromnost: I92
 - Plačila ni bilo: J94
- Sprememba:
 - Velika: C98
 - Glede počitnic: C99
- Zdravje:
- Poslabšano zdravje: D88, J93
- Pomoč prej:
 - Moža: G72
- Pred in po upokojitvijo:
 - Velika: B87, C101

Last

- Nepremičnina:
 - Ne: A86
 - Jo ima mož v Bosni: A87
 - Stanovanje: B89, D93, E80, F68, G78, J97
 - Hiša: C103, E81, H81, I97, I98
 - Gansonijera na morju: C104

Poznavanje oblik pomoči

- Pomoč na domu: A88, B91
- Dom: A90, B92
 - Normalna ustanova: I106
 - V Bosni: I101
 - Je poceni: I102
 - Je lep: I103
 - Je čist: I104
 - Ni razlike od tukaj: I105
- Pomoč:
 - Dom onemoglih: D94, D95
- Finance:
 - Dom predrag: A89, A91, F70, G78
 - Zelo pomembne: A94, B94, C107, D98, E88, F73, H86, J103
 - Za dom:
 - Ni dovolj: F74, G80, I110, J104
 - Doplačilo otrok: I111
 - 100, 150 eur: D99
 - Otroci nasledili hišo
- Želja:
 - Iti v dom: D97

Želje v prihodnosti

- Stiki:
 - Igranje z vnučki: A95
- Želje:
 - Še dva vnuka: A96
 - Nima: A97, B95, B96
 - Zdravje: C108, F75, G81, H87, H88, I113
 - Potovanje: C109, E90, J107
 - Uživati: C110
 - Druženje z ljudmi: D100, E91, J106
 - Med pozitivnimi ljudmi: D101
 - Boljše pogoje za življenje: E89
 - Da dobi sin zaposlitev: G82
 - Veselja: J105
- Potreba po pomoči:
 - Samopomoč: C111, I114
 - Skromnost: C112
 - Šparanje: C113
 - Brata: E92

9.4 ODNOSNO KODIRANJE

Opis življenja(zdravje)	Vsakdanja opravila, delovne aktivnosti sedaj, poznavanje oblik pomoči potreba po pomoči
Opis življenja(kraj bivanja)	Posledica migracije, dejavnosti
Delovno življenje (migracija)	Delo, dejavnosti, pričakovanja
Aktivnosti v prostem času(Sodelovanje v društvih)	Dejavnosti, stiki
Dohodki in prejemki(razporeditev dohodkov)	Dejavnosti, razni stroški, potreba po pomoči, varčevanje, last.
Dohodki in prejemki(Odrekanje)	Dejavnosti, neodrekanju zdravil
Potreba po pomoči	Finančna potreba, druženje, samopomoč, pomoč družine
Načrti za prihodnost (želje)	Zdravje, aktivnosti v prostem času